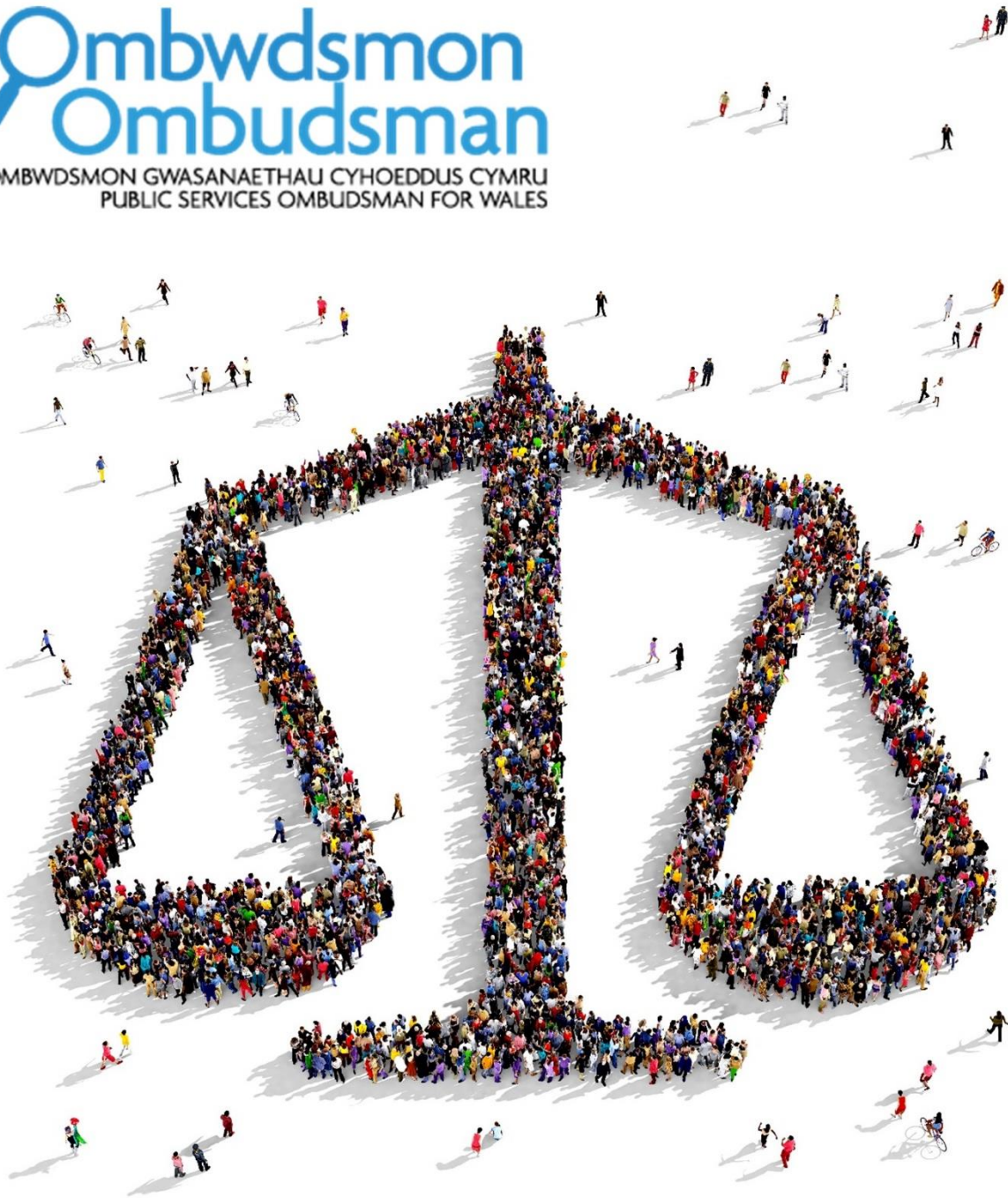

Ombwdsmon Ombudsman

OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU
PUBLIC SERVICES OMBUDSMAN FOR WALES

Cyflawni Cyfiawnder

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol

2020/21

Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol 2020/21

**Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021**

Gosodwyd gerbron Senedd Cymru o dan baragraffau 15, 17 a 18 o Atodlen 1 i Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Cynnwys

Cynnwys	3
Negeseuon Allweddol	5
Rhagair	6
Ciplun o'r Flwyddyn.....	12
Ein Dangosyddion Perfformiad Allweddol.....	13
Ein gwaith ar amrantiad	18
Niferoedd a thueddiadau ein llwyth achosion	19
Adroddiad datgeliadau chwythu'r chwiban.....	38
Amseroldeb.....	39
Argymhellion	41
Cydymffurfio.....	42
Adolygu a Sicrhau Ansawdd.....	44
Adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth.....	47
Hygyrchedd, ymwybyddiaeth ac allgymorth.....	51
Safonau Cwynion.....	57
Ymchwiliadau ar ei liwt ei hun.....	60
Polisi Cyhoeddus	64
Rhannu ein canfyddiadau	66
Hyfforddi a datblygu	73
Iechyd a llesiant	75
Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant.....	76
Cynaliadwyedd	80
Atebolrwydd ffurfiol	82
Meincnodi	83
Rheolaeth Ariannol	84
Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2020/21.....	95
Adroddiad Taliadau.....	107

Adroddiad Archwiliad ac Atebolrwydd Senedd Cymru.....	111
Cysoni Adnoddau Net â'r Gofynion Arian Parod Net.....	112
Tystysgrif ac adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer y Senedd.....	113
Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr	121
Datganiad Sefyllfa Ariannol	122
Datganiad Llif Arian	123
Datganiad Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr.....	123
Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol.....	124
Datgeliadau Pensiynau.....	137

Negeseuon Allweddol

	Rydym wedi parhau i ddarparu dros y rhai sydd wedi dioddef anghyfiawnder yn ystod y pandemig.
	Rydym yn rhagweithiol, gan helpu'r sector cyhoeddus i wella yn ystod cyfnod anodd.
	Rydym yn cofleidio dysgu a chroesawu adborth.
	Rydym yn gwneud ein gorau i sicrhau a hyrwyddo cydraddoldeb ac amrywiaeth.
	Rydym yn dod at ein gilydd a chefnogi ein gilydd.
	Rydym yn atebol ac agored am ein perfformiad a'n defnydd o adnoddau.

Rhagair

Cyfiawnder o bell

Fel y rhan fwyaf ohonoch, rwyf wedi treulio amser helaeth ac annisgwyl eleni'n gweithio o gartref ac o bell. Yn wir, y rhagair hwn yw'r adroddiad blynyddol cyntaf i gael ei gynhyrchu o fy ystafell fyw.

Mae pandemig y coronafeirws wedi cyflwyno heriau newydd i bob corff cyhoeddus, nid lleiaf yr heriau anferth i'r gwasanaethau iechyd a gofal, sy'n parhau wrth i mi ysgrifennu hwn. Mae fy meddyliau gyda holl weision y cyhoedd hynny, y gweithwyr allweddol na chawsant yr opsiwn o weithio o gartref drwy'r argyfwng hwn.

Mae ein staff ni i gyd wedi cael eu galluogi i weithio'n llwyddiannus o bell ac rwy'n dra diolchgar i'n tîm Technoleg Gwybodaeth am hwyluso'r newid hwnnw mor effeithiol. Rwy'n ymwybodol hefyd bod angen diolch i'r nifer fach o staff gwasanaethau corfforaethol a chymorth gwaith achos a fu'n mynd i'r swyddfa i sicrhau bod rhai tasgau, delio gyda'r post a sganio dogfennau, wedi gallu parhau drwy hyn i gyd. Rydym wedi cynnal ein gwasanaeth drwy bob dim, gan ateb galwadau a derbyn cwynion ond gwneud yn siŵr hefyd bod y swyddfa'n glynu wrth y safonau uchaf o ran pellter a hylendid cymdeithasol.

Gwelsom y lleihad sylweddol cyntaf erioed mewn cwynion ac ymholiadau i'r swyddfa. Fodd bynnag, er syndod, gwelsom gynnydd o tua 47% yn nifer y cwynion Cod Ymddygiad am aelodau lleol etholedig yn ystod y pandemig. Roedd rhai'n achosion proffil uchel, gan gynnwys sancsiynau sylweddol ar aelodau yng Nghaerdydd a Merthyr. Mewn blwyddyn pryd y daeth Cyngor Plwyf Handforth i sylw dieisiau'r cyfryngau cymdeithasol, roedd y swyddfa'n rhan o hyfforddi cwpwl o gynghorau tref yn uniongyrchol i sicrhau eu bod yn hollol ymwybodol o ddisgwyliadau'r Cod a bod angen cynnal safonau uchel mewn bywyd cyhoeddus lleol. Fe wnaethom hefyd ddiwygio canllawiau ein Cod Ymddygiad.

Rwyf hefyd yn ddiolchgar iawn i'r holl staff am leihau ein baich achosion, gan barhau i asesu, ymchwilio a chau cwynion yn ystod amseroedd prysur, gan leihau ein baich achosion yn barod ar gyfer y cynnydd yn nifer y cwynion rydyn ni'n eu

cael nawr ar ôl y pandemig. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd ein llwyth achosion yn is nag ar unrhyw adeg ers 2017, tua 16% yn is na'r adeg yma'r llynedd.

Rydym hefyd wedi gweithio'n galed i leihau achosion hirbarhaus, gyda dim ond 12 achos dros 12 mis oed – camp aruthrol o ystyried yr heriau nid yn unig i'r swyddfa ond hefyd i gyrff ein hawdurdodaeth.

Gwnaed cynnydd gwych hefyd gyda'n pwerau rhagweithiol newydd, pan lansiodd ein hymchwiliad 'ar ei liwt ei hun' cyntaf o wasanaethau digartrefedd yng Nghymru ym mis Ionawr. Roeddwn yn falch iawn o lansio'r ymgynghoriad gyda chymorth Michael Sheen yng nghynhadledd y Sefydliad Siartredig Tai ym mis Medi 2020. Defnyddiodd ein pwerau 'ar ei liwt ei hun' hefyd mewn ystod o achosion eraill, gan gynnwys triniaethau a roddwyd i 16 o gleifion gyda chanser prostad yng Ngogledd Cymru.

Roedd y siwrne i ennill pwerau newydd yn nod sylfaenol ar gyfer fy amser yn y swydd. Dros haf 2020 roeddwn wedi gallu ysgrifennu'r stori rhwng 2014 a 2020 ac fe'i cyhoeddwyd yn y Journal of Social Welfare and Family Law. Gallwch ddarllen fersiwn o'r stori yn [International Ombudsman's Institute's website](#).

Daeth Safonau Cwynion Awdurdodau Lleol i rym ar 1 Ebrill 2021, a Safonau Cwynion Byrddau Iechyd i rym ar 1 Mehefin 2021. Mae hyfforddiant ar safonau cwynion bellach wedi'i gyflwyno i bob awdurdod lleol yng Nghymru ac i'r rhan fwyaf o'r byrddau iechyd. Mae ein gwaith yn y sector tai ar waith ers tro gyda gweminar hynod lwyddiannus wedi'i hwyluso gan TPAS Cymru. Cafodd hyfforddiant ei ddarparu i sefydliadau sy'n cynhyrchu tua 95% o'n cwynion, oedd yn dipyn o gamp yn yr amgylchiadau.

Cyhoeddwyd chwe adroddiad lles y cyhoedd yn ystod y flwyddyn, â'n hail goflyfr Cydraddoldeb a Hawliau Dynol. Roedd dau adroddiad arbennig ar Gyngor Caerdydd a Bwrdd Iechyd Powys yn trafod methiannau cydymffurfio. Fe wnaethom barhau i ymgysylltu â Chymdeithas yr Ombwdsmyr, y Sefydliad Ombwdsmyr Rhyngwladol a'r Grŵp Ombwdsmyr Gwasanaethau Cyhoeddus, i ddeall mwy am sut wnaeth ein cyd-ombwdsmyr ymdopi â'r pandemig. Roeddwn hefyd yn hynod falch o annerch y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol i siarad am fanifesto i ddiwygio gwasanaethau Ombwdsmyr, oedd yn gyfle i hyrwyddo'r diwygiadau yng Nghymru a rhannu arferion da â'r gymuned Ombwdsmyr ehangach. Eleni cyhoeddodd y swyddfa **At Eich Gwasanaeth**, fy mhumed adroddiad thematig a'r tro hwn yn canolbwyntio ar arferion da o waith achos.

Yn ôl ymchwil annibynnol gan Beaufort Research, roedd ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r swyddfa'n fwy nag erioed gan gynyddu o 13% ers 2012, ac yn uwch yng Ngogledd Cymru nag yn unman arall yng Nghymru. Ar y cyfan, teimlai 85% o'r rhai wnaeth ymateb ei bod yn hawdd cysylltu â'r swyddfa. Fodd bynnag, arhoswn yn bryderus fel sefydliad fod cyfran y cwynion gan leiafrifoedd ethnig a phobl anabl wedi gostwng ac eleni bwriadwn gynllunio gweithgareddau allgymorth penodol i fynd i'r afael â hyn.

Mae coronafeirws wedi effeithio ar bob un ohonom. Ar un adeg ym mis Rhagfyr, er ein bod yn gweithio o gartref, roedd un o bob 15 o'n staff wedi eu heintio, o'i gymharu ag un o bob 65 o'r cyhoedd yn gyffredinol. Roedd rhai o'n cynghorwyr clinigol a phroffesiynol hefyd yn sâl ac yn drist iawn bu farw cynghorydd gwasanaethau cymdeithasol uchel ei werth a'i barch oherwydd yr haint. Mae ein meddyliau gyda'i deulu a'i ffrindiau.

Fel busnes sy'n ymwneud â phobl, roeddem wrth ein bodd o weld talent newydd o gefndiroedd amrywiol mewn archwilio, yswiriant a'r heddlu'n ymuno â'n Pwyllgorau Archwilio a Risg a Chynghori. Mae ein diwylliant yn parhau i ddatblygu ac roeddem yn falch iawn o dderbyn statws cyflogwr Arian gan Chwarae Teg. Eleni, yn dilyn Mae Bywydau Du o Bwys, cyhoeddwyd ein Siarter Hil ac Ethnigrwydd yn y Gwaith gyntaf.

Fe wnaethom hefyd recriwtio ein Partner Busnes Adnoddau Dynol cyntaf, er mwyn adeiladu ar y diwylliant seiliedig ar werthoedd yr ydym wedi gweithio i'w sefydlu dros y blynyddoedd ond sydd heddiw'n ymddangos i fod yn fwy hanfodol fyth wrth i weithio o bell ddod yn rhan gynyddol debygol o'r 'normal newydd'.

Ym mis Ionawr roeddwn yn falch a chefais y fraint o weld y Senedd yn pleidleisio 48-2 o blaid ymestyn cyfnod fy swydd tan fis Mawrth 2022.

Er gwaethaf holl heriau'r flwyddyn ddiwethaf, teimlaf fod yr adroddiad blynyddol hwn yn adlewyrchu'n dda ar y swyddfa ac ar ein pobl, gan obeithio y daw'r flwyddyn nesaf â mwy o 'normalrwydd' i'n bywydau i gyd, a llai (ond nid dim) gweithio o fy ystafell fyw.

Nick Bennett

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Amdanom ni

Mae gennym dair rôl yn bennaf:

1. Trin cwynion am ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus.
2. Ystyried cwynion am aelodau etholedig yn torri'r Cod Ymddygiad.
3. Phwyso am welliannau i systemau gwasanaethau cyhoeddus.

Rydym yn annibynnol o holl gyrrff y llywodraeth ac mae'r gwasanaeth a ddarparwn yn ddi-dâl.

Cwynion am ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus

Yn bennaf, ystyriwn cwynion am wasanaethau a ddarperir gan gyrff cyhoeddus sydd wedi eu datganoli yng Nghymru, gan gynnwys:

- llywodraeth leol (cynghorau sir a chymuned)
- Y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (gan gynnwys meddygon teulu a deintyddion)
- landlordiaid cymdeithasol cofrestredig (cymdeithasau tai)
- Llywodraeth Cymru, a'r cyrff a noddir ganddi

Gallwn hefyd ystyried cwynion am ofal cymdeithasol a drefnir neu a ariennir yn breifat a gwasanaethau gofal lliniarol ac, mewn rhai amgylchiadau penodol, agweddau ar ofal iechyd a ariennir yn breifat. Ystyriwn cwynion am gamweinyddu, methiannau gwasanaeth neu fethu â darparu gwasanaeth. Os yw pobl wedi cael eu trin yn annheg neu'n anghyson, neu wedi derbyn gwasanaeth gwael lle mae darparwr y gwasanaeth ar fai, gallwn argymhell camau unioni neu newid proses i sicrhau nad yw'r pethau hyn yn digwydd eto.

“Rwy'n ddiolchgar i chi...am gymryd amser i adolygu'r achos hwn yn drylwyr...mae eich e-bost yn awgrymu ystyriaeth feddylgar a diduedd...”

Cwynion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad

Ein hail rôl yw ystyried cwynion bod aelodau etholedig awdurdodau lleol wedi torri'r Cod Ymddygiad, sy'n disgrifio'r egwyddorion ymddygiad y dylai aelodau eu dilyn mewn bywyd cyhoeddus. Mae'r awdurdodau lleol hyn yn cynnwys:

- cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol
- cynghorau cymuned
- awdurdodau tân
- awdurdodau parciau cenedlaethol
- comisiynwyr Heddlu a Throseddu a phaneli heddlu a throseddu

Rydym hefyd yn "berson rhagnodedig" o dan y Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd ar gyfer codi pryderon chwythu'r chwiban am aelodau awdurdod lleol yn torri'r Cod Ymddygiad. Rhoddir mwy o esboniad ar hyn yn adran [Chwythu'r Chwiban yr Adroddiad](#).

Gwelliannau systemig i wasanaethau cyhoeddus

Ein trydedd rôl yw pwysu am welliannau ehangach i wasanaethau cyhoeddus. O dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) Deddf 2019 (Deddf OGCC 2019) cawsom bwerau rhagweithiol newydd i bwysu am welliannau systemig.

Gallwn gynnal ymchwiliadau ar ein liwt ein hunain, hyd yn oed lle na chawsom gŵyn, os credwn fod camweinyddu wedi digwydd gan achosi anghyfiawnder personol. Rhoddir mwy o wybodaeth am ein hymchwiliadau 'ar ei liwt ei hun' yn adran [Ar Ei Liwt Ei Hun yr adroddiad hwn](#).

Gallwn nawr osod safonau cwynion ar gyfer cyrff cyhoeddus yng Nghymru. Gallwn gyhoeddi datganiad o egwyddorion i gyrff cyhoeddus ar weithdrefnau trin cwynion a chyflwyno gweithdrefnau trin cwynion enghreifftiol i gyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf. Rydym hefyd yn monitro perfformiad cyrff cyhoeddus ar drin cwynion, gan gynnwys adolygu eu data ar drin cwynion. Mae'r adran Cydymffurfio yn yr Adroddiad hwn yn nodi sut yr ydym wedi gweithredu'r pŵer hwn.

Swyddfa ombwdsmon gyntaf y DU gyda phwerau llawn a gweithredol i bwysu am welliannau systemig.

Ciplun o'r Flwyddyn

Ebrill

Cyhoeddi'r Adroddiad
Thematiig 'Colli Cyfiawnder'.

Mehafin

Dechrau ein 'taith gerdded'
rithiol o Bencoed i Fangor i
hybu lles staff yn ystod y
pandemig.

Awst

Lansio'r Siarter Hil ac
Ethnigrwydd yn y Gwaithle.
Lansio sesiynau lles i staff.

Hydref

Cyhoeddi dau adroddiad Lles
y Cyhoedd ar ofal iechyd
gwael.

Rhagfyr

Dau adroddiad Lles y
Cyhoedd ar fethu â
gweithredu argymhellion yr
Ombwdsmon a cholli
amseroedd atgyfeirio i
dderbyn triniaeth.

Chwefror

Safonau'r Gymraeg yn dod yn
weithredol.

Cymraeg

Mai

Ail-afael mewn ymchwilio i
achosion meddygon teulu a
gofal sylfaenol ar ôl ymgysylltu'n
gadarnhaol â'r BMA.

Gorffennaf

Cwblhau hyfforddiant Ymchwilio
Ardystiedig ar gyfer staff gwaith
achos.

Medi

Hyfforddiant safonau cwynion i
awdurdodau lleol yn dechrau.

Tachwedd

Lansio Safonau Cwynion ar
gyfer Byrddau Iechyd.

Ionawr

Dechrau ymchwiliad 'ar ei liwt ei
hun' i ddigartrefedd.
Dau adroddiad Lles y Cyhoedd
ar fethu â darparu diagnosis a
gofal diwedd bywyd addas.

Mawrth

Cyhoeddi adroddiad thematiig
'Arfer Da' ac adroddiadau Lles y
Cyhoedd ar fethiannau
penderfyniadau ac eglurder
clinigol a chymhwyso
gweithdrefnau cynllunio
cyfreithlon.

Ein Dangosyddion Perfformiad Allweddol

Mesurwn ein perfformiad yn erbyn cyfres heriol o ddangosyddion perfformiad allweddol (KPI). Mae'r tabl isod yn rhoi trosolwg ar y dangosyddion hyn. Trafodwn y ffigurau hyn yn fwy manwl drwy weddill yr adroddiad. Gallwch symud yn hawdd i'r rhannau perthnasol yn yr adroddiad drwy glicio ar deitl y KPI yn y tabl isod.

Dangosyddion Perfformiad Allweddol	Targed 2020/21	2020/21	2019/20
1. Cwynion am gyrrff cyhoeddus - amseroedd penderfynu.			
Penderfyniad nad yw cwyn o fewn eu hawdurdodaeth - < 3 wythnos	90%	94%	95%
Penderfyniad i beidio ag ymchwilio i gŵyn (ar ôl gwneud ymholiadau cychwynnol) < 6 wythnos	90%	85%	92%
Pan fyddwn yn ceisio datrys y mater yn gynnar, penderfyniad o fewn 9 wythnos	90%	88%	94%
Penderfyniad i ymchwilio a dechrau ymchwiliad o fewn 6 wythnos i'r dyddiad y ceir digon o wybodaeth	80%	65%	67%
Cwynion am gyrrff cyhoeddus yr ymchwilir iddynt - achosion wedi cau			
Achosion a gaewyd o fewn 12 mis	85%	52%	81%
2. Cwynion sy'n ymwneud â'r Cod Ymddygiad – amseroedd penderfynu			
Penderfyniad i beidio ag ymchwilio o fewn 6 wythnos	90%	90%	93%
Penderfyniad i ymchwilio a dechrau ymchwiliad o fewn 6 wythnos i'r dyddiad y ceir digon o wybodaeth	80%	76%	86%
Cwynion Cod Ymddygiad sy'n cael eu hymchwilio – achosion a gaewyd			
Achosion a gaewyd o fewn 12 mis	90%	50%	88%
3. Bodlonrwydd cwsmeriaid*			
Hawdd dod o hyd i OGCC	91 / 98%	85 / 97%	85 / 97%
Gwasanaeth a gafwyd yn dderbyniol	63 / 83%	62 / 91%	62 / 91%
Esboniad clir o'r broses ac o'r penderfyniad	65 / 89%	63 / 96%	63 / 96%

*Rhoddir canlyniadau ar gyfer pawb wnaeth ymateb (y ffigur cyntaf) a'r rhai oedd yn fodlon â'r canlyniad (yr ail ffigur).

Dangosydd Perfformiad Allweddol	Targed 2020/21	2020/21	2019/20
4. Cydymffurfio			
% o'r argymhellion a wnaed, oedd i'w gweithredu ac y cydymffurfiwyd â nhw gan gyrrff cyhoeddus yn ystod y flwyddyn	Amh	74%	72%
Nifer yr ymweliadau cydymffurfio	6	7	4
5. AD			
Cwblhau adolygiadau PRDP (gwerthuso)	100%	100%	100%
Ymateb gweithwyr i arolwg staff*	Amh	*	92%
6. Hyfforddiant staff			
% y staff sy'n cyflawni'r nifer targed o ddiwrnodau o ddatblygiad proffesiynol parhaus	95%	77%	93%
7. Presenoldeb staff			
Nifer y dyddiau a gollir ar gyfartaledd oherwydd salwch fesul aelod o staff	6.5	3.0	9.0
% y diwrnodau gwaith a gollwyd oherwydd salwch staff	2.5%	1.14%	3.4%
% y diwrnodau gwaith a gollwyd oherwydd salwch tymor byr	1%	0.62%	1.0%
% y diwrnodau gwaith a gollwyd oherwydd salwch tymor hir	1.5%	0.52%	2.4%
8. Ariannol			
Arian a ad-dalwyd i Gronfa Gyfunol Cymru	< 3%	0.4%	1.0%
Cost uned fesul achos	£700	£674	£669
Costau cefnogi fel canran o'r gyllideb	< 5%	4.1%	4.3%
Barn Archwilio Allanol ar Gyfrifon	Cyfrifon diamwys	Cyfrifon diamwys	Cyfrifon diamwys
Barn yr Archwilwyr Mewnol ar reolaethau mewnol	Sicrwydd Sylweddol	Sicrwydd Sylweddol	Sicrwydd Sylweddol
9. Cwynion amdanom ni			
Nifer y cwynion a dderbyniwyd	Amh	26	36
Nifer y cwynion a gadarnhawyd	Amh	5	7
10. Cynaliadwyedd			
Gwastraff (kg)	26000	3988	26996
Trydan (kWh)	104000	71668	104521

*Ni chafodd unrhyw arolwg staff ei wneud eleni.

Cyflawni Cyfiawnder

Nod strategol 1

Ceisiwn fod yn wasanaeth cwynion teg, annibynnol, cynhwysol ac ymatebol. Rydym yn parhau i gyflawni cyfiawnder i bobl Cymru drwy drin cwynion am gamweinyddu gan ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus a honiadau bod aelodau etholedig wedi torri'r Cod Ymddygiad. Pan fyddwn yn ymyrryd ar ôl ystyried cwyn, rydym eisiau sicrhau ein bod yn unioni'r anghyfiawnder a phwysu am welliannau systemig.

Canllaw byr i'r derminoleg

Llwyth achosion: yr holl achosion y mae'r swyddfa'n delio â nhw.	Achos: unrhyw gyswllt gyda'n swyddfa gan aelod o'r cyhoedd.
Llwyth achosion newydd: yr holl achosion newydd a ddaeth i'n swyddfa yn ystod y flwyddyn.	Llwyth achosion a gaewyd: yr holl achosion a gaewyd yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn cynnwys achosion y gallem fod wedi'u derbyn mewn blynyddoedd blaenorol.
Ymholiad: lle mae aelod o'r cyhoedd yn cysylltu â ni gydag ymholiad cyffredinol ond heb y wybodaeth angenrheidiol i wneud cwyn, neu lle daw'r mater yn amlwg o fewn cylch gwaith corff arall. Yn yr amgylchiadau hyn, cynigiwn gyngor neu eu cyfeirio at wasanaethau eraill fel bo angen.	Cwyn: achos lle mae'r wybodaeth angenrheidiol wedi'i chyflwyno i ni i asesu ei haeddiannau. Ar ôl asesu'r wybodaeth, byddwn naill ai'n penderfynu ymchwilio ymhellach i'r cwyn, ceisio datrys y cwyn yn gynnar, neu wrthod y cwyn.
Ymyriad: canlyniad i gŵyn lle'r ydym wedi penderfynu ei bod yn briodol gweithredu – cadarnhau'r cwyn neu gynnig ateb arall neu setliad gwirfoddol.	Atgyfeirio: math o ymyriad yn yr achosion Cod Ymddygiad lle rydym yn cyfeirio mater at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru i'w ystyried. Gall hyn fod oherwydd na ellir dirwyn y mater i ben mewn unrhyw ffordd arall neu oherwydd ei fod yn cynnwys achosion difrifol o dorri'r Cod.
Canlyniad: ein penderfyniad ar ôl i ni ystyried cwyn.	

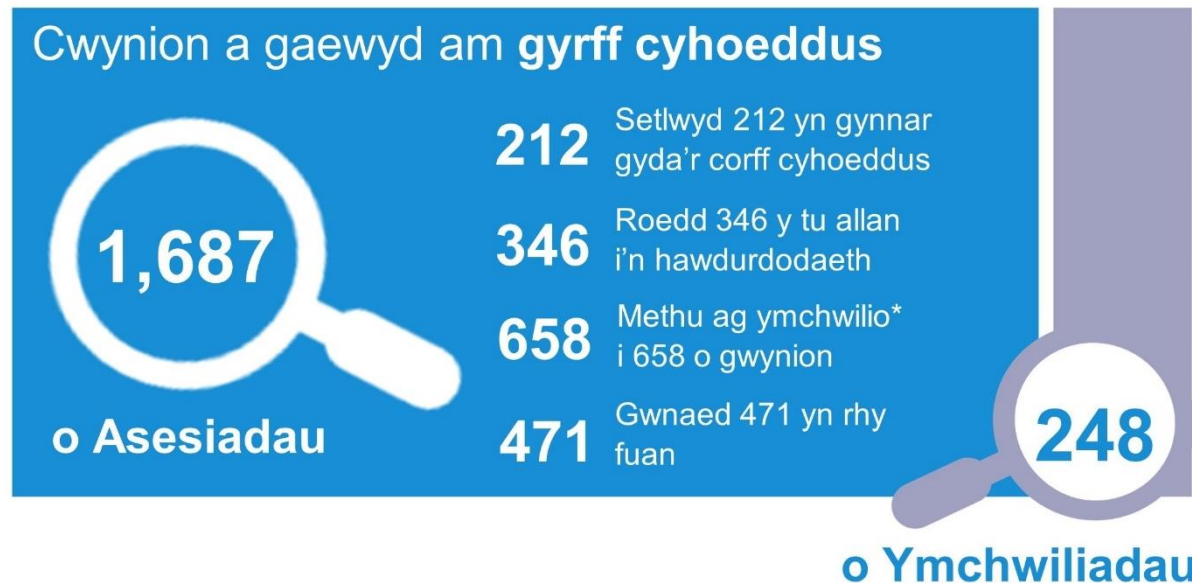
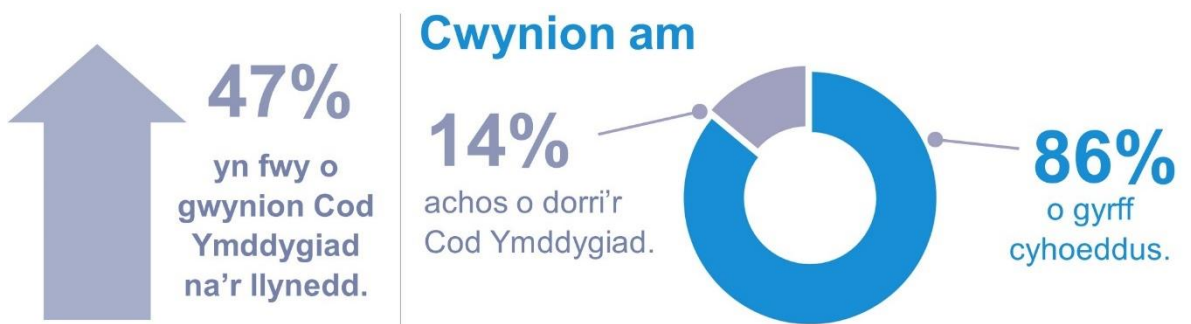
Mae patrwm tueddiadau ein gwaith achos yn helpu i dynnu sylw at newidiadau posib ym mherfformiad cyrff cyhoeddus neu ymddygiad aelodau etholedig. O'i gymharu â 2019/20, eleni:

16%	Cawsom 16% yn llai o gwynion am gyrff cyhoeddus. Mae'n debyg bod Covid-19 wedi effeithio ar y nifer a'r math o gwynion a gawsom eleni.
22%	Gwelsom 21% yn llai o gwynion newydd am Fyrddau Iechyd. Mae'n debyg bod y lleihad hwn oherwydd effaith y pandemig ar wasanaethau iechyd.
20%	Fe wnaethom ymyrryd mewn 20% o'r cwynion am gyrff cyhoeddus, yr un fath â'r llynedd. Fe wnaethom hefyd atgyfeirio 3% o'r cwynion am dorri'r Cod Ymddygiad at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru.
47%	Fe wnaethom dderbyn 47% yn fwy o honiadau bod y Cod Ymddygiad wedi cael ei dorri.

Rydym hefyd yn gweithio i sicrhau y cynigiwn y gwasanaeth gorau posib a'n bod yn hygyrch i bawb sydd ein hangen arnynt. Yn 2020/21 roedd:

51%	Roedd 51% o'r rhai wnaeth ymateb i'n harolwg boddhad cwsmeriaid yn fodlon â'r gwasanaeth a gawsant. Mae hyn i lawr o'i gymharu â ffigurau'r llynedd.
99%	Fodd bynnag, roedd y boddhad yn codi i 99% ymhlith rhai a oedd yn fodlon â chanlyniad eu cwyn.

Ein gwaith ar amrantiad

Niferoedd a thueddiadau ein llwyth achosion

Trosolwg ar ein llwyth achosion

Llwyth achosion newydd

Bob blwyddyn, mae miloedd o unigolion yn cysylltu â ni. Yn 2020/21 roedd nifer y cysylltiadau â'n swyddfa i lawr o 14% i 6,183.

Rydym yn croesawu pob cyswllt â'n swyddfa gan barhau i geisio codi ymwybyddiaeth pobl o'n rôl a'n pwerau i'w helpu i ddeall pryd a sut y gallwn fod o gymorth. Roedd tua 61% o'r achosion newydd yn ymholiadau lle'r oeddem wedi gallu rhoi cyngor neu eu cyfeirio at gymorth arall, yn hytrach na'n gwynion.

Llwyth achosion a gaewyd

Eleni, fe wnaethom gau 12% yn llai o gwynion ar y cyfan. Er bod llai o gwynion am gyrff cyhoeddus wedi eu cau, gwelsom gynnydd yn nifer y cwynion am dorri'r Cod Ymddygiad a gaewyd.

Roedd dechrau blwyddyn ariannol 2020/21 wedi cyd-ddigwydd â thon gyntaf y pandemig Covid-19. Roeddem yn ymwybodol ac ystyriol o effaith y pandemig ar wasanaethau rheng flaen yng Nghymru ac yn gyndyn o roi unrhyw bwysau diangen ar gyrff cyhoeddus ar ddechrau'r don gyntaf. Aethom ati i gael deialog adeiladol rhwng y swyddfa a'r gyrff

cyhoeddus yr ymchwiliwn iddynt er mwyn deall eu sefyllfa ac egluro sut y byddem yn ymateb. Roedd hyn er mwyn gwneud yn siŵr y byddai'n gweithio i bawb a'n bod yn cynnal gwasanaeth i bobl oedd yn cwyno i ni. Mae'r ddeialog hon wedi parhau yn ystod y flwyddyn a ninnau wedi addasu'r un fath ag y mae gyrff cyhoeddus wedi'i wneud.

Roedd hoe fach cyn dechrau ymchwiliadau newydd ac mewn anfon adroddiadau drafft allan, ac adroddiadau terfynol yn cynnwys argymhellion. Ar ôl ymgysylltu â'r BMA, roedd yna hefyd gyfnod byr pryd y penderfynwyd atal pob ymchwiliad meddyg teulu dros dro, oherwydd yr effaith benodol ar feddygon teulu.

Gwelodd berfformiad yn hanner cynta'r flwyddyn achosion hirbarhaus yn cynyddu oherwydd hyn. Fodd bynnag, wrth i bethau wella gyda'r pandemig, llwyddodd cyrff cyhoeddus, fel ninnau, i addasu i'r amgylchiadau newydd gan fuddsoddi mewn technoleg ac yn ein staff er mwyn gallu gweithio'n effeithiol o gartref. O ganlyniad, fe wellodd ein perfformiad yn ail hanner y flwyddyn gan ddod â nifer yr achosion i lawr. Er yr aflonyddwch, roedd gennym lai o achosion yn dal i fod ar agor ar ddiwedd y flwyddyn, i lawr o 489 yn 2019/20 i 410 yn 2020/21.

Mae nifer y cwynion yr ydym yn eu cau'n wahanol i nifer y cwynion a dderbyniwn. Mae hyn oherwydd bod rhai o'r cwynion a gaewyd yn 2020/21 wedi eu derbyn y flwyddyn cynt, a bydd rhai o'r cwynion a dderbyniwyd yn 2020/21 yn cael eu cau yn 2021/22.

Cwynion am gyrff cyhoeddus

Cwynion newydd am gyrff cyhoeddus

↓16%

Tueddiadau cyffredinol

Yn 2020/21, derbyniwyd 1,874 o gwynion newydd am gyrff cyhoeddus, 16% yn llai na'r llynedd.

Mae Covid-19 wedi effeithio ar y nifer a'r math o gwynion a gawsom eleni, felly rhaid bod yn bwylllog wrth wneud unrhyw gymhariaeth â'r perfformiad blaenorol. Mae Covid-19 wedi effeithio ar nifer fawr o wasanaethau, gan gynnwys gwasanaethau trin cwynion mewn cyrff cyhoeddus yng Nghymru. Mae'n bosib bod rhai aelodau o'r cyhoedd wedi bod yn fwy cyndyn o gwyno, gan gydnabod y pwysau mawr yr oedd gwasanaethau cyhoeddus o danynt.

Fodd bynnag, roedd cynnydd yn nifer y cwynion am sut y deliwyd gyda chwynion. Ar ei ben ei hun, nid yw nifer y cwynion newydd i'n swyddfa'n dweud y stori i gyd am berfformiad gwasanaethau cyhoeddus, ond mae ein pwerau Safonau Cwynion newydd yn dechrau creu darlun gwell o'r cwynion a ymdrinnir gan y sector cyhoeddus ehangach. Rhoddir mwy o fanylion am ein gwaith Safonau Cwynion yn adran [Safonau Cwynion yr adroddiad hwn](#).

Darparu Cyfiawnder: Canolwr 202002115

Yn ystod pandemig Covid-19, nid oedd yr achwynydd yn gallu cael gafael ar wasanaethau iechyd oherwydd eu bod yn cael eu trefnu dros y ffôn, ac ni allai ei ffôn dderbyn galwadau gan rifau 'withheld'. Roedd hyn am resymau'n ymwneud â'i hiechyd. Cytunodd y Bwrdd Iechyd a'i meddygfa leol i ystyried a chadarnhau pa addasiadau y gellid eu gwneud, yn unol â Deddf Cydraddoldeb 2010, i sicrhau y gallai gael gafael ar eu gwasanaethau.

Mae'r adrannau nesaf yn trafod tueddiadau ein cwynion newydd, am gyrrff y GIG ac awdurdodau lleol, yn fwy manwl.

Rydym yn categoreiddio ein cwynion ar sail eu prif bwnc. Dengys y tabl brif bynciau'r cwynion newydd am gyrrff cyhoeddus a dderbyniwyd yn ein swyddfa, a'r newidiadau o'i gymharu â 2019/20:

Pwnc	2020/21	2019/20
Iechyd	39%	41%
Tai	13%	15%
Delio â chwynion	12%	9%
Gwasanaethau cymdeithasol	9%	8%
Cynllunio a rheoli adeiladu	7%	7%
Covid-19	3%	0%
Arall	17%	20%

Rydym hefyd yn cofnodi ein cwynion yn ôl y math o gorff cyhoeddus y cwynir yn eu herbyn. Roedd ein cwynion newydd yn ymwneud â'r cyrff canlynol:

Corff	2020/21	2019/20	%
Cyrff y GIG (gan gynnwys Byrddau Iechyd, Ymddiriedolaethau GIG, Deintyddion, Meddygon Teulu, Optegwyr a Fferyllwyr)	802	1020	-22%
Awdurdodau Lleol (gan gynnwys Sir/ Cyngorau Bwrdeistref Sirol a Phanelau Apêl Ysgolion)	793	890	-11%
Y sector tai cymdeithasol (cymdeithasau tai)	170	202	-15%
Llywodraeth Cymru a chyrrff a noddir ganddi	56	68	-18%
Cyngorau Cymuned	18	27	-33%
Arall	35	35	0%
Cyfanswm	1874	2242	-16%

↓21%

Cwynion newydd: Cyrff y GIG

O'r holl gwynion newydd am gyrff cyhoeddus, roedd 802 yn ymwneud â chyrrff y GIG, 21% yn llai o'i gymharu â'r llynedd. Mae cyrrff y GIG yn cyfrif am 43% o'r holl gwynion.

Fel mewn blynyddoedd cynt, roedd Byrddau Iechyd yn cyfrif am y nifer uchaf o gwynion am gyrff y GIG. Fodd bynnag, ac eithrio Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg, mae lleihad sylweddol wedi bod yn nifer y cwynion eleni. Mae'r tabl isod yn rhoi dadansoddiad manwl o'r cwynion newydd am y cyrrff hyn o'i gymharu â 2019/20.

Bwrdd Iechyd	2020/21	2019/20	%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	96	140	-33%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	184	227	-19%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro	62	100	-38%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	86	80	8%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	64	92	-30%
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys	16	23	-30%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe	79	91	-13%
Cyfanswm	587	753	-22%

Dengys y tabl isod bod y rhan fwyaf o'r cwynion iechyd yn gysylltiedig â thriniaeth glinigol.

Math o gŵyn yn ymwneud ag iechyd	%
Triniaeth glinigol yn yr ysbyty	54%
Triniaeth glinigol y tu allan i'r ysbyty	28%
Gwasanaethau ambiwlans	4%
Gweithdrefnau apwyntiad / derbyn i ysbyty / rhyddhau a throsglwyddo	2%
Gofal parhaus	2%
Meddyginiaeth > paratoi meddyginiaeth presgripsiwn	2%
Dad-gofrestru	1%
Cyllid	1%
Cofnodion meddygol / safonau cadw cofnodion	1%
Gwasanaethau anfeddygol	1%
Problemau rhestri cleifion	1%
Cyfrinachedd	<0%
Arall	5%

Cyflawni Cyfiawnder: Cyfeirnod 201906799

Casglodd yr Ombwdsmon fod diffygion wedi bod yn asesiad, ymchwiliad a diagnosis Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr o strôc coesyn ymennydd Mr D, tan ei bod yn rhy hwyr i ystyried opsiynau triniaeth. Er nad oedd yr ymchwiliad yn gallu penderfynu a fyddai triniaeth wedi gwneud gwahaniaeth i ganlyniad Mr D, canfu fod colli'r cyfle i drafod opsiynau triniaeth posib yn anghyfiawnder sylweddol.

Argymhellodd yr Ombwdsmon y dylai'r Bwrdd Iechyd wneud y canlynol:

1. Ymddiheuro wrth Mr D a Mrs D.
2. Talu iawndal o £1,500.
3. Rhannu'r adroddiad gyda'r meddygon perthnasol er mwyn gallu gwella eu hymarfer clinigol.
4. Datblygu cynllun gweithredu'n rhoi sylw i'r methiannau a ddisgrifiwyd yn yr adroddiad, o fewn tri mis.

791**Cwynion newydd: Awdurdodau lleol**

O'r holl gwynion newydd am gyrff cyhoeddus, roedd 791 ohonynt yn ymwneud ag Awdurdodau Lleol (gan gynnwys apeliadau ysgolion) — gostyngiad o 11%

Dengys y tabl isod nifer y cwynion a gawsom am bob cyngor, ac eithrio apeliadau ysgol. Nid yw nifer y cwynion o reidrwydd yn arwydd o wasanaeth gwael.

Awdurdod Lleol	
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	15
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	31
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	46
Cyngor Caerdydd	96
Cyngor Sir Caerfyrddin	27
Cyngor Sir Ceredigion	32
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	32
Cyngor Sir Ddinbych	32
Cyngor Sir y Fflint	59
Cyngor Gwynedd	30
Cyngor Sir Ynys Môn	18
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	15
Cyngor Sir Fynwy	20
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	19
Cyngor Dinas Casnewydd	31
Cyngor Sir Penfro	28
Cyngor Sir Powys	38
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	40
Cyngor Abertawe	73
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	12
Cyngor Bro Morgannwg	39
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	43

Roedd y cwynion hyn yn ymwneud ag amrywiaeth o bynciau. Rhestrir y prif bynciau yn 2020/21 yn y tabl isod.

Pwnc y cwyn a dderbyniwyd	
Cynllunio a Rheoli Adeiladu	16%
Tai	15%
Gwasanaethau Cymdeithasol Plant	14%
Delio â Chwynion	14%
Yr Amgylchedd ac Iechyd yr Amgylchedd	8%
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion	7%
Ffyrdd a Thrafnidiaeth	7%
Covid -19	5%
Cyllid a Threth	3%
Addysg	2%
Gweinyddu Budd-daliadau	2%
Cyfleusterau Cymunedol, Adloniant a Hamdden	1%
Trwyddedu	1%
Iechyd	1%
Darparwr Annibynnol y GIG	<0%
Eraill Amrywiol	4%

Cyflawni Cyfiawnder: Cyfeirnod 201906728

Roedd Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Caerdydd wedi methu â chyflawni ei ddyletswyddau statudol tuag at Mr A, oedd wedi'i adael heb ofal. Roeddent hefyd wedi methu ag ystyried effaith y newidiadau hyn ar urddas Mr A, ar ei allu i fyw'n annibynnol, ac i ymarfer ei ddewis a'i reolaeth, gan effeithio ar ei Hawliau Dynol o dan Erthygl 8 (parch at gartref, bywyd preifat a bywyd teuluol).

Roedd y Cyngor wedi ymddwyn mewn ffordd weithdrefnol annheg drwy beidio â rhoi digon o wybodaeth iddo er mwyn gallu deall y newidiadau i'w becyn gofal, neu fel y gallai eu herio. Roedd hyn yn ddigon i effeithio ar Hawliau Dynol Mr A o dan Erthygl 6 (hawl i wrandawriad teg, wedi'i gysylltu i'r drefn briodol).

Roedd oedi wedi bod cyn i'r Cyngor ymateb i rai o ganfyddiadau rhagarweiniol yr ymchwiliad cam 2, a chyfleoedd felly wedi eu colli i gywiro pethau cyn gynted â phosib. Cytunodd y Cyngor i wneud y canlynol er mwyn setlo'r cwyn:

1. Ymddiheuro ymhellach ac yn ystyrlon.
2. Talu iawndal o £8000.

Cwynion a gaewyd am gyrff cyhoeddus

1,934

Tueddiadau cyffredinol

Yn 2020/21, fe wnaethom gau 1,934 o gwynion am gyrff cyhoeddus - 15% yn llai na'r flwyddyn cynt. Mae pandemig Covid-19 wedi effeithio ar ein gwaith achos, a bod angen i ni ystyried y pwysau ar wasanaethau cyhoeddus.

Pan dderbyniwn gŵyn newydd, awn ati i wneud asesiad cychwynnol ohono i benderfynu a allwn ac a ddylem ymchwilio iddo.

Mae Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus 2019 yn nodi meini prawf sy'n rhaid eu hystyried cyn y gallwn ymchwilio. Mae'r rhain yn cynnwys y gofyniad bod y corff y cwynir amdano wedi cael cyfle rhesymol i ddatrys y cwyn a bod y cwyn yn cael ei wneud i'r Ombwdsmon o fewn 12 mis i'r digwyddiadau y cwynir amdanynt. Os nad yw'r meini prawf hyn yn cael eu cwrdd, bydd y cwyn yn cael ei gau yn y cam asesu.

Yn 2020/21 caewyd 87% o'r cwynion am gyrrff cyhoeddus yn y cam asesu. Mae hyn yn ganran debyg i ffigurau'r llynedd ac yn adlewyrchu nifer y cwynion a dderbyniwyd sy'n ymwneud â materion sydd y tu allan i'n hawdurdodaeth, a chwynion a wneir i ni'n gynamserol lle na chafodd darparwr y gwasanaeth, fel rheol, gyfle i ddatrys y mater.

Mae hyn yn awgrymu bod mwy y gallwn ei wneud i godi ymwybyddiaeth pobl a allai gwyno yn y dyfodol o beth yw ein rôl a'n pwerau. Rhoddir mwy o wybodaeth am ein gwaith allgymorth a chyfathrebu yn adran [Hygyrchedd, ymwybyddiaeth ac allgymorth yr Adroddiad hwn](#).

Mae cyfran y cwynion a gaewyd oedd yn ymwneud â sut y cafodd cwynion eu trin hefyd wedi dyblu bron. Mae hyn yn dangos pa mor bwysig yw bod gan gyrrff cyhoeddus drefniadau trin cwynion ac yn atgyfnerthu ein pwerau rhagweithiol newydd i gynorthwyo trin cwynion yn effeithiol. Rydym yn rhagweld y bydd nifer y cwynion am drin cwynion yn dechrau lleihau wrth i'r gwersi a ddysgir o'n hyfforddiant safonau cwynion a lanswyd ym mis Medi 2020 ddechrau gwreiddio ar draws y cyrrff cyhoeddus.

O'i gymharu â 2019/20, yn 2020/21 roedd cyfran y cwynion a ymchwiliwyd gan ein swyddfa'n dilyn y cam asesu'n eithaf tebyg i'r llynedd, sef 13%. Roedd mymryn o gynnydd i 84% yng nghyfran y cwynion a ymchwiliwyd oedd yn ymwneud ag iechyd.

Cwynion a gaewyd am gyrff cyhoeddus

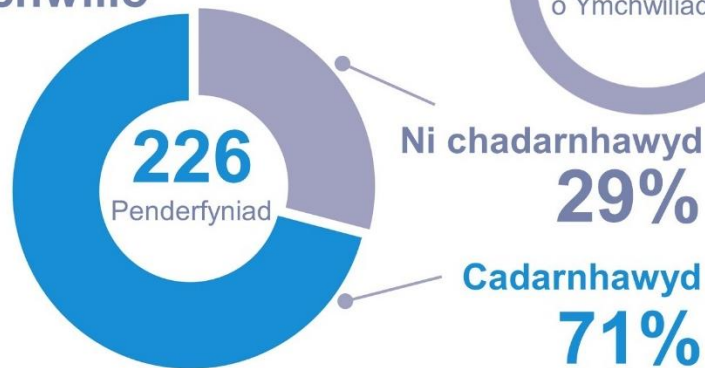

- 212** Setlwyd 212 yn gynnar gyda'r corff cyhoeddus
- 346** Roedd 346 y tu allan i'n hawdurdodaeth
- 658** Methu ag ymchwilio* 658
- 471** Gwnaed 471 yn rhy fuan

Canlyniadau ymchwilio

- 11** Setlwyd 11 yn wirfoddol
- 11** Ni pharhawyd ag 11 Ymchwiliad

*Rhesymau 'Methu ag Ymchwilio': mwy na 12 mis ers dod yn ymwybodol o galedi neu anghyfiawnder; mae rhwymedi cyfreithiol amgen ar gael i'r achwynydd, nid oes tystiolaeth o gamweinyddu; methu â chyflawni'r canlyniad a geisir; nid yw'n gymesur; ni ddioddefodd unrhyw galedi nac anghyfiawnder uniongyrchol.

Cyflawni Cyfiawnder: Cyfeirnod 202003637

Roedd menyw gyda pheccyn gofal iechyd meddwl wedi symud o Loegr i Gymru. Roedd y GIG yn Lloegr wedi cadarnhau y byddent yn ariannu ei gofal iechyd meddwl yng Nghymru. Er hyn, ac ers aros am fisoedd lawer, nid oedd y Bwrdd Iechyd yng Nghymru wedi gwneud y trefniadau angenrheidiol gyda'r corff yn Lloegr i gytuno'r cyllid fel y gellid trosglwyddo ei gofal. Roedd yr oedi wedi effeithio ar lesiant meddwl y claf. Cytunodd y Bwrdd Iechyd i gynnal y cyfarfodydd angenrheidiol er mwyn cytuno'r cyllid o fewn deufis, a sefydlu amserlen ar gyfer trosglwyddo'r gofal.

Un mesur allweddol o berfformiad gwasanaethau cyhoeddus yw cyfran y cwynion lle bu'n rhaid i ni ymyrryd – hynny yw, lle penderfynwyd fod tystiolaeth o gamweinyddu neu fethiant gwasanaeth oedd angen sylw. Yn 2020/21, roedd seiliau dros ymyrryd mewn 383 neu 20% o'r cwynion a gaewyd gennym – yr un faint â'r llynedd.

Rydym yn parhau i geisio datrys cwynion yn gynnar yn y cam asesu lle bo'n bosib oherwydd mae'n rhoi canlyniad amserol a phositif i bawb. Eleni roedd datrys yn gynnar yn cyfrif am tua 63% o'n holl ymyriadau – cynnydd o'i gymharu â'r llynedd.

Roedd cyfradd ein hymyriadau mewn achosion iechyd wedi cynyddu o 26% i 29%. Roedd camweinyddu a methiant gwasanaeth wedi'i ganfod felly mewn cyfran lai o achosion iechyd nag a gaewyd.

Pan fyddwn yn ymyrryd ar ôl ystyried cwyn, rydym eisiau sicrhau ein bod yn unioni'r anghyfiawnder ond hefyd yn pwysu am welliannau systemig. Rhoddir mwy o wybodaeth am yr argymhellion a wnawn mewn achosion lle'r ydym yn ymyrryd yn adran [Argymhellion yr Adroddiad hwn](#).

860**Cwynion a gaewyd: Cyrff y GIG**

Yn 2020/21, fe wnaethom gau 860 o gwynion yn erbyn cyrff y GIG. Mae hyn 18% yn llai ar gyfer y llynedd a'r flwyddyn cynt.

O'r cwynion a gaewyd am gyrrff y GIG, roedd 630 yn ymwneud â Byrddau Iechyd. Mae'r tabl drosodd yn dangos ein cyfradd ymyrryd mewn cwynion am Fyrddau Iechyd unigol o'i gymharu â'r llynedd.

Cyfradd ymyrryd mewn cwynion am Fyrddau Iechyd	2020/21	2019/20
Byrddau Iechyd presennol		
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	36%	33%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	35%	31%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro	29%	28%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	23%	15%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	45%	32%
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys	29%	54%
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys – achosion Gofal Iechyd	0%	31%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe	31%	11%
Cyn Fyrddau Iechyd		
Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg	100%	72%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf	100%	43%
Pob Bwrdd Iechyd	33%	31%

Rydym yn parhau i ddelio â rhai cwynion am ddau gyn Fwrdd Iechyd sef Byrddau Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg a Chwm Taf. Y ddau Fwrdd Iechyd hwn oedd yn cyfrif am y cyfraddau ymyrryd uchaf gennym eleni.

Fodd bynnag, mae'r cyfraddau ymyrryd hyn wedi eu sgiwio gan y ffaith bod y cwynion a gaewyd yn erbyn y Byrddau Iechyd hyn yn cyfrif am nifer fach iawn o gwynion, lle'r oedd angen ymchwilio iddynt, a gariwyd drosodd o'r ddwy flynedd cynt – gyda'r rhan fwyaf rhai nad oedd angen ymchwilio iddynt wedi eu cau yn 2018/19.

924**Cwynion a gaewyd: Awdurdodau lleol**

Yn 2020/21 fe wnaethom gau 924 o gwynion yn erbyn cyrff Awdurdod Lleol – mymryn yn fwy na'r flwyddyn cynt. O'r rhain, roedd 856 yn ymwneud â Chynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Sirol. Arhosodd ein cyfradd ymyrryd mewn cwynion am y Cynghorau'r un fath ar 13%.

Nodir ein cyfradd ymyrryd ar gyfer cynghorau yn y tabl isod.

Cyfradd ymyrryd mewn cwynion am awdurdodau lleol	2020/21	2019/20
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	6%	29%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	7%	17%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	7%	12%
Cyngor Caerdydd	26%	17%
Cyngor Caerdydd – Rhentu Doeth Cymru	0%	33%
Cyngor Sir Caerfyrddin	21%	8%
Cyngor Sir Ceredigion	13%	21%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	16%	13%
Cyngor Sir Ddinbych	6%	13%
Cyngor Sir y Fflint	18%	29%
Cyngor Gwynedd	19%	17%
Cyngor Sir Ynys Môn	6%	16%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	0%	0%
Cyngor Sir Fynwy	5%	0%
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	6%	10%
Cyngor Dinas Casnewydd	17%	16%
Cyngor Sir Penfro	12%	18%
Cyngor Sir Powys	9%	17%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	5%	12%
Cyngor Abertawe	13%	14%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	0%	8%
Cyngor Bro Morgannwg	13%	23%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam	13%	19%
Pob Awdurdod Lleol	13%	15%

Yn ystod y flwyddyn rydym wedi parhau i weithio'n agos ag Awdurdodau Lleol fel rhan o'n rôl Safonau Cwynion i bwysu am wella gwasanaethau cyhoeddus.

Cyflawni Cyfiawnder: Cyfeirnod 202003819

Oherwydd pandemig, roedd Cyngor yn gofyn bod rhiant yn gwisgo masg wyneb wrth gael cyswllt â'i blant. Dywedodd ei fod wedi'i eithrio rhag gwisgo masg am resymau iechyd. Gofynnodd y Cyngor iddo gyflwyno tystiolaeth o'i gyflwr meddygol, ac os nad oedd yn gwisgo masg, i gadw 3 metr i ffwrdd o'i blant yn ystod ei gyswllt â nhw. Roedd canllawiau'r Cyngor ar gyswllt Wyneb yn Wyneb yn ymddangos i fod yn trin pawb a wrthodai wisgo masg yr un fath, gan fethu ag ystyried amgylchiadau gwahanol unigolion. O ganlyniad roedd yr achwynydd wedi cael ei drin yn wahanol i eraill oherwydd ei gyflwr. Cytunodd y Cyngor i adolygu ei ganllawiau i ystyried a oedd yn cydymffurfio â Rheoliadau a Chanllawiau Llywodraeth Cymru a'r ddeddfwriaeth hawliau dynol, gan wneud newidiadau i'r polisi o ganlyniad.

Cwynion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad

Cwynion Cod Ymddygiad newydd

Eleni derbyniwyd 535 o gwynion Cod Ymddygiad newydd gennym (cynnydd o 47%) a gwnaethom ymchwilio i 308 cwyn.

Corff	2020/21	2019/20
Cynghorau Tref a Chymuned	167	135
Cynghorau Sir a Bwrdeistref Sirol	138	96
Parciau Cenedlaethol	2	0
Awdurdodau Tân	1	0
Cyfanswm	308	231

Er bod cwynion am aelodau o Barciau Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân wedi parhau i fod yn isel, mae cwynion am Gynghorau Tref a Chymuned wedi cynyddu o 23.7%, a chwynion am Gynghorau Sir a Bwrdeistref Sirol wedi cynyddu o 43.8%. Ymddengys bod y cwynion am y cyrff olaf yn bryder arbennig. Fodd bynnag, dylid nodi ein bod wedi derbyn 35 o gwynion am un aelod o Gyngor Sir. Mae nifer o ymchwiliadau'n parhau gyda'r cwynion hynny.

Er hynny, gyda nifer fach o Gynghorau Tref a Chymuned, rydym yn dal i weld cwynion sy'n ymddangos i fod bron yn wacsaw neu a ysgogir gan gystadlu gwleidyddol neu wrthdaro personoliaethau, yn lle bod yn faterion Cod Ymddygiad gwirioneddol.

Pan dderbyniwn gwynion 'dant am ddant', byddwn yn gweithio gyda'r Cyngor a Swyddog Monitro'r prif awdurdod i atgoffa eu haelodau o'u dyletswyddau o dan y Cod a'u cyfrifoldebau democrataidd i'w cymunedau.

Rydym wedi darparu hyfforddiant gyda Swyddogion Monitro i gyngor tref a chymuned sy'n gyfrifol am nifer anghymesur o uchel o gwynion i'n swyddfa.

Rydym yn categoreiddio pwnc cwynion Cod Ymddygiad ar sail [Egwyddorion Nolan](#), a ddyfeisiwyd i hyrwyddo safonau uchel mewn bywyd cyhoeddus.

Mae'r tabl isod yn dangos cyfran y cwynion a dderbyniwyd o dan bob egwyddor o'i gymharu â 2019/20:

Pwnc	2020/21	2019/20
Bod yn atebol ac agored	4%	11%
Datgelu a chofrestru budd	14%	17%
Dyletswydd i gadw at y gyfraith	8%	7%
Uniondeb	12%	10%
Bod yn wrthrychol a gonest	5%	2%
Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch	55%	49%
Bod yn anhunanol a stiwardiaeth	2%	3%

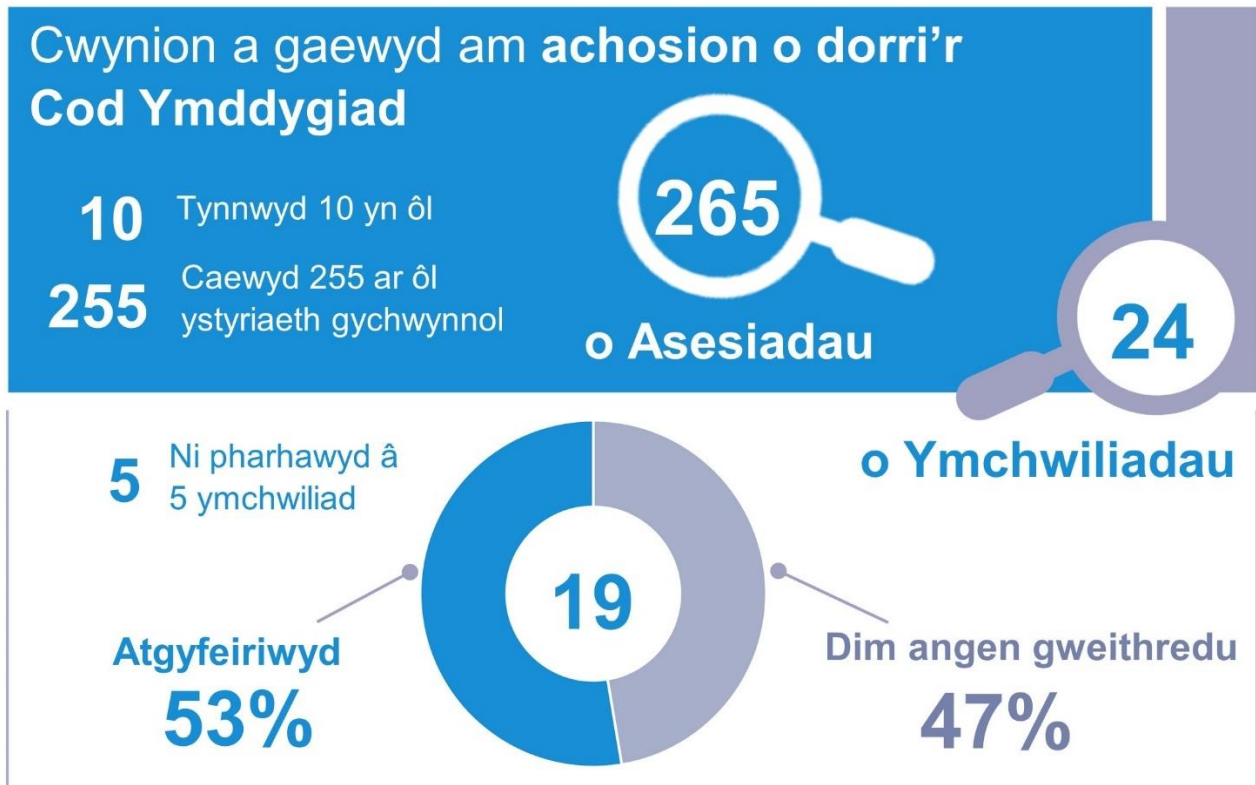
Y themâu 'hyrwyddo cydraddoldeb a pharch' (55%) a 'datgelu a chofrestru budd' yw'r rhai mwyaf cyson o hyd. Mae cynnydd blynyddol wedi bod yn nifer y cwynion yn honni bod ymddygiad bwlio wedi digwydd.

Mae hyfforddiant Cod Ymddygiad yn hanfodol i fod yn 'gynghorydd da'. Ond yr argraff a gawn o gynnal ymchwiliadau yw bod aelodau o Gynghorau Tref a Chymuned yn aml yn gyndyn o fanteisio ar gyfleoedd i dderbyn hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad. Er nad oes rheidrwydd statudol i aelodau gwblhau hyfforddiant o'r fath, rydym ni a'r Swyddogion Monitro ar draws Cymru'n eu cynghori'n gryf i wneud hynny.

Cwynion Cod Ymddygiad a gaewyd

Eleni caewyd 289 o gwynion Cod Ymddygiad. Roedd hyn 23% yn fwy o'i gymharu â'r flwyddyn cynt. Er y cynnydd sylweddol yn nifer y cwynion a dderbyniwyd, mae'r nifer a gaewyd bron yr un fath.

Mae'r graff isod yn rhoi trosolwg ar ganlyniadau cwynion Cod Ymddygiad a gaewyd gennym yn 2020/21.

Asesir pob cwyn Cod Ymddygiad a dderbynnir gan ein swyddfa yn erbyn prawf mewn dwy ran. Ystyriwn:

- A oes tystiolaeth uniongyrchol i gefnogi'r cwyn ac i awgrymu bod y Cod wedi'i dorri.
- A fyddai ymchwilio i'r mater er lles y cyhoedd.

Gellir disgrifio lles y cyhoedd fel "rhywbeth sydd o bryder difrifol ac o fudd neu les i'r cyhoedd"

Yn 2020/21, fe wnaethom gau 92% o'r holl gwynion Cod Ymddygiad ar ôl eu hasesu yn erbyn ein prawf dwy ran, neu ar ôl i gŵyn gael ei dynnu'n ôl yn y cam asesu. Mae'r gyfran yma'n uwch nag yn y flwyddyn cynt (86%).

Roedd gweddill y cwynion (24 sef 8%) y penderfynwyd ymchwilio iddynt yn cynrychioli'r cwynion mwyaf difrifol a dderbyniwyd. O'r rhain, cyfeiriwyd deg cwyn at y pwyllgor safonau lleol neu Banel Dyfarnu Cymru, sy'n gynydd o 100% o'i gymharu â'r flwyddyn cynt.

Pan ddaw ymchwiliad i ben gallwn benderfynu nad oes angen 'dim camau pellach' gyda'r mater yr ymchwiliwyd iddo. Gall hyn ddigwydd os yw'r aelod wedi cydnabod yr ymddygiad (a allai awgrymu bod y Cod wedi'i dorri) ac yn edifar neu wedi cymryd camau i gywiro neu unioni'r ymddygiad i leihau ei effaith ar yr unigolyn, y cyhoedd neu'r awdurdod dan sylw.

Fe wnaethom benderfynu hyn mewn 58% (14) o'r ymchwiliadau Cod Ymddygiad eleni, oedd yn lleihad sylweddol o'i gymharu â'r flwyddyn cynt (85%). Mae hyn yn adlewyrchu, er bod llai o achosion wedi eu cyfeirio ar gyfer eu hymchwilio, o'r rhai sy'n cael eu cyfeirio, ein bod yn canfod tystiolaeth i awgrymu bod y Cod Ymddygiad wedi'i dorri mewn mwy o achosion. Mae hyn yn awgrymu ein bod yn defnyddio ein prawf dwy ran yn effeithiol ac yn adnabod mwy o'r achosion mwyaf difrifol yn y cam asesu.

Mae achosion yn ymwneud â thorri'r Cod yn ddifrifol yn cael eu cyfeirio at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru i'w hystyried. Yn 2020/21 atgyfeiriwyd 10 (3%) o'r holl gwynion Cod Ymddygiad a gaewyd gennym. Roedd hyn 2% yn fwy na'r llynedd.

Roedd pynciau'r cwynion Cod Ymddygiad a gaewyd eleni, i raddau helaeth, yn adlewyrchu pynciau'r cwynion newydd a dderbyniwyd. Roedd y rhan fwyaf yn ymwneud â 'datgelu a chofrestru budd' a 'hyrwyddo cydraddoldeb a pharch'.

Achosion a atgyfeiriwyd

Yn 2020/21:

- Cyfeiriwyd 6 chŵyn at Bwyllgorau Safonau.
- Cyfeiriwyd 4 cwyn at Banel Dyfarnu Cymru.

Mae Panel Dyfarnu Cymru a'r Pwyllgorau Safonau'n ystyried y dystiolaeth a baratowyd ynghyd ag unrhyw amddiffyniad a gyflwynwyd gan yr aelod dan sylw. Maen nhw yna'n penderfynu a dorrwyd y Cod ac os felly pa gosb, os o gwbl, y dylid ei rhoi.

Atgyfeiriwyd 6 chŵyn at Bwyllgorau Safonau eleni. Ar adeg yr ysgrif hon, mae 5 heb eu cwblhau eto. Roedd y mater a ystyriwyd eisoes yn ymwneud â chyn aelod o Gyngor Cymuned Laleston a ddefnyddiodd arian y Cyngor ar gyfer eitemau personol. Fe geryddodd y Pwyllgor Safonau'r aelod, yr unig sancsiwn oedd ar gael oherwydd bod yr aelod wedi ymddiswyddo. Bu Pwyllgor Safonau hefyd yn ystyried dau achos a gyfeiriwyd ato'r flwyddyn cynt, yn ymwneud â dau aelod o Gyngor Tref Conwy a fethodd â datgelu budd mewn busnes yn ymwneud ag aelod o staff oedd wedi gwneud cwyn bwlio yn eu herbyn ac nad oedd wedi cael ei ddatrys pan ddigwyddodd hynny. Cafodd y ddau aelod eu hatal dros dro am fis.

Cyfeiriwyd 4 achos at Banel Dyfarnu Cymru. Mae dau eisoes wedi cael eu hystyried. Roedd y cyntaf yn ymwneud ag ymddygiad aelod ynghylch eu bod wedi methu â datgelu budd personol a rhagfarnus a'u hymddygiad tuag at aelod o staff. Yn yr achos hwn, roedd yr aelod o Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful wedi eu hatal dros dro am saith mis. Roedd yr ail achos yn ymwneud â negeseuon Facebook gan aelod o Gyngor Cymuned Sully a Lavernock yn gwneud cyfeiriadau treisgar, eithafol a direswm am ferched mewn gwleidyddiaeth. Cafodd yr aelod ei ddatgymhwyso am 15 mis. Atgyfeiriwyd dau achos arall sydd eto i gael eu hystyried gan y Panel Dyfarnu.

Yn 2020/21, roedd Panel Dyfarnu Cymru a'r Pwyllgorau Safonau wedi cadarnhau a chanfod bod 100% o'r achosion i ni eu cyfeirio atynt wedi torri'r Cod.

Gwersi

Er y cynnydd, byddwn ond yn atgyfeirio mewn nifer fach iawn o gwynion. Mae'r cynnydd yn nifer y cwynion a atgyfeiriwyd i gael eu hystyried ymhellach, yn ymwneud ag achosion difrifol posib o dorri'r Cod y Llynedd, yn bryder ac yn awgrymu bod dirywiad wedi bod yn ymddygiad aelodau. O'r cwynion a atgyfeiriwyd ar gyfer gwrandawriad sydd heb eu penderfynu eto, mae'n bryder bod y cwynion yn awgrymu ymddygiad gwarthus a bod rhai aelodau efallai wedi camddefnyddio eu swyddi fel aelodau.

Er hynny, mae ein hymchwiliadau a chanlyniadau'r achosion hyn a atgyfeiriwyd yn dangos pwysigrwydd safonau ymddygiad mewn bywyd cyhoeddus gan roi arweiniad defnyddiol i aelodau pob awdurdod ar sut y dylent ymddwyn.

Rydym ar hyn o bryd yn treialu newid proses a fydd, gobeithio, yn lleihau'r amser a gymerir i benderfynu a ddylid ymchwilio i gŵyn gan wella amseroedd ymchwilio'n gyffredinol. Lle bo'n briodol, rydym hefyd eisiau rhoi cyfle i aelodau egluro eu hymddygiad, hyd yn oed lle nad ydym yn atgyfeirio achos am wrandawriad oherwydd nad yw'n cwrdd â'n prawf lles y cyhoedd.

Defnyddiwn ein hymchwiliad fel cyfle i hyrwyddo ymarfer da a chyfleoedd hyfforddiant i aelodau. Rydym wedi diwygio ac ymgynghori ar ein Canllawiau i aelodau awdurdod lleol yng Nghymru. [Mae'r canllawiau diwygiedig ar gael yma.](#)

Daw'r dyletswyddau newydd yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021 ag ychwanegiadau cymeradwy iawn i'r fframwaith moeseg, a ddylai helpu i annog mwy o berchnogaeth ac atebolrwydd lleol am ymddygiad, pan ddaw'r darpariaethau hyn i rym ym mis Mai 2022.

Edrychwn ymlaen at gyfrannu at adolygiad Llywodraeth Cymru o'r fframwaith moeseg sydd wedi bod yn weithredol yng Nghymru am bron i 20 mlynedd.

Adroddiad datgeliadau chwythu'r chwiban

Ers 1 Ebrill 2017 mae'r Ombwdsmon yn 'berson rhagnodedig' o dan Ddeddf Datgelu Er Lles y Cyhoedd 1998. Mae'r Ddeddf yn gwarchod staff sy'n pasio gwybodaeth ymlaen am gamweddau mewn rhai amgylchiadau.

Mae'r warchodaeth yn berthnasol dim ond lle mae'r person sy'n datgelu'n credu'n rhesymol:

1. Eu bod yn gweithredu er lles y cyhoedd, sy'n golygu na fydd gwarchodaeth fel arfer ar gyfer cwynion personol.
2. Bod y datgeliad yn ymwneud ag un o'r canlynol:
 - Troseddau (gan gynnwys anghywirdeb ariannol fel twyll).
 - Methu â chydymffurfio â dyletswyddau a nodir mewn cyfraith.
 - Camweinyddu cyfiawnder.
 - Peryglu iechyd a diogelwch rhywun.
 - Difrod i'r amgylchedd.
 - Cuddio unrhyw gamwedd mewn unrhyw un o'r categorïau uchod.

Fel 'person rhagnodedig' rhaid i ni adrodd yn flynyddol ar achosion datgelu chwythu'r chwiban yng nghyd-destun cwynion Cod Ymddygiad yn unig. Yn 2020/21 fe wnaethom dderbyn 36 cwyn Cod Ymddygiad a allai fod yn cwrdd â'r diffiniad statudol o ddatgelu gan aelod o staff neu gyn aelod o staff cyngor. Roedd y datgeliadau'n ymwneud yn bennaf â honiadau bod aelodau wedi 'methu â hyrwyddo cydraddoldeb a pharch'. Ymchwiliwyd i 11 o gwynion. Mae ymchwiliadau'n parhau i 10 o'r cwynion gydag un yn cael ei ollwng oherwydd nad oedd yr ymchwiliad mwyach er lles y cyhoedd.

Cafodd y ddau gŵyn a oedd wedi parhau o 2019/20 eu dirwyn i ben. Cyfeiriwyd un at y Pwyllgor Safonau. Cafodd y cyn-Aelod ei geryddu am gamddefnyddio arian. Cyfeiriwyd yr ail achos at Banel Dyfarnu Cymru. Penderfynwyd atal yr Aelod dros dro am fethu â datgan budd ac ymddwyn yn wael tuag at aelod o staff.

Amseroldeb

Rydym yn ymwybodol bod angen darparu gwasanaeth amserol. Mae angen i ni ymchwilio'n drylwyr, ystyried barn a sylwadau achwynwyr a chyrrff cyhoeddus, a gofyn am gyngor proffesiynol pan fo angen.

Profodd 2020/21 i fod yn flwyddyn ofnadwy o heriol. Oherwydd y pandemig ni allai cyrrff cyhoeddus ymgysylltu'n iawn â ni ar gwynion. Aeth y newid fel bod staff yn gallu gweithio o'u cartrefi'n ddigon llyfn, ond mae hyn hefyd, ynghyd â'r aflonyddwch i drefniadau addysgu a gofal plant arferol ein staff, wedi effeithio ar gynydd ein gwaith achosion. Ar ddechrau'r pandemig, penderfynwyd gohirio dros dro ein hymchwiliadau iechyd ac i feddygon teulu ac, o gofio'r pwysau ar wasanaethau cyhoeddus yn wythnosau cyntaf y pandemig, ni ddechreuwyd unrhyw ymchwiliadau newydd rhwng Ebrill a Mehefin. Effeithiodd hyn ar ein perfformiad, yn enwedig ar amseroedd dechrau ymchwiliad a chwblhau'r gwaith. Dengys y tabl isod ein perfformiad yn 2020/21.

Dangosyddion Perfformiad Allweddol	2020/21 Targed	2020/21	2019/20
Cwynion am gyrff cyhoeddus - amseroedd penderfynu.			
Penderfyniad nad yw cwyn o fewn awdurdodaeth < 3 wythnos.	90%	94%	95%
Penderfyniad i beidio ag ymchwilio i gŵyn (ar ôl gwneud ymholiadau cychwynnol) < 6 wythnos.	90%	85%	92%
Pan fyddwn yn ceisio datrys y mater yn gynnar, penderfyniad o fewn 9 wythnos.	90%	88%	94%
Penderfyniad i ymchwilio a dechrau ymchwiliad o fewn 6 wythnos i'r dyddiad y ceir digon o wybodaeth.	80%	65%	67%
Cwynion am gyrff cyhoeddus yr ymchwilir iddynt - achosion wedi cau.			
Achosion a gaewyd o fewn 12 mis.	85%	52%	81%
Cwynion sy'n ymwneud â'r Cod Ymddygiad – amseroedd penderfynu.			
Penderfyniad i beidio ag ymchwilio o fewn 6 wythnos.	90%	92%	91%
Penderfyniad i ymchwilio a dechrau ymchwiliad o fewn 6 wythnos i'r dyddiad y ceir digon o wybodaeth.	90%	76%	86%
Cwynion Cod Ymddygiad sy'n cael eu hymchwilio – achosion a gaewyd.			
Achosion a gaewyd o fewn 12 mis.	90%	50%	88%

Mesurwn amseroldeb o'r pwynt y derbyniwn ddigon o wybodaeth gan yr achwynwr. Gwnawn hyn fel bod ein perfformiad yn adlewyrchu profiad achwynwyr. Ond mae hefyd yn golygu bod unrhyw oedi gan gyrff cyhoeddus neu ein cynghorwyr clinigol, a hefyd pa mor amserol yw ein gwaith ein hunain, yn effeithio ar ein perfformiad. Yn 2020/21 effeithiodd y pethau hyn fwy nag arfer ar ein perfformiad.

Fe wnaethom adrodd y llynedd y byddai cymhlethdod cynyddol cwynion iechyd, ac achosion hirbarhaus, yn effeithio ar gyrraedd ein targed yn 2020/21, sef bod 85% o achosion camweinyddu neu fethiant gwasanaeth yn cael eu cau o fewn 12 mis. Yn 2020/21 dim ond 52% o'r cwynion camweinyddu / methiant gwasanaeth a gaewyd o fewn 12 mis. Ar gyfer achosion Cod Ymddygiad roedd yn 50%. Fodd bynnag, rydym wedi gweithio'n galed yn 2020/21 i gwblhau ymchwiliadau, yn enwedig i achosion hŷn. Ar ddiwedd y flwyddyn, roedd ein llwyth cwynion yn 403 o'i gymharu â 439 ar ddiwedd 2019/20 a'n llwyth achosion agored ond yn cynnwys 12 achos dros 12 mis oed ar ddiwedd y flwyddyn. Rydym yn cydnabod pa mor bwysig yw bod yn amserol i achwynwyr, Cynghorwyr a chyrff cyhoeddus a byddwn yn parhau i roi ffocws ar hyn yn y flwyddyn i ddod.

Argymhellion

Pan fyddwn yn canfod bai, gwnawn argymhellion i gywiro'r anghyfiawnder.

Yn 2020/21 roedd:

1,045	Fe wnaethom 1045 o argymhellion i gyrff cyhoeddus.
£62k	Fe wnaethom argymell talu dros £62,000 o iawndal.

Yn 2020/21, bu'n rhaid i ni ymyrryd mewn 383 o achosion. Ar draws yr achosion hyn gwnaed 1,045 o argymhellion – ar gyfartaledd, 2.7 argymhelliad i bob achos.

Yr argymhelliad mwyaf cyffredin a wnawn yw y dylai'r corff ymddiheuro wrth yr unigolyn neu'r bobl wnaeth ddioddef anghyfiawnder (23%). Mae hyn yn adlewyrchu'r pwysigrwydd bod achwynwyr yn derbyn cydnabyddiaeth pan aeth pethau o'i le ac ymddiheuriad am y methiannau a gafodd eu canfod.

Rydym hefyd fel arfer yn argymell bod corff yn egluro ei ymddygiad yn llawn i'r achwynydd (6%) neu'n ymateb i'w cwyn cychwynnol (9%).

Dengys hyn ba mor bwysig yw perfformiad da gan gyrff cyhoeddus wrth drin cwynion.

Y grŵp argymhellion mwyaf cyffredin wedyn yw newid gweithdrefn neu adolygu proses (18%) ynghyd â rhoi adborth i staff (14%). Mae'r argymhellion hyn yn arbennig o bwysig: ceisiwn nid yn unig gywiro unrhyw anghyfiawnder ond hefyd helpu gyrff cyhoeddus i ddysgu o'r hyn aeth o'i le a gwella at y dyfodol.

Ein prif gyfraniad yw sicrhau cyfiawnder i unigolion a gwelliannau cyffredinol i wasanaethau cyhoeddus. Fodd bynnag, lle bo hynny'n briodol gallwn argymell iawndal ariannol. Yn 2020/21, fe wnaethom argymell hyn mewn 9% o'r achosion i ni ymyrryd ynddynt.

Roedd cyfanswm yr iawndal ariannol a argymhellwyd yn £62,350.

Cydymffurfio

Nod ein hargymhellion yw cywiro pethau, sicrhau cyfiawnder a gwella gwasanaethau er lles y cyhoedd – nid yn unig i'r bobl sy'n cwyno. Yn 2020/21 roedd:

2	Cyhoeddwyd 2 adroddiad diddordeb arbennig.
85%	Cawsom dystiolaeth o gydymffurfio ag 85% o'r argymhellion oedd i'w gweithredu yn ystod y flwyddyn.

Eleni, tynnwn sylw hefyd at effaith ein hargymhellion ar wasanaethau cyhoeddus.

Gwyddom, er ei bod yn bwysig sicrhau bod methiant neu anghyfiawnder yn cael ei gywiro, rydym yn ymwybodol mai'r effaith fwyaf y gallwn ei chael yw sicrhau bod dysgu systematig i feithrin mwy o welliannau gwasanaeth cyhoeddus o ganlyniad i'n hargymhellion.

Ceisiwn sicrhau cytundeb cyrff cyhoeddus i'n hargymhellion bob tro. Lle nad yw cyrff cyhoeddus yn cytuno â'n hargymhellion neu'n setliadau, neu os nad ydynt yn gweithredu'r argymhellion neu'r setliadau a gytunwyd, gallwn gyhoeddi adroddiadau arbennig. Eleni fe wnaethom gyhoeddi dau adroddiad o'r fath mewn perthynas â Chyngor Caerdydd a Bwrdd Iechyd Powys ynglŷn â methiannau cydymffurfio. Ym mis Mawrth 2020 cwynodd Mr A i'r Ombwdsmon drwy ei Aelod Seneddol fod awdurdod lleol, er iddynt gytuno i gwblhau asesiad annibynnol o'i anghenion ar ddechrau 2019, wedi methu â gwneud hynny. Yn unol â'i bwerau, datrysodd yr Ombwdsmon y gŵyn (yn lle ymchwilio) ar sail cytundeb y Cyngor i gynnal asesiad annibynnol o anghenion Mr A. Pan nad oedd hyn wedi'i gwblhau, cyhoeddodd yr Ombwdsmon adroddiad arbennig a oedd yn gosod dyletswydd ar yr Awdurdod dan sylw i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Ombwdsmon yn wythnosol am y cynnydd a wnaed.

Mae 20% o'n hargymhellion yn nodi ail-hyfforddi neu adolygu proses. Gall hyn arwain at wella gwasanaethau cyhoeddus yn sylweddol.

Eleni, cawsom dystiolaeth o gydymffurfio ag 85% o'r argymhellion oedd i'w gweithredu yn 2020/21. Ar gyfer y 15% arall, nid ydym wedi derbyn tystiolaeth o gydymffurfio a byddwn yn mynd ar ôl hyn, o fewn y cyfyngiadau oherwydd Covid-19, yn y misoedd nesaf.

Byddwn yn parhau i weithio â chyrrff cyhoeddus ac i adolygu effaith ein hargymhellion ar wasanaethau, gweithdrefnau a chanlyniadau.

Adolygu a Sicrhau Ansawdd

Mae gennym brosesau teg a thryloyw i ddelio â cheisiadau i adolygu penderfyniadau ar achosion ac ar gyfer asesu ansawdd ein gwaith achos yn rheolaidd i sicrhau ei fod yn cwrdd â'n safonau gwasanaeth. Rhannwn unrhyw ddysgu o'r adolygiadau hyn â'n staff i gynorthwyo dysgu sefydliadol. Yn 2020/21 roedd:

216	Cawsom 216 o achosion adolygu
205	Cwblhawyd 205 o adolygiadau
98%	Caewyd 98% o adolygiadau o fewn 20 diwrnod
9%	Roeddem yn cydnabod y gallem fod wedi gwneud mwy mewn 9% o'r achosion a adolygwyd, yn aml lle derbyniwyd tystiolaeth ychwanegol gan yr achwynydd.

Ceisiadau i adolygu achosion

Rydym yn hyderus yn ein proses ymchwilio. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod bod achwynwyr yn gallu bod yn anhapus â chanlyniad eu cwyn. Mae ein proses adolygu achosion yn rhoi cyfle i'n penderfyniadau gael eu hadolygu'n fewnol.

Mae achosion yn cael eu hadolygu gan staff nad oeddent yn rhan o'r achos yn flaenorol.

Fel gyda'r rhan fwyaf o'n gwaith, gwelsom ychydig o leihad eleni yn ein llwyth achosion adolygu. Mae'r tabl isod yn dangos ein llwyth achosion adolygu o'i gymharu â 2019/20:

Achosion adolygu	2020/21	2019/20
Achosion wedi eu cario drosodd o'r flwyddyn cynt	5	16
Achosion newydd	211	216
Cyfanswm	216	232
Cwblhawyd	205	227
Wedi eu cario drosodd i'r flwyddyn nesaf	11	5

Gwerthfawrogwn fod angen ystyried adolygiadau'n amserol. Ceisiwn gwblhau pob cais i adolygu penderfyniad, ac ymateb, o fewn 20 diwrnod gwaith. Rydym yn falch o fod wedi cynyddu'n sylweddol nifer yr achosion a gyrhaeddodd y targed hwn.

Amser ymateb	2020/21	2019/20
Ymateb o fewn 20 diwrnod	98%	83%
Nifer gyfartalog o ddiwrnodau i ymateb	12.1	15.5

Gallwn benderfynu cadarnhau, yn llawn neu'n rhannol, adolygiad am nifer o wahanol resymau – er enghraifft, os anfonodd yr achwynydd dystiolaeth, gwybodaeth neu esboniad pellach atom, neu os credwn y gallem fod wedi gwneud mwy.

Gyda 19 o achosion a adolygwyd yn 2020/21, penderfynwyd y dylid eu hail-agor neu gymryd camau pellach. Mae hyn yn 9% o'r holl achosion a adolygwyd – ychydig yn llai na'r llynedd. I roi'r 19 achos hwn mewn cyd-destun pellach, maen nhw'n cynrychioli 0.8% o'r holl benderfyniadau ar achosion eleni.

Yn 2020/21, er ein bod wedi cwblhau 11% yn llai o adolygiadau na'r flwyddyn cynt, rydym yn ffyddiog bod ein proses adolygu'n gweithio'n effeithlon a'n bod yn cwrdd â'n targedau.

Sicrhau ansawdd

Yn 2020/21, fe wnaethom ailddylunio ein proses Sicrhau Ansawdd. Gweithredwyd y newidiadau hyn o 1 Mehefin 2021 ymlaen, gan olygu y bydd ein harchwiliad Sicrhau Ansawdd yn edrych, pob mis, ar hap-sampl o'n gwaith achosion yn y camau ymholiad, asesu ac ymchwilio i sicrhau ein bod yn gweithredu'n unol â'n safonau gwasanaeth. Bydd canlyniadau o'r archwiliad yn cael eu bwydo'n ôl i staff a rheolwyr pob mis fel y gallwn adnabod unrhyw arferion da neu wael yn sydyn a sicrhau bod gwersi a ddysgir yn cael eu nodi a'u rhaedru ar draws OGCC.

Cyflawnwn hefyd adolygiadau Sicrhau Ansawdd, yn cynnwys gweithwyr ieuchyd proffesiynol, o sampl o'r cyngor clinigol a dderbyniwn i'n helpu gyda'n gwaith achos.

Yn 2021/22, byddwn yn monitro ac adolygu pa mor effeithiol yw'r broses Sicrhau Ansawdd i wneud yn siŵr ei bod yn gweithio fel y dylai ac yn cyflwyno'r wybodaeth angenrheidiol i'n sicrhau bod ein gwaith yn cwrdd â'n

Dysgu gwersi

P'un ai ar sail adolygiadau neu'r broses Sicrhau Ansawdd, ceisiwn sicrhau ein bod yn ystyried pa wersi y gallwn eu dysgu a beth sydd angen ei wella.

Mae unrhyw bwyntiau dysgu sy'n cael eu hadnabod yna'n cael eu rhaedru i'n staff drwy gyfarfodydd tîm ac ardal ddysgu ddynodedig ar ein Mewnwrwyd, sy'n tynnu sylw at bwyntiau dysgu sydd wedi eu hadnabod, i sicrhau ein bod yn ymateb yn ddioed iddynt. Ystyriwn hefyd a dynnwyd sylw at unrhyw angen hyfforddiant

unigol neu sefydliadol, ac a oes angen newid unrhyw bolisi neu weithdrefn.

Roedd un enghraifft o ddysgu yn 2020/21 yn ymwneud â'n bylchau yn ein prosesau ar gyfer delio ag adolygiadau o achosion Cod Ymddygiad a hysbysu aelodau a gyhuddwyd bod cais adolygu wedi'i dderbyn, ac o'r canlyniad. Rydym bellach wedi diwygio ein gweithdrefnau i sicrhau bod hyn yn digwydd yn effeithlon ac amserol, gyda chyfrifoldebau clir yn cael eu dynodi i swyddogion penodol.

Yn 2021/22, bwriadwn ddatblygu trefniadau ar gyfer sut y gallwn gasglu ynghyd y gwersi sydd i'w dysgu o wahanol ffynonellau, nid yn unig o'n prosesau Adolygu a Sicrhau Ansawdd, er mwyn cyflwyno dull cynhwysfawr, traws-sefydliadol o wella ein gwasanaethau.

Adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth

Rydym yn gwbl ymroddedig i wasanaeth rhagorol. Rydym yn croesawu adborth gan ein defnyddwyr gwasanaeth ac yn ceisio dysgu o'n camgymeriadau.

Yn 2020/21 roedd:

51%	Roedd 51% o'r holl achwynwyr a holwyd yn fodlon a'n gwasanaeth cwsmeriaid...
99%	... gan godi i 99% ymhlith rhai oedd yn fodlon â chanlyniad eu cwyn.
26	Derbyniwyd cwynion newydd amdanom.
100%	Fe wnaethom ymateb i 100% o'r cwynion amdanom mewn 20 diwrnod.
22%	Cadarnhawyd, yn llawn neu'n rhannol, 22% o'r cwynion amdanom.

Ymchwil boddhad cwsmeriaid

Ym mis Mawrth ail-gynhaliwyd arolwg ffôn annibynnol o sampl gynrychiadol o'n hachwynwyr y caewyd eu hachosion yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn rhoi adborth mwy trylwyr ar ein gwasanaeth. Rydym yn parhau i gasglu data boddhad ar-lein, sydd ar agor i achwynwyr ar unrhyw gam yn y broses. Mae hyn yn rhoi ychydig yn fwy o ddealltwriaeth i ni o'r hyn oedd yn bwysig i bobl. Mae cysylltiad cryf iawn rhwng argraff gadarnhaol o'n gwasanaeth a chanlyniad y cwyn.

85%	Yn cytuno ei bod yn hawdd cysylltu gyda ni.
77%	Yn dweud ein bod wedi eu trin gyda chwarteisi a pharch.

Roedd y canfyddiadau'n debyg i rai'r llynedd. Yn gyson, roedd y rhai oedd yn fodlon â'r canlyniad yn fodlon hefyd gyda'n gwasanaeth. Yn anffodus, ni allwn helpu pawb ac roedd y rhai nad oeddent yn hapus â'r canlyniad yn llai hapus gyda sut y gwnaethom drin eu cwynion. Efallai fod hyn yn anochel o ystyried bod llawer o'n defnyddwyr gwasanaeth yn teimlo'n gryf iawn am eu hachosion.

Wrth ddadansoddi'r canfyddiadau, gwelsom gynnydd sylweddol mewn boddhad gyda'n hachosion Cod Ymddygiad, ond gwaetha'r modd gwelsom lai o foddhad gyda'r ffordd y gwnaethom drin cwynion am gyrff cyhoeddus. Fel y llynedd, roedd y sgoriau cadarnhaol yn parhau i fod yn uwch ar gyfer achosion a gaewyd yn y cam ymchwilio nag ar gyfer rhai a gaewyd yn y cam asesu.

“Diolch am wasanaeth da, rwy'n teimlo bod fy nghwyn wedi'i gymryd o ddifrif”

Rydym yn dal i gael ein gweld fel corff parod i helpu, gan lwyddo i ddiweddarau mwy o achwynwyr fel yr oeddem wedi cytuno i wneud. Er gofyn i ni wneud addasiadau rhesymol gyda'n ffurflenni cwyno copi caled ac ar-lein, a gyda'r llythyrau'n cydnabod derbyn cwynion newydd, dim ond ychydig yn fwy o bobl oedd yn cofio ein bod wedi cynnig hyn.

Roedd achwynwyr yn llai bodlon â sut y gwnaethom ddelio â'u cwynion ac o ran eu hargraff o ba mor deg oedd ein penderfyniadau, er bod yr argraff yma'n amrywio'n sylweddol gan ddibynnu ar ba mor fodlon oedd yr achwynydd gyda'r canlyniad. Yn ôl sgoriau'r arolwg yn ymwneud â'n Safonau Gwasanaeth, er bod ychydig o leihad wedi bod mewn boddhad yn gyffredinol, roedd gan achwynwyr oedd yn fodlon â chanlyniad eu hachos argraff well o'n gwasanaeth. [Gallwch ddarllen am ein Safonau Gwasanaeth ar ein gwefan yma.](#)

“Roedd yn broses hir ac emosiynol iawn ond roedd y cyfathrebu gan y tîm gweinyddol yn wych a phroffesiynol!”

Ein Safonau Gwasanaeth	Pob ymatebydd		Ymatebwyr oedd yn fodlon â'r canlyniad	
	2020/21	2019/20	2020/21	2019/20
1. Byddwn yn sicrhau bod ein gwasanaeth yn hygyrch i bawb.	63%	65%	81%	77%
2. Byddwn yn cyfathrebu'n effeithiol gyda chi.	63%	64%	86%	82%
3. Byddwn yn sicrhau eich bod yn derbyn gwasanaeth proffesiynol gennym.	52%	57%	91%	89%
4. Byddwn yn deg wrth ddelio gyda chi.	48%	49%	90%	86%

Er mwyn gwella cyfraddau boddhad ein holl achwynwyr, byddwn yn adolygu sut yr ydym yn cyfathrebu, yn enwedig yn y cam asesu. Byddwn yn adolygu anghenion achwynwyr yn rheolaidd drwy gydol y broses o ddelio â'u cwynion, a diweddarau unrhyw addasiadau rhesymol i adlewyrchu anghenion yr achwynwyr.

Cwynion amdanom ni

Yn 2020/21, cawsom 26 o gwynion am ein gwasanaeth gan adolygu a chau 25 o'r rhain yn ystod y flwyddyn. Mae'r cwynion hyn yn rhoi adborth hynod ddefnyddiol i ni ar ein gwasanaeth ac rydym yn eu cymryd o ddifrif.

Cadarnhawyd 5 neu 22% o'r cwynion yn ein herbyn, y drydedd flwyddyn yn olynol i ni weld lleihad yn nifer y cwynion a gadarnhawyd gennym. O ganlyniad i'r cwynion hyn, rydym wedi newid rhai o'n prosesau cyfathrebu ac adolygu, sut y rheolwn ein hachosion Cod Ymddygiad, ac wedi penodi pencampwr awtistiaeth i'n helpu i ddeall anghenion achwynwyr awtistig yn well. Ni chafodd gweddill y cwynion eu cadarnhau neu cawsant eu tynnu'n ôl ar ôl i'r achwynwyr newid eu meddwl.

Fe wnaethom ymateb i'r holl gwynion yn ein herbyn o fewn y targed o 20 diwrnod.

Amser Ymateb	2020/21	2019/21	2018/19
O fewn 20 diwrnod	24 (100%)	29 (91%)	29 (94%)
Tu allan i 20 diwrnod	0	3 (9%)	2 (6%)

Gwasanaeth Adolygu Annibynnol

I sicrhau ein bod yn agored ac atebol, os yw defnyddiwr gwasanaeth yn anfodlon â'n hymateb i'w cwyn am ein gwasanaeth, maen nhw'n gallu gofyn i'w hachos gael ei ystyried gan wasanaeth adolygu annibynnol allanol (IRSCC), wedi'i ddarparu gan ch&i. Nid yw ch&i yn adolygu ein penderfyniadau ar achosion, dim ond y cwynion am ansawdd y gwasanaeth a ddarperir gennym.

Yn 2020/21, cyfeiriodd saith o bobl eu cwynion at ch&i. Roedd pob un, i raddau, yn ymwneud â'n penderfyniadau, sy'n rhywbeth nad oes gan ch&i unrhyw awdurdod drosto. Cafodd un o'r cwynion a adolygwyd yn allanol ei gadarnhau'n rhannol, yn ymwneud a'n prosesau ymchwilio a chydymffurfio. Canmolodd ch&i ein dull gweithredu a dull y staff dan sylw i fynd i'r afael â'r materion. Rydym wedi ymddiheuro am gynyddu'r gŵyn ac wedi sefydlu rôl Swyddog Cydymffurfio a Gwella newydd. Bydd taflen ffeithiau cydymffurfedd yn cael ei chwblhau erbyn diwedd mis Mehefin 2021.

Hygyrchedd, ymwybyddiaeth ac allgymorth

Gwnawn ein gorau i ddarparu gwasanaeth cwynion cynhwysol ac ymatebol. Rydym eisiau sicrhau bod pobl yn gwybod am ac yn ymddiried yn ein gwasanaeth a'n bod yn hygyrch i bawb sydd ein hangen. Yn 2020/21 roedd:

85%	Roedd 85% o'n cwsmeriaid a holwyd wedi'i chael yn hawdd cysylltu gyda ni.
	Rydym bellach yn cydymffurfio â'r rhan fwyaf o Safonau'r Gymraeg.
3	Fe wnaethom gynnal 3 seinfwrdd i ddeall anghenion ein rhanddeiliaid.

Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant

Rydym wedi ymrwmo i sicrhau y cynigiwn wasanaeth teg a chyfartal i bawb ac i gyhoeddi Adroddiad Cydraddoldeb blynyddol gyda champau gweithredu i'n helpu i wella. [Gallwch ddarllen yr Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol 2020/21 ar ein gwefan.](#)

Yn ôl ein proses reolaidd o gasglu data, mae rhai pobl yn wynebu rhwystrau i dderbyn ein gwasanaeth ac rydym yn benderfynol o wneud ein gorau fel bo'n gwasanaethau mor hygyrch â phosib. Rydym wedi ymgysylltu'n weithredol ag ystod o grwpiau lleiafrifol ethnig ac anabledd er mwyn deall yn well pam fod pobl yn ei chael yn anodd dod atom.

Hygyrchedd

Ceisiwn fod yn hygyrch i bawb sy'n cysylltu â ni a chynigiwn ystod o wasanaethau i gefnogi hygyrchedd. Gofynnwn i achwynwyr roi gwybod i ni os oes angen cymorth a chefnogaeth arnynt ac ystyriwn ac ymatebwn i bob cais am addasiadau.

Gallwn ddarparu'r wybodaeth a gynhyrchwn mewn nifer o fformatau fel ar CD ac mewn Braille. Defnyddiwn nifer o wasanaethau ar-lein ac wyneb yn wyneb i fod yn fwy hygyrch. Mae gwasanaeth 'BrowseAloud' ar ein gwefan sy'n cynorthwyo'r defnyddiwr drwy alluogi 'llais-i-destun' ar ein gwefan.

Mae fideo iaith Arwyddion Prydain (BSL) a dolen i'r 'SignVideo' (gwasanaeth cyfieithu i ddefnyddwyr BSL) hefyd ar y wefan. Tanysgrifiwn i 'Language Line' fel y gallwn ddefnyddio cyfieithwyr i rai a fyddai'n well ganddynt siarad yn eu hiaith gyntaf, ac mae modd cyfieithu ein gwefan yn hawdd i nifer o ieithoedd eraill.

Eleni dywedodd 85% o'r rhai wnaeth ymateb i'r arolwg ffôn ei bod yn hawdd neu'n hawdd iawn cysylltu gyda ni.

Y Gymraeg

Rydym yn ymrwymedig i sicrhau bod yr iaith Gymraeg yn cael ei chroesawu a'i thrin yn ddim llai ffafriol na'r Saesneg ym mhob agwedd ar ein gwaith a'n bod yn ateb anghenion siaradwyr Cymraeg. Mae gennym eisoes drefniadau yn eu lle i sicrhau y gallwn gynnig gwasanaeth dwyieithog cynhwysfawr i bobl sy'n dod i gysylltiad â'r swyddfa.

Ers mis Ionawr 2021, rydym bellach yn cydymffurfio â'r rhan fwyaf o Safonau'r Gymraeg ac wedi mabwysiadu [Polisi Iaith Gymraeg](#) diwygiedig y gallwch ei ddarllen yma.

Ymwybyddiaeth ac allgymorth

Roedd yr ymgyrch allgymorth eleni'n canolbwyntio ar hyrwyddo ein pwerau newydd ac ymgysylltu â chynrychiolwyr o gymunedau sydd wedi eu tan-gynrychioli, gan gynnwys TGP Cymru, Tîm Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig a Phobl Ifanc Cymru (EYST), Fforwm Adsefydlu Partneriaeth Ymfudo Strategol Cymru, Anabledd Dysgu Cymru, Tai Pawb, Autistic UK a'r Gymdeithas Tsieineaid yng Nghymru. Mae'r gwaith hwn wedi helpu i godi ymwybyddiaeth o Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ymhlith pobl anabl, lleiafrifoedd ethnig ac ymfudwyr gan lwyddo i gasglu adborth ar ba mor hygyrch oedd ein gwasanaeth.

Cwynion llafar

Derbyniwyd 63 o gwynion llafar eleni, yn erbyn targed o 120. Mae hwn yn ffigur siomedig a byddwn yn mynd ati'n benodol i geisio gwella hyn yn 2021/22. Un ffactor bwysig oedd bod angen i staff weithio o gartref am bron i hanner y

flwyddyn, oedd wedi ein hatal rhag derbyn a chofnodi cwynion llafar yn y ffordd arferol. Dim ond nifer fach o gwynion llafar yr oeddem wedi gallu eu derbyn, wrth i staff fynd i'r swyddfa, dros fisoedd yr haf.

Fodd bynnag, dros y cyfnod hwn fe wnaethom gaffael, gosod a rhoi meddalwedd a chaledwedd ffôn newydd yn ei le fel bod staff yn gallu derbyn cwynion llafar o'u cartrefi ac mae'r gyfradd cwynion llafar felly ar gynnydd.

Fel rhan o'n hymgyrch Allgymorth, siaradom ag ystod o grwpiau cynrychiadol dros y flwyddyn, gan gynnwys gyda Chynghorau Iechyd Cymuned, grwpiau cymorth ac eiriolaeth a gyda'n 'Seinfyrddau', am ein gwasanaeth cwynion llafar newydd. Cafodd y datblygiad hwn ei groesawu.

Dros y flwyddyn i ddod, byddwn yn gorffen paratoi ac yn lansio ymgyrch gymdeithasol darged i hyrwyddo ein pŵer i dderbyn cwynion llafar.

Hyrwyddo Dysgu

Nod strategol 2

Ceisiwn hyrwyddo dysgu o gwynion ac ysgogi gwelliannau ar raddfa ehangach. Eleni rydym yn torri tir newydd gyda'r gwaith hwn. Ni yw'r ombwdsmon cyntaf yn y DU i gael pwerau llawn a gweithredol i sefydlu rôl Safonau Cwynion a chynnal ymchwiliadau ar ein liwt ein hunain.

Yn 2020/21 cymerwyd camau breision drwy lansio ein pwerau newydd i wthio am welliannau systemig:

- Cyhoeddi ein Polisi Trin Cwynion Enghreifftiol, a'i ganllawiau cysylltiedig, ar gyfer Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd.
- Darparu 90 o rith-sesiynau hyfforddiant i gyrff cyhoeddus drwy Gymru.
- Parhau i ddatblygu ein gwaith ar adrodd data safonedig ar gyfer cyrff cyhoeddus yng Nghymru.
- Lansio ein hymchwiliad 'ar ei liwt ei hun' cyntaf yng nghynhadledd Sefydliad Siartredig TAI Cymru, wedi'i gymeradwyo gan yr actor Hollywood a'r ymgyrchydd digartrefedd Michael Sheen.

Rydym wedi parhau i oleuo'r broses bolisi yng Nghymru drwy rannu dysgu o'n gwaith, gan ymateb i ymgynghoriadau cyhoeddus a chyfrannu at sesiynau tystiolaeth gyda'r Senedd.

Rydym hefyd wedi parhau i ddefnyddio gwahanol fformatau traddodiadol a newydd i gyfathrebu gwersi o'n gwaith achos. Yn 2020/21 roedd:

8	Cyhoeddwyd 8 adroddiad lles y cyhoedd.		Cyhoeddwyd ein hail Goflyfr Cydraddoldeb a Hawliau Dynol.
1	Cyhoeddwyd un adroddiad thematig 'At Eich Gwasanaeth: Canllaw Arfer Da'.		Anfonwyd llythyrau blynyddol at gyrff yn ein hawdurdodaeth.
	Rydym wedi parhau i ymgysylltu'n uniongyrchol â'r cyrff yn ein hawdurdodaeth a rhannu gwybodaeth â chyrff craffu a rheoleiddio eraill.		

Yn 2020/21, fe wnaethom unwaith eto gyllidebu arian i'w ddefnyddio'n benodol ar weithredu'r Ddeddf OGCC newydd. Dyma'r gwariant a wnaed yn ystod y flwyddyn:

Deddf OGCC 2019: Gwariant yn 2020/21	£000
Costau staff	305
Adeiladau	13
Gwasanaethau cyfrifiadurol	7
Cyfathrebu	2
Costau Swyddfa	2
Hyfforddiant	1
Cyfanswm a wariwyd ar Bwerau Newydd	330
Cyllideb	359
Amrywiant	29

Rydym wedi gwario 91% (2019/20: 92%) o'r arian a gyllidwyd am y flwyddyn. Mae'r gwariant hwn yn cynnwys costau uniongyrchol yn ymwneud ag ymchwiliadau 'ar ei liwt ei hun' a gwaith safonau cwynion, a chostau anuniongyrchol yn cynnwys costau swyddfeydd ac adnewyddu meddalwedd wedi eu dosrannu.

Safonau Cwynion

O dan Ddeddf 2019 OGCC cawsom bwerau newydd i bwysu am welliannau systemig i wasanaethau cyhoeddus. Y cyntaf o'r pwerau hyn yw ein rôl Safonau Cwynion newydd. Gallwn nawr gyflwyno gweithdrefnau trin cwynion enghreifftiol i gyrff yn ein hawdurdodaeth. Gallwn hefyd nawr fonitro sut y mae'r cyrff hyn yn trin cwynion. Yn 2020/21:

	Cyhoeddwyd ein Polisi Trin Cwynion Enghreifftiol, a'i ganllawiau cysylltiedig, ar gyfer Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd.
	Darparwyd 90 o rith-sesiynau hyfforddiant i gyrff cyhoeddus drwy Gymru.
	Gwnaethom barhau i ddatblygu ein gwaith ar adrodd data safonedig ar gyfer cyrff cyhoeddus yng Nghymru.

Polisiau enghreifftiol

Ein bwriad yn wreiddiol oedd lansio ein Polisi Trin Cwynion Enghreifftiol ar gyfer awdurdodau lleol ar 16 Mawrth 2020. Oherwydd y pandemig penderfynwyd peidio – ond gan roi gwybod i bob un o'r 22 awdurdod lleol am ein cynlluniau. Fe wnaethom barhau i weithio'n agos â'r Awdurdodau, ac ar ôl ystyried yn ofalus a chydweithredol, penderfynwyd symud ymlaen i lansio'r polisi ar 30 Medi 2020.

Yn yr un modd, yn ystod ail hanner 2020 fe wnaethom ymgysylltu'n eang â thimau o'r Byrddau Iechyd i drafod ein cynlluniau ac ystyried eu barn am symud ymlaen gyda'n gwaith yng nghanol Covid-19. Roedd y Byrddau Iechyd yn unfrydol o blaid i ni symud ymlaen – felly dosbarthwyd polisi trin cwynion enghreifftiol i'r Byrddau a'r Ymddiriedolaeth Iechyd yng Nghymru ar 30 Tachwedd 2020.

O dan Ddeddf OGCC 2019, daw'r polisiau enghreifftiol i rym chwe mis ar ôl eu cyflwyno – ac rydym wedi bod yn gweithio'n galed gyda'r cyrff dan sylw i sicrhau eu bod yn cael eu cefnogi yn eu hadolygiadau polisi.

Hyfforddiant

Am y tro cyntaf yng Nghymru, mae'r Awdurdod Safonau Cwynion wedi hwyluso sesiynau hyfforddi ar ymarfer da wrth drin cwynion. Er ein bod yn wreiddiol wedi bwriadu cynnal sesiynau wyneb yn wyneb ag awdurdodau lleol ar draws Cymru, mae parhad Covid-19 wedi golygu y bu'n rhaid i ni newid ein cynlluniau.

Unwaith y daeth yn glir y byddai'r cyfyngiadau'n aros am sbel, penderfynwyd symud ein hyfforddiant i lwyfan rhithiol. Roedd y galw gan awdurdodau lleol yn gryf o hyd felly ail-archebwyd y sesiynau wyneb yn wyneb gan ddechrau ym mis Medi 2020. Ar adeg yr ysgrif hon, rydym bellach wedi darparu 90 o sesiynau hyfforddi drwy MS Teams i Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd. Mae'r adborth a gawsom, a lefel yr ymgysylltu, wedi bod yn anhygoel gyda 97% o'r rhai wnaeth ymateb i'n harolwg yn dweud eu bod wedi mwynhau'r hyfforddiant a 100% yn dweud ein bod yn cyfoethogi'r hyfforddiant gyda'n profiad.

“Hwn oedd un o'r cyrsiau hyfforddi gorau i mi fod arno mae'n debyg, ac er mai hwn oedd fy sesiwn gyntaf o bell, llwyddodd pawb i gyfrannu'n llawn ato.”

“Dyma'r hyfforddiant cyntaf a gefais ers tro byd i mi ddod allan ohono'n meddwl ei fod yn werth chweil a buddiol i fy swydd. Roedd mor rhagweithiol, mi wnes i fwynhau'n ofnadwy.”

“hyfforddiant rhagorol – roedd popeth mor hamddenol ac felly pawb yn teimlo'n gyffyrddus iawn i fynegi eu meddyliau, teimladau, pryderon a syniadau. Diolch i'r ddau ohonoch am brofiad positif iawn.”

Bwriadwn adeiladu ar y cychwyn ardderchog hwn yn 2021/22 ac ystyried ein hyfforddiant fel ei fod yn esblygu i ateb gwahanol anghenion ac yn ymateb i fyd ar ôl Covid.

Data cwynion

Rydym wedi parhau i gasglu data ar gwynion gan awdurdodau lleol, ac wedi dechrau casglu data gan fyrddau iechyd hefyd yn unol a'n pwerau o dan adran 40 Deddf OGCC 2019. [Mae mwy o wybodaeth am y data hwn yn ein hadroddiad arbennig ar ein pwerau newydd ar ein gwefan.](#)

Edrych ymlaen

Yn 2021/22 byddwn yn ceisio sicrhau mwy o gysondeb wrth drin cwynion ac yn pwysu am wella gwasanaethau er lles y cyhoedd yng Nghymru.

Er bod yr ansicrwydd ynghylch parhad a chwmpas y cyfyngiadau Covid-19 yn gwneud cynllunio'n anodd, bwriadwn wneud y canlynol:

- Cyflwyno'r dogfennau Safonau Cwynion yn ffurfiol i rannau eraill o Wasanaethau Cyhoeddus Cymru – gan gynnwys i Gymdeithasau Tai.
- Cyhoeddi gwybodaeth am berfformiad trin cwynion cyrff cyhoeddus drwy dudalen gwe newydd, gan wneud pethau'n fwy tryloyw a hwyluso cymhariaeth rhwng gwahanol gyrff cyhoeddus
- Darparu o leiaf 50 diwrnod o hyfforddiant (gwerth tua £150,000) yn ddi-dâl i gyrff cyhoeddus.
- Anelu at lefel uchel o foddhad gyda'r hyfforddiant hwn.

Ymchwiliadau ar ei liwt ei hun

Cyflwynwyd y pŵer i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun yn Neddf 2019. Mae dau fath o ymchwiliad ar ei liwt ei hun:

- Ymchwiliad Estynedig – estyniad o fater sydd eisoes yn destun ymchwiliad.
- Ymchwiliad Ehangach – ymchwiliad ar ei ben ei hun nad yw'n ymwneud â chŵyn a wnaed gan unigolyn.

Ymchwiliadau Ar Ei Liwt Ei Hun Estynedig

Mae'r Ombwdsmon hefyd wedi dechrau pedwar ymchwiliad ar ei liwt ei hun estynedig yn y flwyddyn ddiwethaf, gydag un wedi'i gwblhau. Estyniad o ymchwiliad lle mae cysylltiad sylweddol yw'r ymchwiliadau hyn. Efallai fod cwyn am un elfen o wasanaeth, a/neu am ddarparwr gwasanaeth, gysylltiad agos ag achos arall posib o fethiant gwasanaeth, a/neu gyda darparwr gwasanaeth cysylltiedig arall. Bydd yr Ombwdsmon ond yn dechrau'r ymchwiliadau hyn os oes ganddo amheuaeth resymol bod camweinyddu systemig yn digwydd a bod dechrau ymchwiliad er lles y cyhoedd.

Mae'r ymchwiliadau ar ei liwt ei hun estynedig sy'n cael eu cynnal ar hyn o bryd yn ymwneud â materion lle mae cysylltiad rhwng yr elfennau gwasanaeth, ac mewn eraill mae cysylltiad rhwng darparwyr gwasanaeth eraill, i gyd gyda methiant gwasanaeth posib. Un achos a gwblhawyd dros y flwyddyn ddiwethaf oedd cwyn am Gyngor Abertawe gan Ms A. Cwynodd fod Cyngor Abertawe wedi methu â diogelu ei phlant yn dilyn atgyfeiriad diogelu yn 2016 gan awdurdod lleol yn Lloegr lle'r oedd eu tad yn byw. Yn ystod yr ymchwiliad, roedd yr Ombwdsmon Llywodraeth Leol a Gofal Cymdeithasol yn Lloegr wedi rhoi mwy o wybodaeth i'r Ombwdsmon bod y Cyngor wedi derbyn gwybodaeth debyg o'r blaen gan yr awdurdod lleol, yn 2015. Defnyddiodd yr Ombwdsmon ei bwerau i ymestyn ei ymchwiliad gwreiddiol ac roedd yn gallu ymchwilio'n llawn i gŵyn Ms A. Cafwyd rhywfaint o gamweinyddu yn ystod yr ymchwiliad a gwnaed argymhelliad am ymddiheuriad, iawndal ac adolygiad o arferion a gweithdrefnau.

Yr Ymchwiliad Ar Ei Liwt Ei Hun Ehangach Cyntaf

Cyflwynwyd y pŵer i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun yn Neddf OGCC 2019. Oherwydd nad oes angen i gŵyn fod wedi cael ei gwneud er mwyn gallu cynnal yr ymchwiliadau hyn, gellir ymateb i bethau fel y maen nhw'n digwydd, yn yr achos hwn y cynnydd amlwg mewn pobl ddigartref, yn enwedig digartref ar y stryd, yng Nghymru. Ar 13 Mawrth 2020, yn unol ag Adran 4 Deddf OGCC 2019, cafodd yr ymgynghoriad ei lansio ar gyfer yr ymchwiliad ehangach cyntaf ar ei liwt ei hun, er mwyn rhoi gwybod i gyrff a rhanddeiliaid perthnasol am ein bwriad i gynnal ymchwiliad ar ei liwt ei hun. Roedd yr ymchwiliad yn cynnig ystyried y broses o asesu ac adolygu digartrefedd.

Yn sgil Covid-19 a'r pwysau aruthrol ar wasanaethau cyhoeddus i ymateb i'r pandemig, penderfynwyd gohirio'r ymgynghoriad hwn. Dros y cyfnod hwn, ystyriwyd beth a fyddai cwmpas yr ymchwiliad. Roedd yn bwysig cydnabod bod llawer o'r newidiadau a wnaed oherwydd y pandemig yn debygol o fod yn rhai dros dro, bod hyd a lled y fframwaith deddfwriaethol a'i ymrwymadau cysylltiedig yn aros yn eu lle ac y byddai angen ei ailgyflwyno pan fyddai'r argyfwng yn dod i ben. Cytunwyd fod achub ar y cyfle i ehangu cwmpas yr ymchwiliad, i gynnwys ymateb awdurdodau lleol i'r pandemig, yn gyfle i adnabod a rhannu arferion da ynghyd ag unrhyw ffyrdd newydd ac arloesol o weithio.

Ail-lansiwyd yr ymgynghoriad ar gynnal yr ymchwiliad ar ei liwt ei hun cyntaf ar 23 Medi 2020 yng nghynhadledd Sefydliad Siartredig TAI Cymru, wedi'i gymeradwyo gan yr actor Hollywood a'r ymgyrchydd digartrefedd Michael Sheen. Roedd yr ymgynghoriad ar y cyfan yn cael ei groesawu er y lleisiwyd pryderon am amseriad yr ymchwiliad.

Er tawelu meddyliau y byddai unrhyw ymchwiliad yn cael ei wneud gan ystyried yr amgylchiadau'n llawn, roedd yn hollbwysig ei ddechrau, yn enwedig o gofio bod y rhai yr effeithiodd yr ymchwiliad fwyaf arnynt ymhlith rhai o'r bobl fwyaf bregus mewn cymdeithas a llawer yn byw ar y cyrion ac yn cael trafferth derbyn gwasanaethau. Y bobl hynny nad oedd ganddynt fynediad at y glanweithdra angenrheidiol na drws ffyrnt i'w hamddiffyn rhag y feirws.

Cyhoeddwyd dogfen y Cynnig ar 20 Tachwedd 2020. Roedd y ddogfen yn disgrifio cwrpas yr ymchwiliad ac yn enwi'r tri awdurdod lleol oedd wedi eu dewis i fod yn rhan o'r ymchwiliad sef Cyngor Caerdydd, Cyngor Sir Gâr a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Yn defnyddio data gan Lywodraeth Cymru a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol, roedd yr awdurdodau wedi eu dewis ar sail y meini prawf canlynol:

- Nifer yr asesiadau digartrefedd a gwblhawyd gan yr awdurdodau lleol a pha mor gyffredin ydyn nhw.
- Nifer a pha mor aml y mae ceisiadau adolygu'n cael eu derbyn a'u gwrthdroi gan yr awdurdod lleol.
- Yn angen i gynnwys sampl nodweddiadol, yn adlewyrchu gwahanol ardaloedd a demograffeg Cymru, gan gynnwys ardaloedd dinesig a mwy gwledig.

“Mae Awdurdodau Lleol wedi gweithio'n galed iawn mewn partneriaeth ag iechyd, y trydydd sector, Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig a mudiadau gwirfoddol i ddod â phobl i mewn o'r strydoedd i lety dros dro ac mewn argyfwng. Rydw i'n falch iawn o sut rydym wedi ymateb i argyfwng y coronafeirws, ond mae'n bwysig ein bod ni'n myfyrio ac yn gweld a oes unrhyw wersi y gallwn ni eu dysgu o'n profiadau dros y misoedd diwethaf. Rwyf felly'n cytuno â'ch cynnig i ymestyn cylch gwaith yr ymgynghoriad i gynnwys effaith Covid-19.”

Julie James AS Aelod Cabinet dros Dai a Llywodraeth Leol, Llywodraeth Cymru (2018-2021)

Dechreuwyd yr ymchwiliad ar ei liwt ei hun cyntaf ar 4 Ionawr 2021. Tybiwyd y byddai ymchwiliad ar ei liwt ei hun yn dilyn yr un broses ag unrhyw ymchwiliad arall gan yr Ombwdsmon. Fodd bynnag, mae'r pandemig wedi gofyn bod yn fwy hyblyg gyda'r broses ac wedi gofyn ystyried ffyrdd newydd ac arloesol o weithio, gan gynnwys defnyddio llwyfannau cyfryngau fel Survey Money a Microsoft Teams i holi pobl ynghyd â chynnig adnoddau i gynorthwyo'r awdurdodau i ateb y ceisiadau am wybodaeth.

I sicrhau proses agored a thryloyw o'r dechrau, mae'r Swyddog Ymchwiliadau Ar Ei Liwt Ei Hun wedi bod ar gael i'r awdurdodau lleol er mwyn gallu trafod. Mae gwybodaeth am yr ymchwiliad wedi'i rhannu drwy Seinfyrddau'r Ombwdsmon, a lle'r oedd hynny'n briodol mae'r cyrff perthnasol, gan gynnwys Llywodraeth Cymru wedi cael eu diweddarau.

Pwysigrwydd pwerau i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun

Mae'r pŵer i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun yn golygu y gallwn ganolbwyntio ar faterion sydd o les i'r bobl fwyaf bregus yn ein cymdeithas, ac ar bobl nad ydynt yn cwyno neu nad ydynt yn gallu cwyno, y lleisiau na chlywir yn aml. Mae pandemig Covid-19 wedi dangos pa mor bwysig yw'r pwerau hyn i unrhyw wasanaeth Ombwdsmon os am fod yn rhagweithiol yn gwella gwasanaethau, a thrwy ddefnyddio ein pwerau i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun mae gennym gyfle i wneud gwahaniaeth heddiw a gweithio'n rhagweithiol ag awdurdodau lleol i roi diwedd ar ddirywiad yng Nghymru.

Polisi Cyhoeddus

Rydym yn parhau i oleuo'r broses polisi cyhoeddus drwy rannu'r hyn a ddysgw'n o'n gwaith. Eleni:

14

Fe wnaethom ymateb i 14 ymchwiliad ac ymgynghoriad cyhoeddus.

Ffocws ein gwaith polisi

Defnyddiwn ein harbenigedd a'r dystiolaeth o'n gwaith achos i gyfrannu at ddatblygu polisi cyhoeddus mewn meysydd fel iechyd, gofal cymdeithasol a llywodraeth leol. Gwnawn sylw hefyd ar faterion yn ymwneud â gwasanaethau ombwdsmon fel yr adolygiad eleni gan Gomisiwn y Gyfraith o driwilysoedd sydd wedi eu datganoli yng Nghymru, cyn pasio Bil Tribiwnlysoedd newydd i Gymru.

Roeddem yn falch o gael y cyfle i rannu tystiolaeth o'n gwaith achos o effaith y pandemig ar drin cwynion gan gyrrff y GIG a llywodraeth leol, a'r mathau o gwynion a gawsom am yr ymchwiliadau Covid-19 a wnaed gan Bwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon, a Phwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau'r Senedd.

Eleni pasiwyd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 gan hebrwng nifer o ddiwygiadau pwysig mewn llywodraeth leol, felly roedd llawer o'n cyfraniadau yn 2020/21 yn ymwneud â llywodraeth leol.

Un o'r diwygiadau hyn oedd sefydlu'r Cyd-bwyllgorau Corfforaethol sef y drefn statudol newydd ar gyfer cydweithrediad rhanbarthol, dros bedair ardal yng Nghymru. Roeddem yn croesawu ymateb Llywodraeth Cymru i bryderon a leisiwyd gennym yn yr ymgynghoriad ar y Rheoliadau i Sefydlu'r Cyd-bwyllgorau, ac rydym wedi eu dynodi fel 'awdurdodau rhestredig' mewn newidiadau i Ddeddf OGCC 2019. O ganlyniad, mae'r Cyd-bwyllgorau Corfforaethol a'u haelodau bellach yn dod o dan ein pwerau i ymchwilio i gwynion ac yn destun safonau ar drin cwynion.

Pan basiwyd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, sefydlwyd hefyd cyfundrefn berfformiad a llywodraethu newydd i awdurdodau lleol, a elwir bellach yn brif gynghorau. Roeddem yn falch o weld, yn dilyn ein hymateb i'r ymgynghoriad, bod y canllawiau statudol ar berfformiad a llywodraethu prif

gynghorau wedi cael eu newid. Mae ein coflyfrau, ein hadroddiadau thematig a lles y cyhoedd, yn ogystal â'r dystiolaeth o'n pwerau newydd, wedi eu cynnwys fel tystiolaeth y bydd angen i brif gynghorau ei hystyried wrth wneud hunan-asesiad neu asesiad panel o'u perfformiad.

Yn olaf, mae bob amser yn beth da pan ddefnyddir eich gwaith i helpu eraill, felly roeddem yn falch o rannu copi o'r adolygiad diweddar o'n Cod Ymddygiad i aelodau awdurdod lleol yng Nghymru â'r Senedd, fel enghraifft o arfer da ar gyfer datblygu'r canllawiau ar gyfer y Cod Ymddygiad newydd i Aelodau'r Senedd.

Rhannu ein canfyddiadau

Defnyddiwn amrywiaeth o fformatau i gyfathrebu gwersi o'n gwaith achos a chwiliwn yn barhaus am ffyrdd newydd o rannu gwybodaeth yn fwy eang a'i gwneud yn fwy hygyrch. Yn 2020/21 roedd:

6	Cyhoeddwyd 6 adroddiad lles y cyhoedd gennym.	1	Cyhoeddwyd un adroddiad thematig 'At Eich Gwasanaeth: Canllaw Arfer Da'.
	Cyhoeddwyd ein hail Goflyfr Cydraddoldeb a Hawliau Dynol.		
	Fe wnaethom barhau i ymgysylltu'n uniongyrchol â'r cyrff yn ein hawdurdodaeth, yn enwedig y Byrddau Iechyd.		

Adroddiadau lles y cyhoedd

Mae cyhoeddi adroddiad lles y cyhoedd yn parhau i fod yn un o'r ffyrdd allweddol y gallwn dynnu sylw at broblemau systemig, hyrwyddo dysgu o gwynion a sicrhau bod awdurdodau'n atebol am y gwasanaethau a ddarperir ganddynt.

Eleni, fe wnaethom gyhoeddi chwe adroddiad lles y cyhoedd a dau adroddiad diddordeb arbennig ar faterion pwysig y gall cyrff cyhoeddus eraill ddysgu ohonynt. Mae'r adroddiadau hyn yn tynnu sylw at broblemau systemig, methiannau blaenorol lle na ddysgwyd gwersi ohonynt, neu os yw corff cyhoeddus yn gwrthod cytuno i'n hargymhellion.

Roedd chwech o'n hadroddiadau lles y cyhoedd eleni'n ymwneud â gofal iechyd. Roedd yr adroddiad cyntaf yn ymwneud â gofal llygaid annigonol gan Fwrdd Iechyd Bae Abertawe. Roedd Mrs X yn poeni nad oedd anaf llygad ei merch wedi cael diagnosis cynt. Roedd ei merch, Y, yn oedolyn ifanc bregus yn byw mewn uned breswyl arbenigol gan y

Bwrdd Iechyd i rai ag anableddau dysgu, a chanddi ymddygiad hunan-anafu hysbys. Nid oedd yr anaf i'w llygad wedi cael ei fonitro fel y dylai, ac roedd Y wedyn wedi cael diagnosis o ddatodiad llwyr y retina a chataract trawmatig yn ei llygad dde.

Trwy beidio â derbyn y gofal llygad priodol yn unol a'r gofynion i ddarparu Hanfodion Gofal, roedd hyn wedi achosi anghyfiawnder i Y ac ni chafodd gyfle i dderbyn atgyfeiriad amserol ac adolygiad clinigol. Roedd cyfathrebu gwael hefyd wedi achosi sioc, braw a gofid i Mrs X. [Gallwch ddarllen yr adroddiad ar yr achos hwn yma.](#)

Fe wnaethom gyhoeddi Adroddiad Arbennig ar y gofal a'r driniaeth a roddwyd i fam Mrs A gan Fwrdd Iechyd Addysgu Powys ar ôl i'r Bwrdd fetu â chydymffurfio â dau argymhelliad o'r cwyn gwreiddiol, gan wneud argymhellion pellach bod y Bwrdd yn gwella ei broses trin cwynion. [Gallwch ddarllen yr adroddiad ar yr achos hwn yma.](#)

Roedd Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi methu â chyfeirio cancer prostad Mr Y am driniaeth o fewn amser rhesymol, gan orfodi Mr Y i fynd am driniaeth breifat ac achosi gofid a gorboeni sylweddol. [Gallwch ddarllen yr adroddiad ar yr achos hwn yma.](#)

Roedd ein pedwerydd adroddiad lles y cyhoedd ar fethiannau gofal iechyd yn ymwneud â Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg, cyn yr ailstrwythuro diweddar, ac wedi'i gyflwyno felly i fyrddau iechyd Bae Abertawe a Chwm Taf Morgannwg. Roeddem yn poeni am y diffyg gofal a chymorth a dderbyniodd Mr W cyn, yn ystod ac ar ôl ei lawdriniaeth am ganser yr oesoffagws (yn ymwneud â'r bibell fwyd rhwng y gwddf a'r stumog) ym mis Chwefror 2018. Roedd y Bwrdd Iechyd wedi methu â diweddarau Mr W a'i wraig Mrs W yn llawn ar ei gyflwr, ei brognosis a beth i'w ddisgwyl. Yn drist iawn, bu farw Mr W ym mis Medi 2018. [Gallwch ddarllen yr adroddiad ar yr achos hwn yma.](#)

Roedd yr ymchwiliad i ddiagnosis a thriniaeth cancer prostad Mr X gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan wedi adnabod sawl methiant gyda'i ofal. Nid oedd tystiolaeth glir fod Mr X wedi cael gwybod am driniaethau eraill posib ac roedd felly wedi cytuno i driniaeth ddiangen i dynnu ei brostad, gan achosi anghyfiawnder sylweddol iddo. [Gallwch ddarllen yr adroddiad ar yr achos hwn yma.](#)

Roedd yr adroddiad lles y cyhoedd iechyd olaf hefyd yn ymwneud â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a'r gofal a roddwyd i'r ddiweddar Mrs B am brolaps rhedrol difrifol. Roedd ein hymchwiliad wedi canfod tystiolaeth, ers 2011, nad oedd penderfyniadau clinigol a rhesymeg y Llawfeddygon Colorefrol yn unol ag ymarfer clinigol derbyniol ac o blaid risg uchel ac opsiynau clinigol anghonfensiynol. Roedd Mrs B wedi'i chaethiwo mwy neu lai'n llwyr i'w chartref am wyth mlynedd olaf ei bywyd gan ddioddef blynyddoedd o anurddas wrth geisio ymdopi a'i phrolaps difrifol a'r diffyg dal dŵr/carthion cysylltiedig. Ni allai fynychu digwyddiadau cymdeithasol, gan gynnwys rhai oedd wedi eu hargymell ar gyfer ei dementia, cyflwr yr oedd wedi dioddef ohono ers 2014. [Gallwch ddarllen yr adroddiad ar yr achos hwn yma.](#)

Roedd dau adroddiad lles y cyhoedd arall a gyhoeddwyd gennym eleni'n ymwneud â gwasanaethau cyngor.

Ym mis Rhagfyr 2020, fe wnaethom gyhoeddi adroddiad arbennig ar fethiant Cyngor Caerdydd i gydymffurfio, heb esgus rhesymol, ag argymhelliad blaenorol ynghylch asesiad annibynnol o anghenion Mr A ar ddechrau 2019. [Gallwch ddarllen yr adroddiad ar yr achos hwn yma.](#)

Roedd ein hadroddiad lles y cyhoedd olaf yn ymwneud â chamweinyddu gan Gyngor Sir y Fflint pan roesant Dystysgrif Cyfreithlondeb Defnydd neu Ddatblygiad Arfaethedig (tystysgrif a.192) a chaniatâd cynllunio ôl-weithredol i gymydog tŷ drws nesaf Ms N, gan achosi colli preifatrwydd a effeithiodd ar ei mwynhad o'i heiddo a'i gardd a chan hefyd leihau gwerth ei heiddo. [Gellir darllen adroddiad yr achos yma.](#)

Er i ni argymhell ymddiheuro ym mhob un o'r achosion hyn, a thalu iawndal ariannol hefyd mewn tri achos, gyda saith o'r achosion hyn bu'n rhaid i ni wneud argymhellion manwl i gymryd camau ehangach gan gynnwys adolygu polisi a gweithdrefnau a gwella trefniadau hyfforddi. Byddwn yn monitro cydymffurfio â'r argymhellion hyn, ac effaith y newidiadau a gyflwynwyd, dros y misoedd nesaf.

Adroddiadau thematig

Ynghyd â'n pwerau newydd i wthio am welliannau systemig, cyhoeddwn adroddiadau thematig ar sail dadansoddiad o'r achosion yr ymchwiliodd ein swyddfa iddynt. Maen nhw'n ffordd ddefnyddiol iawn o dynnu sylw at, a phwysleisio, y prif broblemau sy'n cael eu canfod pob dydd gennym.

Eleni fe wnaethom gyhoeddi ein pumed adroddiad thematig, At Eich Gwasanaeth: Canllaw Arfer Da'. Yn sgîl y pandemig a bod angen i wasanaethau cyhoeddus "feddwl y tu allan i'r bocs", penderfynwyd cyhoeddi'r adroddiad hwn i rannu'r arferion da y daethom ar eu traws yn ein gwaith achos. [Gallwch ddarllen copi o'r Adroddiad Yn Eich Gwasanaeth yma](#)

Coflyfrau'r Ombwdsmon

Cyhoeddwn wybodaeth am ein gwaith achos yng Nghoflyfr yr Ombwdsmon a'r Coflyfr Cod Ymddygiad, a gyhoeddir pob chwarter, ac sy'n cynnwys crynodeb o bob adroddiad a gyhoeddwyd. Mae Coflyfr yr Ombwdsmon hefyd yn cynnwys crynodebau'n ymwneud â 'manteision buan' a setliadau gwirfoddol yn ymwneud ag achosion darparwyr gwasanaethau cyhoeddus. Rydym nawr yn cyhoeddi crynodebau o'n hachosion ar ôl eu cau. Bydd y rhain yn ymddangos mewn trefn dyddiad i rai sydd am edrych yn rheolaidd ar ein crynodebau. Bydd achosion yn cael eu categorio er mwyn gallu chwilio drwy'r pynciau.

Eleni hefyd, cyhoeddwyd ein hail Goflyfr Cydraddoldeb a Hawliau Dynol. [Gallwch ddarllen y Coflyfr yma](#). Nid ein cyfrifoldeb ni yw gwneud canfyddiad diffiniol ynghylch a dorrodd gorff cyhoeddus hawliau dynol rhywun. Fodd bynnag, lle nodwn dystiolaeth o gamweinyddu a achosodd anghyfiawnder, ystyriwn a effeithiwyd efallai ar hawliau dynol person a gwnawn sylwadau ar ddyletswydd corff cyhoeddus i gynnal yr hawliau hyn. Mae'r Coflyfr Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yn cynnwys detholiad o achosion lle codwyd hawliau dynol yn benodol fel rhan o gŵyn neu os oeddent yn greiddiol i'n canfyddiadau.

Llythyrau blynyddol

Rydym yn parhau i anfon llythyrau blynyddol allan at Fyrddau Iechyd ac Awdurdodau Lleol ynghylch y cwynion a dderbyniwyd ac a ystyriwyd gennym yn ystod y flwyddyn. Nod y llythyrau blynyddol yw rhoi gwybodaeth i'r cyrff hyn i'w helpu i wella eu perfformiad trin cwynion a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt. Cyhoeddir pob llythyr blynyddol [ar ein gwefan](#).

Ymgysylltu

Agwedd bwysig ar ein gwaith gwelliannau yw ymgysylltu'n uniongyrchol â chyrrff yn ein hawdurdodaeth a chael cyswllt â rhanddeiliaid eraill sy'n gweithredu yn y sectorau sy'n cyfrif am y rhan fwyaf o'n cwynion.

Rydym yn parhau i ganolbwyntio ein prif welliannau ar Fyrddau Iechyd.

Mae gennym nifer fach o swyddogion ymchwilio sydd hefyd yn cyflawni rôl swyddog gwella. Mae'r staff hyn yn treulio cyfran o'u hamser yn gweithio i herio a chynorthwyo Byrddau Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Aneurin Bevan, Bae Abertawe a Hywel Dda. Fel rhan o'r gwaith hwn, yn 2020/21:

- Cawsom gyfarfod chwarterol â Bwrdd Iechyd Aneurin Bevan a gyda swyddogion Bwrdd Iechyd arweiniol o Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru ac Archwilio Cymru.
- Cynhaliwyd cyfarfodydd chwarterol â'r cyfarwyddwr nyrsio a phennaeth y gwasanaeth cwynion ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda.
- Cawsom gyfarfod â Chadeiryddion Lleyg sy'n cadeirio Paneli Adolygu Annibynnol i ystyried hawliadau am gyllid gofal iechyd parhaus gan y GIG.
- Fe wnaethom ddarparu hyfforddiant i ymgynghorwyr newydd gymhwyso ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe.
- Cynhaliwyd cyfarfodydd chwarterol rheolaidd â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr.

Rydym hefyd yn ceisio rhannu gwybodaeth a gwersi a ddysgir â rhanddeiliaid allweddol eraill sy'n gyfrifol am graffu'r sector iechyd, fel Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru, Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru, y Cyngor Meddygol Cyffredinol, Cynghorau Iechyd Cymuned ac Archwilio Cymru, a hefyd gyda Chomisiynwyr Cymru.

Defnyddio Adnoddau'n Ddoeth

Nod strategol 3

Gwerthfawrogwn a chefnogwn ein staff ac rydym yn ymrwymedig i greu gweithle cydradd, amrywiol a chynhwysol. Gwnawn ein gorau i sicrhau llywodraethu da sy'n ein cefnogi a'n herio a meincnodwn ein gwaith yn erbyn yr arferion gorau yn y DU ac yn rhyngwladol. Ceisiwn hefyd sicrhau gwerth am arian a bod ein gwasanaethau'n addas i'r dyfodol.

<p>100%</p>	<p>Cwblhaodd yr holl staff eu Proses Datblygu ac Adolygu Perfformiad flynyddol.</p>	<p>77%</p>	<p>Cwblhaodd 77% o'r staff 28 awr neu fwy o ddatblygiad proffesiynol parhaus.</p>
<p>1.1%</p>	<p>Gwelsom y ganran gyfartalog o ddiwrnodau gwaith a gollwyd drwy salwch staff yn gostwng yn sylweddol o 3.4% y flwyddyn cynt i 1.1%.</p>		<p>Fe wnaethom ddarparu ystod o weithgareddau lles a sesiynau hyfforddi un-i-un i helpu i gynnal morâl ein staff dros y pandemig.</p>
<p>£</p>	<p>Rydym wedi lleihau ein Bwlch Cyflog Canolrifol Rhwng y Rhywiau o 21% yn 2019 i 5%, sy'n is na'r cyfartalog drwy Gymru ar gyfer y sector cyhoeddus (7.3%).</p>		<p>Fe wnaethom gynnal cysylltiadau agos a'n cydweithwyr yn y DU, Ewrop a thros y byd.</p>

Hyfforddi a datblygu

Cefnogwn ein staff i ddatblygu'r wybodaeth a'r sgiliau sy'n hanfodol ar gyfer eu gwaith. Yn 2020/21:

100%	cwblhaodd yr holl staff eu Proses Datblygu ac Adolygu Perfformiad flynyddol.
77%	cwblhaodd 77% o'r staff 28 awr neu fwy o ddatblygiad proffesiynol parhaus.

Mae ein staff yn allweddol i'n gwasanaeth ac felly mae sicrhau bod gan ein staff i gyd y sgiliau, gwybodaeth a'r agwedd i ddarparu gwasanaethau rhagorol yn hanfodol bwysig. Rydym yn hwyluso hyfforddiant a datblygu'n weithredol i sicrhau ein bod yn parhau i gynorthwyo a datblygu pob aelod o staff. Yn ogystal â hyn, mae ein Proses Datblygu ac Adolygu Perfformiad yn nodi'n glir i staff beth yw eu hamcanion a'u blaenoriaethau am y flwyddyn i ddod.

Adlewyrchir ein pwyslais ar hyfforddiant a datblygiad staff mewn asesiad blynyddol o anghenion hyfforddi a datblygu pob aelod o staff, ynghyd â rhaglen gynefino gynhwysfawr i staff newydd, hyfforddiant ar-lein ar bynciau allweddol fel cydraddoldeb a hyfforddiant mewnol a Seminarau Arfer Da ar wasanaethau cyhoeddus penodol a newidiadau deddfwriaethol. Darparwn hefyd hyfforddiant sgiliau priodol i staff.

O ganlyniad i bandemig Covid-19, ni fu'n bosib cynnal hyfforddiant wyneb yn wyneb yn ystod y flwyddyn a chafodd llawer o'r hyfforddiant allanol a drefnwyd i staff ei ganslo, yn enwedig ar ddechrau'r flwyddyn. O'r herwydd nid yw rhai staff (23%) wedi gallu cyflawni'r nifer darged o oriau datblygiad proffesiynol parhaus yn ystod y flwyddyn. Byddwn yn cynorthwyo ac annog staff i fanteisio ar gyfleoedd i dderbyn hyfforddiant ar-lein wrth i hyn gael ei ddatblygu, ynghyd â hyfforddiant wyneb yn wyneb wrth i hyn ddechrau digwydd eto.

Gweithredwn Broses Datblygu ac Adolygu Perfformiad i bob aelod o staff, sy'n cynnwys:

- Adolygu'r hyn a gyflawnodd yr aelod o staff y flwyddyn cynt a gosod amcanion ar ddechrau'r flwyddyn.
- Adolygu cynnydd ganol blwyddyn.

Mae proses ar wahân i staff newydd yn ystod eu cyfnodau cynefino a phrawf, gyda blaenoriaethau ac amcanion sydd angen sylw mwy taer. Mae gan staff sy'n dychwelyd o gyfnod mamolaeth/mabwysiadu, neu salwch hirdymor, amcanion a gytunir ar y pwynt dychwelyd. I'r holl staff eraill, braf oedd gweld bod y ddau adolygiad ffurfiol wedi'u cwblhau fel y cynlluniwyd.

Mae ein ffocws ar bwysigrwydd hyfforddiant a datblygiad staff yn golygu ein bod wedi gosod targed bod ein staff i gyd yn derbyn o leiaf 28 awr o hyfforddiant a datblygu bob blwyddyn. Eleni llwyddodd 77% o'r staff i wneud hyn (ac eithrio staff ar gyfnodau mamolaeth/mabwysiadu neu salwch hirdymor). Byddwn yn parhau i ganolbwyntio ar hyn yn 2021/22, gyda chymorth ein swyddog Adnoddau Dynol mewnol am y tro cyntaf.

Fel rhan o'n proses Datblygu ac Adolygu Perfformiad flynyddol, ystyriwn ba mor effeithiol oedd yr hyfforddiant a'r datblygu a gwblhawyd, ac rydym yn gweithio ar wella ein hasesiad parhaus o hyfforddiant.

Iechyd a Llesiant

Teimlwn yn ofalgar o'n staff ac rydym yn rhagweithiol wrth hybu llesiant yn y gweithle. Yn 2020/21:

1.1%	Gwelsom ganran gyfartalog y diwrnodau a gollwyd oherwydd salwch staff yn gostwng i 1.1%.
	Rydym wedi parhau i roi ffocws ar les staff gan weithio i'w cynorthwyo mewn blwyddyn anodd.
	Rydym wedi cynnal a gwella'r cymorth a roddir i staff gan y Swyddog Cymorth Cyntaf Iechyd Meddwl.

Mae ein ffocws ar gefnogi staff wedi ein helpu i barhau i ddarparu gwasanaeth drwy gydol y pandemig. Mae'n bwysig ein bod yn gwneud yn siŵr ein bod yn cefnogi eu hiechyd a'u llesiant. Mae Covid-19, wrth reswm, wedi cael effaith fawr iawn ar lesiant. Gohiriwyd ein harchwiliadau iechyd blynyddol ar gyfer staff, ac effeithiwyd hefyd ar weithgareddau llesiant eraill fel ioga a theithiau cerdded amser cinio er i ni symud at opsiynau ar-lein lle'r oedd yn bosib.

Mae ein ffigurau absenoldeb salwch ar gyfer 2020/21 wedi gwella o'i gymharu â'r flwyddyn cynt, gydag absenoldeb staff yn 1.1% ar gyfartaledd, o'i gymharu â 3.4% yn 2019/20. Roedd 37% o'r diwrnodau a gollwyd oherwydd Covid / Covid hir.

Roedd gorboeni a straen yn cyfrif am 4% o'r diwrnodau a gollwyd i salwch, o'i gymharu â 43% yn 2019/20. Er bod un neu ddau achos yn gallu llurgunio'r ffigurau hyn, mae'n awgrymu bod ein cymorth i staff wedi talu i ni mewn blwyddyn anodd.

Ni chynhaliwyd arolwg staff llawn yn 2020/21, ond roedd yn braf bod arolwg staff ar eu hagweddau at ddychwelyd i'r swyddfa wedi denu sawl ymateb positif ar sut i ni ddelio ag effaith y pandemig.

“Mae'r pryder a'r gofal am lesiant staff wedi bod yn rhagorol ac yn cael ei werthfawrogi'n fawr”

“Diolch am fod mor hyblyg a chefnogi ein hanghenion”

“Diolch am y gefnogaeth a'r cyfathrebu rhagorol a ddarparwyd i staff yn ystod y cyfnod anodd hwn”

Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant

Eleni, rydym wedi parhau'r ymdrechion i sicrhau ein bod fel cyflogwr yn hyrwyddo cydraddoldeb ac amrywiaeth a delio ag unrhyw rwystrau i gynhwysiant, drwy:

	<p>Adolygu ein polisi gweithio hyblyg.</p>		<p>Mabwysiadu Siarter Hil ac Ethnigrwydd yn y Gwaith.</p>
	<p>Penodi Partner Busnes Adnoddau Dynol.</p>		<p>Lleihau ein Bwlch Cyflogau rhwng y rhywiau o 21% yn 2019 i 5% yn 2021.</p>
	<p>Gwerthuso faint wnaeth osod amcanion cydraddoldeb yn y Broses Datblygu ac Adolygu Perfformiad.</p>		<p>Datblygu'r defnydd a wneir o'n gweithdrefn Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb.</p>

Rheoli cydraddoldeb

Mae gennym [Gynllun Cydraddoldeb Strategol y gallwch ei ddarllen yma](#). Mae gennym Grŵp Cydraddoldeb Staff sy'n gyfrifol am ddatblygu a monitro'r camau cydraddoldeb a osodwn i ni ein hunain bob blwyddyn. Adroddwn ar y rhain yn ein [Hadroddiad Cydraddoldeb y gallwch ei ddarllen yma](#).

Amrywiaeth ein gweithlu

Rydym yn parhau i fonitro amrywiaeth ein gweithlu a'n hymgeiswyr am swyddi. Rydym wedi mynd ati'n weithredol i wella diddordeb grwpiau sydd wedi eu tan-gynrychioli yn ein sefydliad, drwy weithgareddau recriwtio ac allgymorth.

Rydym yn gyflogwr Hyderus o ran Anabledd ymrwymedig er mwyn rhoi sylw i'r ffaith bod pobl anabl wedi eu tan-gynrychioli yn ein gweithlu ac ymhlith ymgeiswyr am swyddi.

Rydym hefyd wedi ymrwmo i gryfhau ein cyfraniad at gydraddoldeb hiliol, cyfiawnder a chynhwysiant yng Nghymru ac wedi cyhoeddi ein Siarter Hil ac Ethnigrwydd yn y Gwaith yng nghyd-destun protestiadau Mae Bywydau Du o Bwys yr haf diwethaf. [Gallwch ddarllen y Coflyfr yma](#).

Yn 2020 aethom ati'n weithredol i hyrwyddo unrhyw swyddi gwag drwy grwpiau cymorth i bobl anabl a lleiafrifol ethnig gan hysbysebu yn The Voice, sef papur newydd Affro-Garibïaidd wythnosol, i sicrhau bod ein swyddi'n cyrraedd ymgeiswyr sydd wedi eu tan-gynrychioli.

Mae pobl anabl yn parhau i fod wedi eu tan-gynrychioli'n sylweddol, gyda dim ond 4% ohonynt yn ymgeisio am swyddi a 3% o'n gweithlu'n dweud eu bod yn anabl. Er bod staff lleiafrifol ethnig wedi eu cynrychioli'n gymesur yn ein gweithlu, maen nhw'n parhau i fod wedi eu tan-gynrychioli fel ymgeiswyr am swyddi.

Yn 2021 fe wnaethom groesawu ein Partner Busnes Adnoddau Dynol newydd sydd ar ein Grŵp Cydraddoldeb ac a fydd yn chwarae rhan greiddiol mewn gwrando ar a gweithredu pryderon gan staff ac yn ystyried sut arall y gallwn hyrwyddo swyddi'n bositif i'n grwpiau blaenoriaeth yn y dyfodol.

Ein gwaith ar gydraddoldeb rhwng y rhywiau

Mae ein gwaith fel Cyflogwr Chwarae Teg, a gefnogir gan Chwarae Teg, yn dechrau talu ar ei ganfed wrth i'r Bwlch Cyflog Canolrifol Rhwng y Rhywiau leihau o 21% ym Mawrth 2019 i 5% ym Mawrth 2020.

	2020/21	2019/20
% o'r staff sy'n ferched	76%	75%
Bwlch cyflog canolrifol	5%	11%
Bwlch cyflog cymedrig	17%	19%

Gwyddom, mewn sefydliad cymharol fach, y gall canlyniadau recriwtio unigol wneud gwahaniaeth mawr i bob golwg. Mae mwy o lawer o ferched na dynion yn ymgeisio'n gyson am ein swyddi. Mae gennym hefyd ystod o bolisïau a chyfleoedd hyfforddi yn eu lle i ddileu unrhyw rwystrau i gyflogi neu ddatblygiad gyrfaol merched yn ein gweithle.

Mae'r cynllun Cyflogwr Chwarae Teg yn meincnodi sefydliadau o ran cydraddoldeb rhwng y rhywiau ar draws 4 lefel: efydd, arian, aur a phlatinwm. Roeddem yn hynod falch o dderbyn Gwobr Arian fel

Cyflogwr Chwarae Teg yn 2020, ar ôl sgorio'n uwch na'r cyfartalog drwy Gymru yn y sector cyhoeddus ar draws pob categori a aseswyd.

Yn 2020/21 rydym wedi bod yn gweithredu argymhellion Chwarae Teg gan obeithio gwella ein sgoriau pan gawn ein hail-asesu nes ymlaen eleni.

Mae'r gweithredu wedi cynnwys:

- Targedu poblogaethau amrywiol wrth recriwtio a dewis staff newydd.
- Adolygu ein trefniadau gweithio hyblyg a gwerthuso gwaith ar sail canlyniadau yn ystod cyfnodau clo Covid-19.
- Ystyried syniadau newydd ar gyfer gwobrwyo a chydabod staff.

Rydym wrth ein bodd ein bod wedi cynnal ein Gwobr Arian, gyda gwelliannau mewn nifer o feysydd, yn ein hasesiad ar gyfer 2021.

Yr Iaith Gymraeg

Gan ein bod nawr yn destun Safonau'r Gymraeg, rydym yn parhau i fesur sgiliau iaith Gymraeg ein gweithlu'n fwy manwl.

Dyweddodd 12% o'n staff mai Cymraeg oedd eu prif iaith, gyda chyfran uwch yn dweud bod ganddynt sgiliau gweddol dda neu rugl:

- Siarad: 21%
- Darllen: 24%
- Ysgrifennu: 21%
- Deall: 25%

Mae'r ffigurau hyn yn lleihad o'i gymharu â'r llynedd ac efallai wedi eu heffeithio gan staff Cymraeg eu hiaith ar absenoldeb mamolaeth, a phobl sydd wedi gadael y sefydliad yn ystod y flwyddyn.

Gosod amcanion cydraddoldeb personol

Fel sefydliad gweithiwn yn barhaus i ddatblygu ein sgiliau a'n gwybodaeth am gynhwysiant ac amrywiaeth. Roedd bron i 50% o'n staff wedi gosod amcanion cydraddoldeb amrywiol yn eu hadolygiadau perfformiad blynyddol yn 2020, ar bynciau'n ymwneud â:

- Mynediad at hyfforddiant.

- Cynorthwyo gweithrediad ein Cynllun Cydraddoldeb a gwaith ein Grŵp Cydraddoldeb.
- Datblygu sgiliau iaith Gymraeg.
- Cefnogi cydraddoldeb wrth recriwtio.
- Gwella hygyrchedd ein cyhoeddiadau.
- Cefnogi ystyried hawliau dynol a chydraddoldeb yn ein gwaith achos.

Ein Pencampwr Awtistiaeth:

Gyda'r cynnydd yn nifer y bobl awtistig sy'n defnyddio ein gwasanaeth, mae'n bwysig i ni nid yn unig fod yn fwy ymwybodol o awtistiaeth ond yn fwy parod i dderbyn y cyflwr hwn a chyflyrau niwro-amrywiol eraill.

Rydym yn ffodus bod gennym aelod o staff gyda phrofiad personol o awtistiaeth i'n helpu i ddeall y cyflwr yn well a bod yn fwy parod i'w dderbyn, gan ei phenodi fel ein Pencampwr Awtistiaeth.

Mae'n ennill gwybodaeth yn barhaus o hyd drwy fynychu gwahanol gyrsiau hyfforddiant a thrwy gyfarfod â mudiadau awtistiaeth, gyda'r wybodaeth yna'n cael ei rhaedru drwy ddogfennau hyfforddi a diweddarau staff yn rheolaidd.

Cynaliadwyedd

Rydym yn deall bod angen i ni wneud ein rhan wrth ddiogelu'r amgylchedd a gweithiwn yn barhaus i ddatblygu arferion gweithio cynaliadwy. Yn 2020/21, effeithiodd y pandemig yn ddifrifol ar ein trefniadau gweithio gan orfodi'r rhan fwyaf o'n staff i weithio o gartref. Gwelsom leihad mewn gwastraff, defnydd o ynni a milltiroedd teithio o ganlyniad. Er y bydd newidiadau hirdymor mae'n debyg i batrymau a threfniadau gweithio, yn amlwg bydd cynnydd mewn gwastraff, defnydd o ynni a milltiroedd teithio pan ddaw trefniadau gweithio mwy normal yn bosib:

	Cynhyrchwyd 85% yn llai o wastraff.		Defnyddiwyd 31% yn llai o ynni.
0%	Anfonwyd 0% o'n gwastraff cyffredinol i gael ei dirlenwi.		Ychydig iawn o filltiroedd a deithiwyd yn cymudo yn ystod y flwyddyn.

Rheoli gwastraff

Yn 2020/21 fe wnaethom gynhyrchu 85% yn llai o wastraff o'i gymharu â'r flwyddyn cynt, yn bennaf oherwydd gweithio o gartref. Rydym wedi parhau i weithio gyda llai o bapur wrth i ni anfon mwy o'n hadroddiadau a'n gohebiaeth drwy ebost neu'n electronig, yn hytrach nag yn y post.

	2020/21	2019/20
Gwastraff cyfrinachol (kg)	1,480	8650
Ailgylchu cymysg (kg)	1,266	2,346
Gwastraff cyffredinol (kg)	1,242	16,000
Cyfanswm gwastraff (kg)	3,988	26,996

Golau ac ynni

Defnyddiwyd 31% yn llai o drydan o'i gymharu â'r flwyddyn cynt, o ganlyniad i weithio o gartref. Fodd bynnag, mae'r gweinyddion Technoleg Gwybodaeth yn ein swyddfeydd, a'r cyfarpar oeri cysylltiedig, wedi bod yn rhedeg drwy'r flwyddyn.

	2020/21	2019/20
Defnydd o ynni (KwH)	71,668	104,521

Allyriadau

Oherwydd y pandemig, mae'r rhan fwyaf o'r staff yn gweithio o gartref, gan leihau cymudo ac allyriadau CO₂ cysylltiedig. Amcangyfrifwn ein bod wedi osgoi cynhyrchu 182,000kg o allyriadau yn ystod y flwyddyn (9,000kg yn 2019/20).

182k

Wedi osgoi cynhyrchu 182,000 kg o allyriadau CO₂

Er y bydd rhywfaint o'r enillion hyn yn cael eu colli unwaith y gall staff fynd yn ôl i'w swyddfeydd, bwriadwn newid ein trefniadau gweithio arferol fel bod y rhan fwyaf o'n staff yn gallu gweithio'n rhannol o gartref.

Adroddiad o dan ddyletswydd (adran 6) Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau

Rydym yn cyhoeddi adroddiad ar wahân yn unol â'r ddyletswydd hon.

Atebolrwydd ffurfiol

Rydym yn atebol i'r Senedd am ein gwaith a defnydd y swyddfa o adnoddau.

Y Senedd

Mae'r Pwyllgor Cyllid wedi sefydlu cyfres o egwyddorion i dywys y gwaith o baratoi'r cyflwyniadau cyllideb, a phob blwyddyn ar ôl ystyried yr egwyddorion hyn, gwnawn gyflwyniad ffurfiol yn gofyn am gyllid am y flwyddyn ganlynol. Mae'r cyflwyniad hwn yn cael ei graffu gan y Pwyllgor Cyllid sy'n gwneud argymhelliad ar y cyllid sydd i'w ddarparu. Mae'r Pwyllgor hefyd yn gwneud sylwadau ac argymhellion ar y cyflwyniad. Mae'r rhain yn cael eu hystyried yn y blynyddoedd wedyn.

Mae dogfen yr Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol yn adrodd ar ein defnydd o adnoddau ac ar waith a wnaed yn ystod y flwyddyn. Mae'n cael ei rhoi gerbron y Senedd a'i chyhoeddi ar ein gwefan. Craffir ar yr adroddiad gan y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau pob blwyddyn. Bob yn hyn a hyn, mae'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus hefyd yn craffu ar ein defnydd o adnoddau gan wneud sylwadau ac argymhellion. Gweithiwn i weithredu argymhellion y Pwyllgorau hyn yn ein cyflwyniad ar Amcangyfrifon a'r Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol.

Adolygiad barnwrol

Fel Corfforaeth Undyn, ac i adlewyrchu egwyddorion cynlluniau Ombwdsmyrn rhyngwladol, mae'r Ombwdsmon a'i staff yn llwyr gyfrifol am benderfyniadau a wneir ar achosion. Gall achwynwyr ofyn am adolygiad mewnol o benderfyniad achos y maen nhw'n anhapus â fo, sy'n cael ei wneud gan uwch-aelod o staff nad oedd yn rhan o'r achos cyn hynny. Fodd bynnag, y llwybr priodol i herio ein penderfyniad yw drwy adolygiad barnwrol.

Pur anaml y caiff ein penderfyniadau eu herio'n gyfreithiol ac nid oedd yr achos adolygiad barnwrol yn 2020/21. Fodd bynnag, fe wnaeth gynghorydd oedd yn cael ei ymchwilio am achos honedig o dorri'r Cod Ymddygiad gais am Waharddeb yn yr Uchel Lys i'n hatal rhag ymchwilio i'r cwyn. Gwrthodwyd y cais ac rydym bellach wedi cwblhau'r ymchwiliad ac wedi cyfeirio'r achos at Banel Dyfarnu Cymru.

Meincnodi

Rydym yn datblygu drwy feincnodi ein gwaith yn erbyn arferion gorau ar draws y sector Ombwdsmyrn. Yn 2020/21:

Fe wnaethom gynnal cysylltiadau agos a'n cydweithwyr yn y DU, Ewrop a thros y byd.

Y Gymuned Ombwdsmyrn

Er y cyfyngiadau oherwydd Covid-19, rydym wedi parhau i weithio'n agos â Chymdeithas yr Ombwdsmyrn (OA), y Grŵp Ombwdsmyrn Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Sefydliad Ombwdsmyrn Rhyngwladol (IOI). Yn 2020/21 fe wnaethom fynychu (a chadeirio weithiau) nifer o grwpiau budd Cymdeithas yr Ombwdsmyrn gan ystyried materion cyfreithiol, adnoddau dynol, cyswllt cyntaf, gwaith achos, cyfathrebu a pholisi.

2020/21 hefyd oedd y flwyddyn olaf y byddai Nick Bennet yn cynrychioli'r DU ar fyrddau byd-eang ac Ewropeaidd yr IOI. Fe wnaethom gymryd rhan mewn cynadleddau a seminarau arfer da gan roi adborth ar gyhoeddiadau arfer da, fel y papur arfer gorau "Giving voice to mental health patients". [Gallwch ddarllen y papur hwn yma.](#)

Comisiynwyr Cymru ac Archwilydd Cyffredinol Cymru

Mae Nick Bennett wedi parhau i gwrdd pob chwarter â Chomisiynwyr Cymru ac Archwilydd Cyffredinol Cymru i drafod materion o fudd cyffredin.

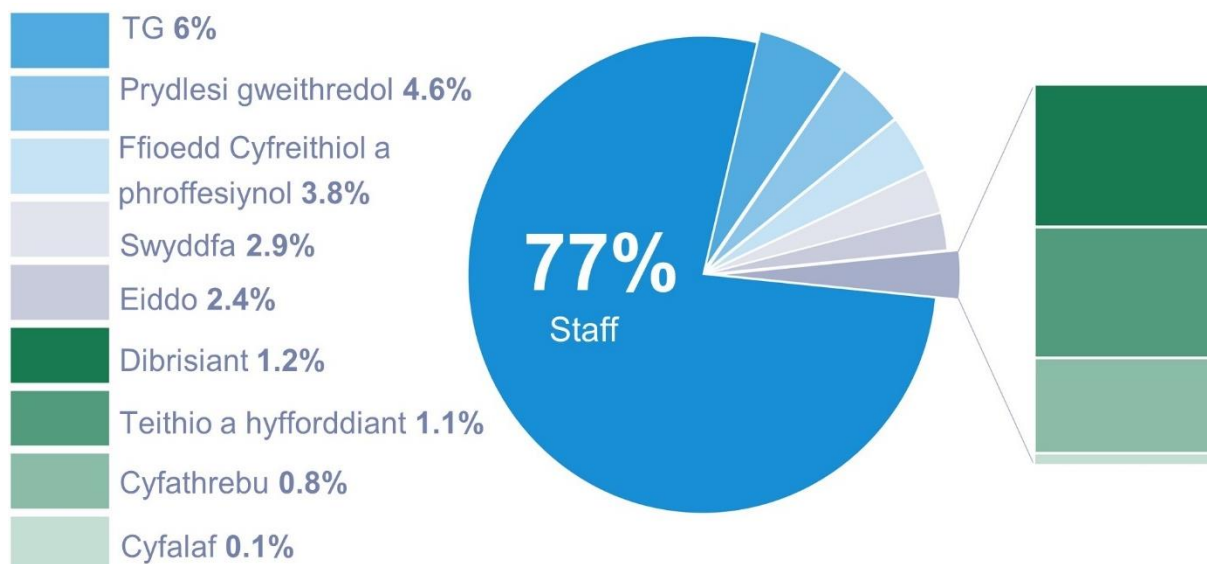
Mae ein staff hefyd wedi cyfarfod droeon, ar wahân i hynny, â chynrychiolwyr y swyddfeydd hyn, a gyda'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, i drafod pethau fel ein dulliau polisi a gwaith achos a'n systemau TG. Gwerthfawrogwn y cyfleoedd hyn i rannu profiadau, arferion da a heriau gyda'n cydweithwyr. Maen nhw'n bwysicach nag erioed yng nghyd-destun yr heriau a gyflwynir gan Covid-19 i wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Rheolaeth Ariannol

Mae gwariant cyffredinol ar adnoddau wedi cynyddu o'i gymharu â'r un cyfnod y llynedd, tra bod ein gofyniad arian parod cyffredinol wedi'i leihau trwy ad-dalu gwarged y gronfa bensiwn o £974,000.

	2020/21	2019/20	Newid
Alldro Adnoddau	£000s	£000s	£000s
Cyfanswm Adnoddau	5,143	4,871	+272
Gofyniad Arian Parod	4,096	4,836	-740

Gwariant Adnoddau Gros 2020/21

Dadansoddiad o wariant yn ôl Nodau Strategol

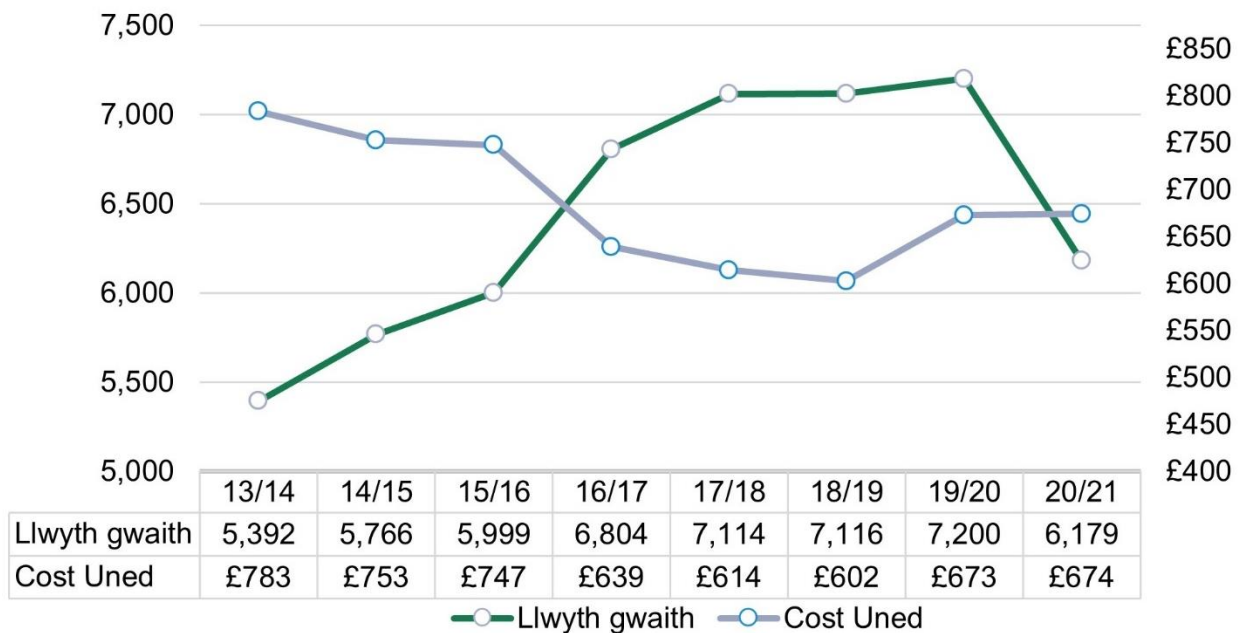
Costau Uned

Mewn blynyddoedd blaenorol rydym wedi adrodd costau uned fel cyfanswm gwariant net y sefydliad wedi'i rannu gyda llwyth gwaith (ymholiadau a chwynion a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn. Tra bo cysondeb wrth gyflwyno o flwyddyn i flwyddyn yn gymorth, mae defnyddio'r dull hwn ar gyfer costau unedau wedi mynd yn fwyfwy hynafol. Er cysondeb rydym yn cynnwys, am y tro olaf, gost yr uned wedi'i chyfrifo yn y dull hwn, ond rydym hefyd yn dangos y dull y byddwn yn ei fabwysiadu ar gyfer y dyfodol.

Roedd y dull a ddefnyddiwyd yn y gorffennol yn ddeniadol oherwydd ei fod yn syml, ond oherwydd nifer o ffactorau nid yw bellach yn addas i bwrpas:

- Nid yw'r gwaith a gyflawnir gennym yn flynyddol yn cael ei gyfyngu i nifer y cwynion a dderbynnir yn y flwyddyn honno. Er enghraifft, yn ystod 2020/21, buom yn gweithio'n helaeth ar gwynion a dderbyniwyd yn ystod 2019/20. Golyga hyn bod yr amrywiadau mewn ymholiadau newydd a chwynion yn ystumio costau uned heb adlewyrchu'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn.
- Rydym wedi derbyn ad-daliad pensiwn o £974k yn ystod 2020/21, sy'n lleihau costau ein huned. Incwm untro yw hwn, sydd ar wahân i'r llwyth gwaith cwynion, felly mae'n ystumio costau uned eleni'n artiffisial, ac yn golygu na ellir eu cymharu gyda blynyddoedd blaenorol.
- Rydym wedi bod yn gweithio i gael mwy o effaith wrth wella gwasanaethau cyhoeddus ac ymdrin â chwynion cyrff cyhoeddus. Mae'r pwerau rhagweithiol o dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019 yn caniatáu gwaith ar safonau cwynion a gwaith ymchwilio ar ein liwt ein hunain, ac nid yw costau'r rheini'n gysylltiedig ag ymholiadau a chwynion a dderbynnir yn ystod y flwyddyn. Po fwyaf o waith a wnawn ar y rhain, a pho fwyaf o lwyddiant a gawn wrth leihau niferoedd y cwynion, yr uchaf fydd costau unedau.

Llwyth Gwaith o'i gymharu â Chost Unedau

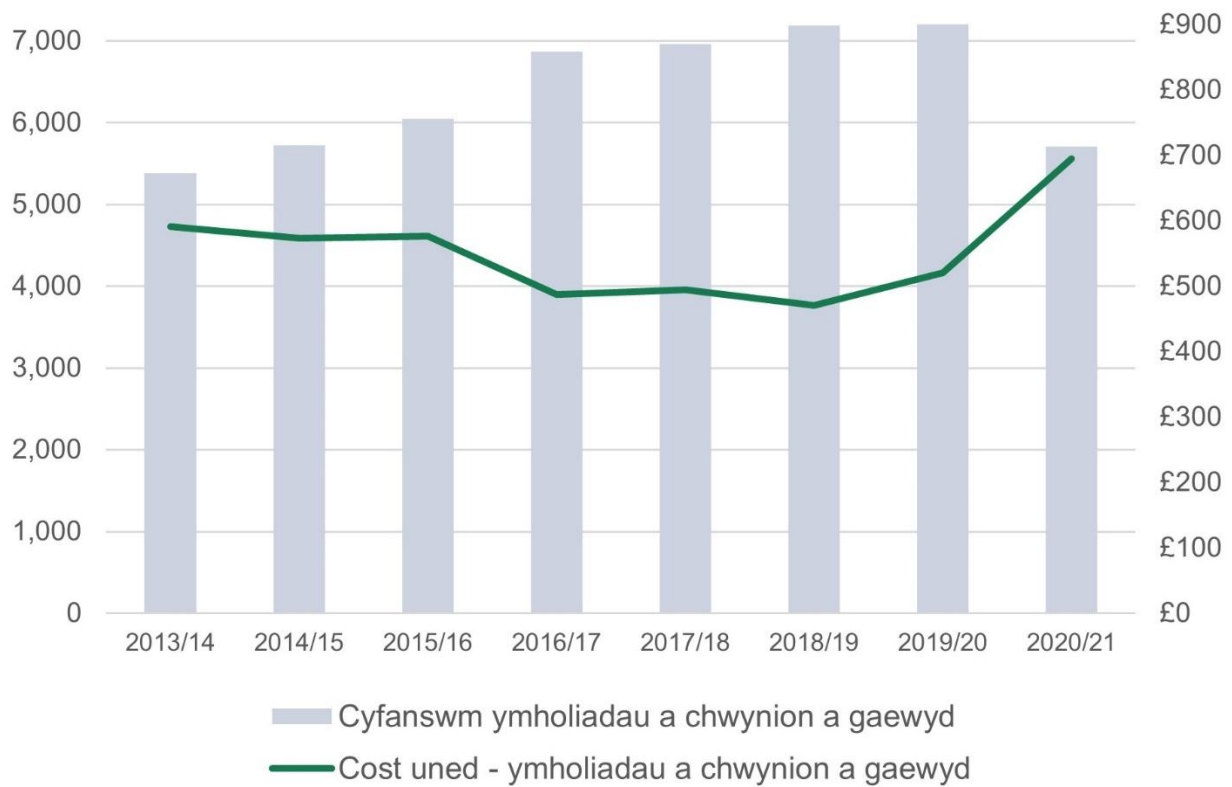

Sylwer: Mae costau pob uned wedi'u haddasu ar gyfer 2020/21 er mwyn gallu cymharu'n ystyrlon.

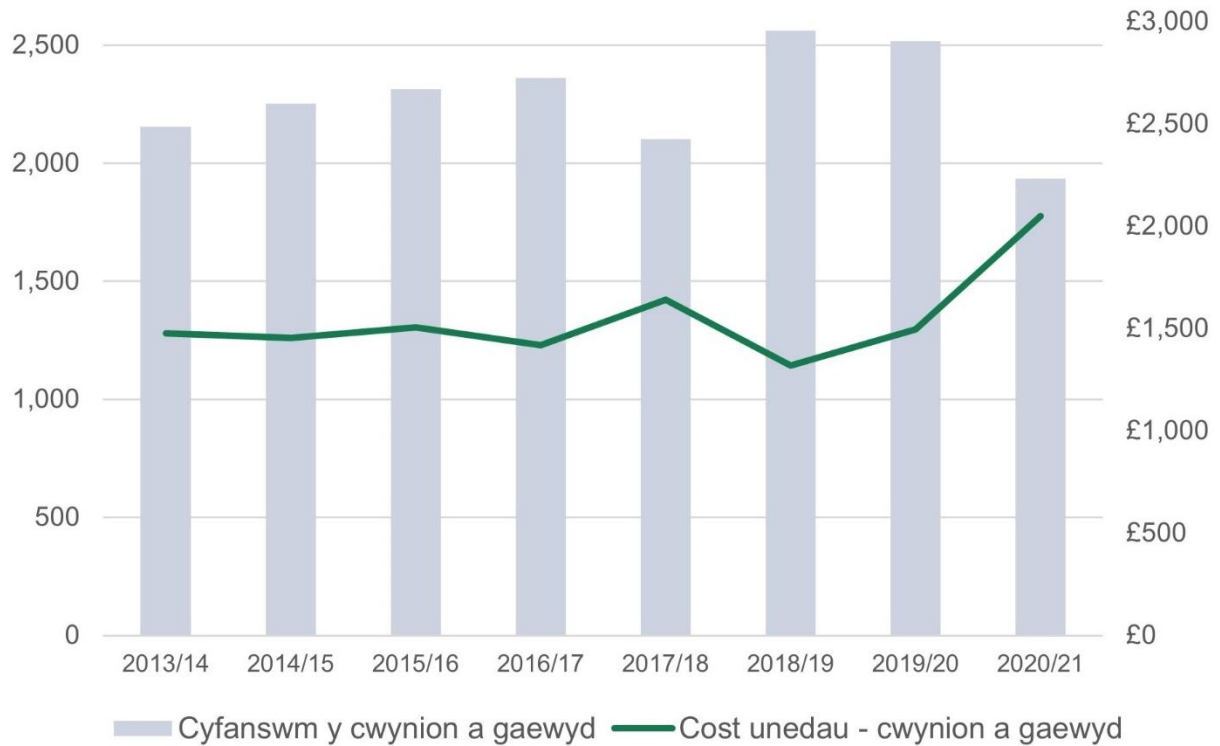
Ein hargymhelliad ar gyfer y dyfodol yw cyflwyno costau unedau wedi'u cyfrifo ar gyfer ein prif weithgaredd, sef derbyn, ystyried, ymchwilio ac ymateb i ymholiadau a chwynion. Dyma ein gweithgarwch o dan Nod Strategol 1, a byddwn yn defnyddio'r ffigyrau dadansoddi ar gyfer Costau Gweithredu yn ôl Amcanion Strategol, a gyflwynir yn y cyfrifon archwiliedig hyn. Cyfrifir y rhain o'r Alldro Adnodau Refeniw Net, felly nid ydynt yn cael eu gwyrddroi gan y gwarged pensiwn untro. Er nad oes dull perffaith i gostau unedau (gan fod achosion yn cael eu cario drosodd o flwyddyn i'r llall), byddwn yn ystyried niferoedd y cwynion a'r ymholiadau caeedig yn y flwyddyn yn unedau mwy priodol ar gyfer cyfrifo costau uned.

Mae'r graffiau isod yn dangos yn gyntaf gost ar gyfer y gwaith ymholi a chwynion llawn a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn, ac yn ail ar gyfer achosion cwynion a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn.

Cost Uned ar gyfer Cyfanswm y Swyddfa o ran Cau Achosion

Cost Uned ar gyfer Cyfanswm y Swyddfa o ran Cau Cwynion

Sylwer: Mae'r graffiau hyn wedi'u seilio ar wariant y Nod Strategol hwn, ac wedi'u haddasu i brisiau 2020/21.

Mae costau'r unedau yn adlewyrchu newidiadau i gostau a nifer y cwynion ac ymholiadau a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn. Er enghraifft, mae costau 2019/20 yn cynnwys cynnydd sylweddol mewn cyfraniadau yswiriant cenedlaethol a phensiwn y cyflogwr. At hynny, mae'r cynnydd mewn costau unedau yn adlewyrchu cymhlethdod yr achosion a ystyriwyd, gan gynnwys y cynnydd parhaus mewn cwynion yn ymwneud ag iechyd, sydd fel arfer yn gofyn am gyngor clinigol allanol, yn ein llwyth gwaith.

Mae rhan fwyaf o'n costau gweithredu yn weddol sefydlog, felly bydd costau unedau yn amrywio'n sylweddol wrth i niferoedd yr achoson gaewyd newid. Yn 2020/21, roedd niferoedd yr achosion a gaewyd yn is nag mewn blynyddoedd diweddar, yn arbennig felly yn y chwarter cyntaf. Yn ogystal, cafwyd oedi, eto'n benodol ym misoedd cynnar y flwyddyn, wrth i gyrff cyhoeddus fethu ymateb i ni yn y ffordd arferol yng nghamau cyntaf y pandemig. Byddwn yn rheoli dilyniant achosion, cau achosion, a chostau unedau yn fanwl yn 2021/22.

Gwariant hyd at 31 Mawrth 2021 o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol

	2020/21	2019/20	Rhesymau am newidiadau arwyddocaol
	£000	£000	
Cyflogau	2,905	2,582	Dyfarniad cyflog o 2.75%, blwyddyn lawn o staff Pwerau Newydd, cynydd o 3 mewn FTE gan gynnwys recriwtio Swyddogion Ymchwilio Cyswllt a dros gyfnod mamolaeth.
Costau Nawdd Cymdeithasol	283	252	
Costau pensiwn	758	685	
Ffioedd y gronfa bensiwn	20	33	
Cyfanswm	3,966	3,552	
Rhentu o dan brydlesi gweithredol	238	237	
Ffi Archwilio Allanol	17	15	
Ffioedd proffesiynol a chyfreithiol	193	230	Rheolaeth barhaus o ran cyngor proffesiynol a gostyngiad o ran ffioedd cyfreithiol.
Costau eiddo eraill	123	135	Arbedion trwy gau Swyddfa oherwydd Covid-19.
Gwasanaethau cyfrifiadurol	309	209	Pob Staff wedi'u cyfarparu'n llawn ar gyfer gweithio o gartref.
Costau swyddfa	151	169	Prynu ffotogopiwyd yn 2019/20.
Teithio a Chynhaliadaeth	1	45	Llai o deithio oherwydd pandemig Covid-19.
Hyfforddi a Recriwtio	55	93	Recriwtio yn y Tîm Gwella yn 2019/20.
Cyfathrebu	41	87	Sesiynau hyfforddi CSA a gynhaliwyd yn rhithiol.
Dibrisiant	61	60	
Cyfanswm Costau Gweinyddol Eraill	1,189	1,280	
Costau Gros	5,155	4,832	
Incwm	(991)	(14)	Ad-dalu Gwarged y Gronfa Bensiwn.
Gwariant Net	4,164	4,818	
Cyfalaf	5	53	Buddsoddiad cyfalaf is yn 2020/21.
Adnoddau Net	4,169	4,871	

Mae gwybodaeth fanylach yn y datganiadau ariannol a'r nodiadau sy'n atodiad i'r cyfrifon.

Nick Bennett

Llofnod N Bennett

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

7 Gorffennaf 2021

Adroddiad Atebolrwydd

2020/21

Adroddiad Llywodraethu Corfforaethol

Adroddiad yr Ombwdsmon

O dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, cyllidir y swyddfa drwy Gronfa Gyfunol Cymru. Rhaid ad-dalu unrhyw falansau arian na chawsant eu gwario i'r Gronfa hon bedair wythnos fan bellaf ar ôl i gopi ardystiedig o'r cyfrifon gael ei osod gerbron Senedd Cymru. Mae hyn yn creu mwy o reolaeth gan fod angen mynd ati'n effeithiol i reoli'r gyllideb ar sail arian ac ar sail adnoddau. Mae cyflog deiliad swydd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, a'r costau cysylltiedig, yn gost uniongyrchol i Gronfa Gyfunol Cymru ac yn cael eu gweinyddu drwy Senedd Cymru.

Ar 31 Mawrth 2021, mae'r Swyddfa, sydd wedi'i lleoli ym Mhencoed, Pen-y-bont ar Ogwr yn cynnwys 75 aelod o staff llawn a rhan-amser, gan gynnwys yr Ombwdsmon, y Prif Swyddog Gweithredu a Chyfarwyddwr Gwelliant a'r Prif Gynghorwr Cyfreithiol a Chyfarwyddwr Ymchwiliadau, yn ogystal â staff ymchwilio a chymorth.

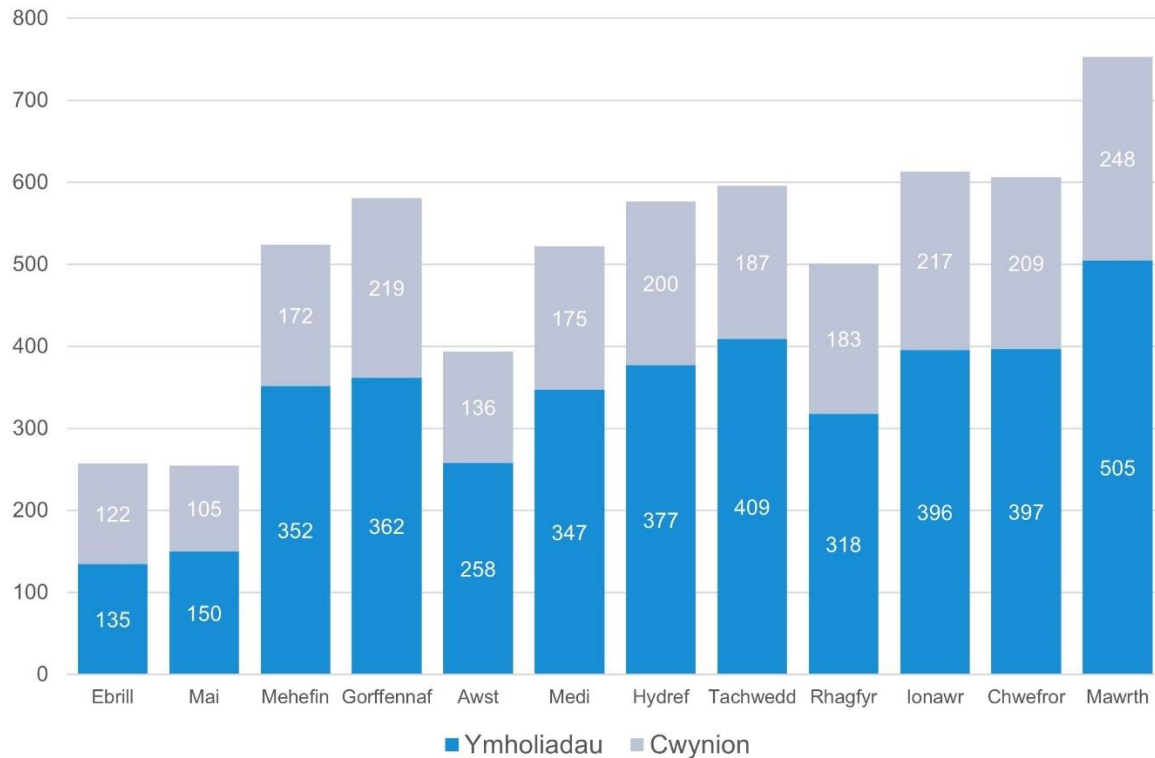
Roedd Senedd Cymru wedi darparu £4.1 miliwn tuag at gyllido'r Swyddfa a chawsom £974k ym mis Rhagfyr 2020 yn ymwneud ag ad-dalu gwarged Cronfa Bensiwn Caerdydd a'r Fro. Mae £20k o'r arian hwn i fod i gael ei roi yn ôl i Gronfa Gyfunol Cymru gan ei fod yn arian na chafodd ei ddefnyddio ar ddiwedd y flwyddyn. Cadwyd gwariant y swyddfa o fewn yr Amcangyfrif y cytunwyd arno ym mis Tachwedd 2019 a'i ddiwygio gan Gyllidebau Atodol yn ystod 2020/21.

Mae'r tabl isod yn dangos bod y Swyddfa, am y tro cyntaf ers 2013/14, wedi gweld gostyngiad yn y llwyth gwaith cyffredinol y gellir ei briodoli i bandemig Covid-19, a chynnydd bach dilynol yng nghost yr uned.

Llwyth	Ymholiadau	Cwynion Cod	Cwynion Cyrff	Cyfanswm Llwyth gwaith	Cost uned
2013/14	3,234	226	1,932	5,392	£783
2014/15	3,470	231	2,065	5,766	£753
2015/16	3,731	276	1,992	5,999	£747
2016/17	4,512	236	2,056	6,804	£639
2017/18	4,861	270	1,983	7,114	£614
2018/19	4,627	282	2,207	7,116	£602
2019/20	4,726	365	2,109	7,200	£673
2020/21	3,774	535	1,874	6,183	£674

Mae dadansoddiad o llwyth achosion newydd i'r Swyddfa yn 2020/21 wedi'i ddadelfennu'n fisol yn dangos sut yr effeithiwyd yn ddifrifol ar hanner cyntaf y flwyddyn gan y pandemig a'r cloi, cyn i gwynion ac ymholiadau godi i'r lefel uchaf a welodd y Swyddfa erioed ym mis Mawrth 2021.

Llwyth achosion - Ebrill 2020 i Mawrth 2021

Taliadau a Rhwymedigaethau Pensiwn

Ceir manylion costau cyflog a chostau cysylltiedig yr Ombwdsmon a'r Swyddfa yn yr Adroddiad Taliadau.

Mae'r ymrwymïadau pensiwn i staff blaenorol a phresennol yn cael eu cyflawni drwy Brif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS) a'r pensiynau sy'n cael eu talu'n uniongyrchol i gyn-Gomisiynwyr neu eu dibynyddion. Daeth y rhwymedigaeth i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i ben ym mis Ebrill 2020 yn dilyn ymddeoliad yr aelod olaf a oedd yn cyfrannu.

Mae manylion pellach i'w gweld yn y Datgeliadau Pensiynau.

Llywodraethu Corfforaethol

Mae deiliad swydd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn Gorfforaeth Unigol. Yn ogystal â hynny, wrth ymgymryd â fy rôl fel Ombwdsmon, fe'm penodwyd yn Swyddog Cyfrifyddu'r cronfeydd cyhoeddus, ac yn y cyswllt hwn y mae'r Senedd Cymru yn ymddiried yn of i gyflawni fy swyddogaethau.

Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn cynorthwyo'r Ombwdsmon drwy adolygu pa mor gynhwysfawr a dibynadwy yw sicrwydd a llywodraethu, rheoli risgiau, yr amgylchedd rheoli ac uniondeb datganiadau ariannol a'r adroddiad blynyddol. Mae manylion pellach i'w gweld yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Cofrestr Buddiannau

Mae cofrestr buddiannau yn cael ei chadw ar gyfer yr Ombwdsmon, y Cyfarwyddwyr ac aelodau'r Panel Ymgynghorol, a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Cyfarwyddyd Cyfrifyddu

O dan y Cyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM, dyddiedig 21 Rhagfyr 2006, roedd yn ofynnol i mi ddarparu cyfrifon ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021 yn unol ag egwyddorion cyfrifyddu a gofynion datgelu yn yr argraffiad o Lawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth (y FReM) a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM ac a oedd mewn grym yn 2020/21.

Paratowyd y cyfrifon er mwyn:

- Rhoi darlun teg a chywir o'r sefyllfa ar 31 Mawrth 2021, ac o'r alldro adnoddau net, yr adnoddau a ddefnyddiwyd i gyflawni amcanion, enillion a cholledion cydnabyddedig a'r llifoedd arian ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben bryd hynny.
- Datgelu gwybodaeth am unrhyw wariant neu incwm o bwys na chafodd ei ddefnyddio at y dibenion y'u bwriadwyd gan Senedd Cymru neu drafodion o bwys nad oeddynt yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu rheoli.

Archwilwyr

Archwilydd Cyffredinol Cymru yw Archwilydd Allanol cyfrifon OGCC fel y nodwyd ym mharagraff 18 o Atodlen 1 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Cost archwiliad 2020/21 oedd £17k (2019/20: £15k).

Hyd y gwn, rwyf wedi cymryd pob cam angenrheidiol i sicrhau bod yr archwilwyr yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth sy'n berthnasol i archwilio.

Nick Bennett

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Llofnod N Bennett

7 Gorffennaf 2021

Datganiad Cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu

O dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019, fel Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mae'n rhaid i mi baratoi cyfrifon adnoddau, ar gyfer pob blwyddyn ariannol, yn nodi'r adnoddau a brynwyd, a oedd yn cael eu dal neu y cafwyd gwared arnynt yn ystod y flwyddyn, yn ogystal â'r defnydd o adnoddau gan y Swyddfa yn ystod y flwyddyn.

Paratwir y cyfrifon adnoddau ar sail cronïadau a rhaid iddynt roi darlun gwir a theg o sefyllfa OGCC a'i alldro adnoddau net, Datganiad Sefyllfa Ariannol a llifioedd arian am y flwyddyn ariannol.

Wrth baratoi'r cyfrifon, fel y Swyddog Cyfrifyddu, rhaid i mi gydymffurfio â gofynion 'Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth' ac yn benodol:

- Glynu wrth y Cyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddir gan Drysorlys EM, gan gynnwys y gofynion cyfrifyddu a datgelu perthnasol, a defnyddio polisïau cyfrifyddu addas yn gyson.
- Gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon ar sail resymol.
- Dweud a yw'r safonau cyfrifo perthnasol fel y'u nodwyd yn Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth wedi cael eu dilyn, a datgelu ac egluro unrhyw wyriadau o bwys yn y datganiadau ariannol.
- Paratoi'r datganiadau ariannol ar sail busnes byw.
- Cadarnhau bod yr Adroddiad Blynnyddol a'r Cyfrifon yn eu cyfanrwydd yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy.
- Cymryd cyfrifoldeb personol am yr Adroddiad Blynnyddol a'r Cyfrifon a'r barnau sy'n ofynnol ar gyfer penderfynu ei fod yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy.

Mae fy nghyfrifoldebau perthnasol fel Swyddog Cyfrifyddu yn cynnwys priodoldeb a rheoleidd-dra'r arian cyhoeddus y mae'r Swyddog Cyfrifyddu'n atebol amdanynt, am gadw cofnodion priodol a diogelu asedau'r Swyddfa fel y nodir yn Rheoli Arian Cyhoeddus a Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Fel y Swyddog Cyfrifyddu, rwyf wedi cymryd pob cam y dylwn fod wedi'u cymryd i sicrhau fy mod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod archwilyr yr Ombwdsmon yn ymwybodol o'r wybodaeth honno. Hyd y gwn i, nid oes dim gwybodaeth archwilio berthnasol nad yw'r archwilyr yn ymwybodol ohoni.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2020/21

Statws Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Fel y nodwyd yn Atodlen 1, paragraff 2 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019, mae'r Ombwdsmon yn Gorfforaeth Unigol sy'n dal y swydd dan Ei Mawrhydi, ac yn cyflawni ei ddyletswyddau ar ran y Goron. Mae Atodlen 1 i baragraff 19 yn datgan mai'r Ombwdsmon yw Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa'r Ombwdsmon.

Cwmpas y Cyfrifoldeb

Wrth gyflawni fy swyddogaeth fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf yn sicrhau bod y Swyddfa'n gweithio'n effeithiol ac i safon uchel o ran uniondeb. Yn ogystal, rwyf yn gyfrifol am gynnal system reolaeth fewnol gadarn sy'n cefnogi'r broses o gyflawni polisïau, nodau ac amcanion Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, gan hefyd ddiogelu'r asedau a'r arian cyhoeddus yr wyf i yn bersonol gyfrifol amdanynt, yn unol â'r cyfrifoldebau a roddwyd i mi yn "Rheoli Arian Cyhoeddus".

Rwyf yn annibynnol ar Senedd Cymru, ond yn atebol i'w Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus am y defnydd o adnoddau a ddarperir i gefnogi fy swyddogaethau statudol. Wrth bennu lefel yr adnoddau sydd ar gael i'r Swyddfa, ystyrir y cynigion ar gyfer cyllideb Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru gan Bwyllgor Cyllid Senedd Cymru yn unol â'r broses a nodir yn y Ddeddf. Byddaf yn llunio Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol cyfun i'w rhoi gerbron y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau a'r Pwyllgor Cyllid.

Disgwylir i mi gynnwys y datganiad hwn gyda fy adroddiad blynyddol a'r cyfrifon i egluro sut yr eir ati i lywodraethu fy Swyddfa ac i sicrhau bod hynny yn bodloni gofynion y Cod Llywodraethu Corfforaethol a'r Llyfr Oren. Er mwyn gallu bodloni'r gofynion hyn, rwyf wedi sefydlu strwythurau, systemau a gweithdrefnau priodol sy'n gynhwysfawr ac sy'n rhoi tystiolaeth i mi fod y trefniadau llywodraethu'n gweithio fel y'u bwriadwyd ar draws y sefydliad cyfan a'i weithgareddau. Mae trefniadau o'r fath yn cynnwys fy Fframwaith Llywodraethu, rheolaeth fewnol gynhwysfawr, trefniadau archwilio mewnol ac allanol effeithiol a gweithdrefnau rheolaeth ariannol gadarn, cynllunio risg a monitro.

Cynllunio Strategol a Monitro Perfformiad

Yn [fy Nghynllun Strategol](#) am y tair blynedd 2019/20 i 2021/22, rwyf wedi sefydlu'r canlynol ar gyfer y Swyddfa:

Ein Gweledigaeth ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru:

Gwasanaethau sy'n gwrando'n ac yn dysgu o gwynion.

Ein Cenhadaeth:

Cadarnhau cyfiawnder a gwella gwasanaethau cyhoeddus.

Ein Hamcanion Strategol:

- **Nod Strategol 1: Sicrhau Cyfiawnder**
Gwasanaeth cwynion teg, annibynnol, cynhwysol ac ymatebol.
- **Nod Strategol 2: Hyrwyddo Dysgu, Gweithio i Wella Gwasanaethau Cyhoeddus**
Hyrwyddo dysgu o gwynion ac ysgogi gwelliannau ar raddfa ehangach.
- **Nod Strategol 3: Defnyddio Adnoddau'n Ddoeth a Sicrhau bod y Sefydliad yn Addas ar gyfer y Dyfodol**
Nodi a mabwysiadu arfer gorau. Sicrhau gwerth am arian a gwasanaethau sy'n addas ar gyfer y dyfodol. Cefnogi staff a sicrhau dulliau llywodraethu da sy'n ein cefnogi a'n herio.

Er mai gwaith y timau unigol yn y Swyddfa yw rhoi'r camau a nodwyd ar waith, mae'r Tîm Rheoli'n monitro'r cynnydd a wneir yn erbyn targedau a'r canlyniadau a sicrhawyd drwy adroddiadau misol.

System Rheolaeth Fewnol

Mae'r system reolaeth fewnol wedi'i llunio i reoli risg ar lefel resymol yn hytrach nag i gael gwared â phob risg o fethu â chyflawni polisiau, nodau ac amcanion; felly dim ond sicrwydd rhesymol, ac nid sicrwydd llwyr o effeithiolrwydd y gall ei gynnig. Mae'n seiliedig ar broses barhaus a luniwyd i ganfod a blaenoriaethu'r risgiau o ran cyflawni fy mholisiau, fy nodau a'm hamcanion, i werthuso'r tebygolrwydd y bydd y risgiau hynny'n cael eu gwireddu, a'u heffaith pe bai hynny'n digwydd, ac i'w rheoli'n effeithiol, yn effeithlon ac yn ddarbodus.

Mae'r system wedi bod mewn grym gan Swyddfa OGCC am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r cyfrifon hyn, ac mae'n cydymffurfio â chyfarwyddyd Trysorlys EM. Ni effeithiodd newidiadau o ganlyniad i bandemig Covid-19 ar Reolaethau Mewnol. Ni chanfuwyd gwendidau sylweddol o ran rheolaeth fewnol yn sgil gwaith archwilio ac mae camau i wella rheolaeth ymhellach yn cael eu rhoi ar waith yn brydlon ac yn cael eu monitro gan y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Trefniadau Llywodraethu Corfforaethol: Y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg

Mae trefniadau llywodraethu yn cynnwys Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg (ARAC). Dyma gyfrifoldebau'r Pwyllgor:

(a) Cylch Gorchwyl

Mae'r Pwyllgor yn fy nghynorthwyo drwy adolygu pa mor gynhwysfawr a dibynadwy yw sicrwydd ar lywodraethu, rheoli risg, yr amgylchedd rheoli ac uniondeb datganiadau ariannol a'r adroddiad blynyddol.

(b) Aelodaeth

Mae'r aelodaeth yn cynnwys o leiaf bedwar, ac uchafswm o wyth, aelod allanol annibynnol. Yn dilyn ymarfer recriwtio a gynhaliwyd ym mis Mehefin 2020 i ystyried cyfnodau rhai aelodau sy'n dod i ben yn 2021, penodwyd dau aelod ychwanegol i'r ARAC o fis Medi 2020.

Roedd y canlynol yn aelodau o'r Pwyllgor yn 2020-2021; Mr Jim Martin, cyn Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yr Alban, Dr Tom Frawley CBE, cyn Gomisiynydd Cwynion ac Ombwdsmon Cynulliad Gogledd Iwerddon, Mr Jonathan Morgan, cyn Aelod Cynulliad a chyn Gadeirydd Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol, Mrs Anne Jones, cyn Gomisiynydd Gwybodaeth Gynorthwyol, Mr Trevor Coxon, cyn Swyddog Monitro Bwrdeistref Sirol Wreccsam, Mr Ian Williams, cyn Brif Weithredwr Grŵp Hendre cyf, Mr Mike Usher, cyn Gyfarwyddwr Archwilio Cymru a Mr John McSherry, cyn Uwch-Reolwr Admiral Group Limited.

Ym mis Gorffennaf 2020, ymddiswyddodd Mr Morgan fel Aelod Annibynnol a Chadeirydd ARAC ac, yn unol ag argymhelliad yr Aelodau Annibynnol, penodais Mr Williams i ymgymryd â swydd y Cadeirydd o fis Medi 2020 ymlaen.

(c) Hyfforddiant

Gwahoddir Aelodau'r Pwyllgor i asesu eu hanghenion hyfforddi yn flynyddol. Darperir rhaglen gynefino ar gyfer holl aelodau newydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Yn 2020, derbyniodd yr aelodau hyfforddiant ar ymwybyddiaeth Seiberddiogelwch a Rhagfarn Ddiarwybod.

Darparodd Tîm Diogelu Seiber, Tarian, Hyfforddiant Ymwybyddiaeth Seiberddiogelwch i aelodau ARAC ynghyd â Thîm Rheoli'r Swyddfa. Tarian yw'r Uned Seiberdroseddu Ranbarthol, a ariennir yn rhannol gan y Swyddfa Gartref a thri Heddlu De Cymru sy'n gweithio ar y cyd â Llywodraeth Cymru. Mae'r Tîm Diogelu yn codi ymwybyddiaeth o seiberdroseddu ac yn awgrymu sut i gynyddu amddiffyniad yn ei erbyn.

Darparwyd yr hyfforddiant Rhagfarn Ddiarwybod gan Carolyn Hirst, cyn Ddirprwy Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yr Alban a Phrif Ombwdsmon Dros Dro, Gwasanaethau Ombwdsmon.

(d) Cyfarfodydd

Mae'r Pwyllgor yn llunio ei raglen waith flynyddol ei hun. Yn gyffredinol, mae'r Pwyllgor yn cyfarfod pedair gwaith yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, oherwydd newid yn amserlen y cyfarfodydd, dim ond tri chyfarfod a gynhaliwyd yn 2020/21. Oherwydd y pandemig Covid-19 parhaus, cynhaliwyd pob cyfarfod o bell gan ddefnyddio Zoom. Newidiodd y Tîm Rheoli amserlen y cyfarfodydd yn ystod y flwyddyn i'w cynnal ym mis Ionawr, Ebrill, Gorffennaf a Hydref, o fis Ionawr 2021, gan symud cyfarfod traddodiadol mis Mawrth i fis Ebrill i adlewyrchu amseriad y Cyfrifon Blynyddol yn well.

Rwy'n mynd i gyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg ac mae'r Prif Swyddog Gweithredol yn gweithredu fel Ysgrifennydd y Pwyllgor. Hefyd yn bresennol yn rheolaidd mae archwilwyr mewnol ac allanol ac aelodau priodol o Dîm Rheoli'r Ombwdsmon.

Ymhob cyfarfod, mae'r Pwyllgor wedi cael nifer o eitemau sefydlog ar yr agenda. Mae'r rhain yn cynnwys unrhyw ddatganiad o dwyll neu golledion a gafwyd, gan gynnwys colli data. Ym mhob cyfarfod, cafodd y Pwyllgor gopi o'r adroddiad Monitro'r Gyllideb a ystyriwyd gan y Tîm Rheoli. Bwriad hyn yw rhoi sicrwydd i'r Pwyllgor bod craffu ar sefyllfa ariannol yn digwydd yn rheolaidd yn y Swyddfa.

Yn ystod y flwyddyn hefyd cafodd y Pwyllgor adroddiadau ar nifer o faterion priodol eraill sy'n dod o fewn ei Gylch Gorchwyl. Roedd y rhain yn cynnwys cyfrifon 9 a 12 mis, cynlluniau archwilio mewnol, adolygiad o'r Polisi Chwythu'r Chwiban, adolygiad o drefniadau llywodraethu, diweddariadau ar ddatblygiadau TG pwysig, cynnydd ar weithredu'r Cynllun OTC Strategol a materion ariannol a llywodraethu corfforaethol perthnasol a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM. Bu'r Pwyllgor yn adolygu trefniadau Atal Twyll y Swyddfa, yng nghyd-destun Fframwaith Atal Twyll Swyddfa'r Cabinet i fodloni'i hun bod trefniadau priodol ar waith.

Rhoddodd y Pwyllgor gyngor i mi i sicrhau bod Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2020/21 yn cynnwys gwybodaeth briodol a'i fod yn cydymffurfio ag arferion gorau.

Mae rheoli risg yn eitem sefydlog. Ym mhob cyfarfod bu'r Pwyllgor yn ystyried adroddiad ynglŷn â'r risgiau mwyaf a nodwyd. Aeth y Pwyllgor ati i archwilio a herio'r risgiau a adroddwyd i fodloni ei hun bod pob risg allweddol wedi'i nodi. Cafodd mesurau rheoli risg a lliniaru risg hefyd eu hystyried.

Yn ystod y flwyddyn, daeth cyfnod un aelod i ben, ac ymunodd dau aelod newydd â'r Pwyllgor. Roedd nifer y cyfarfodydd a fynychwyd, ynghyd â nifer y cyfarfodydd yr oedd gofyn i bob aelod ei fynychu, fel a ganlyn:

Presenoldeb:	
Jonathan Morgan (Cadeirydd ym mis Gorffennaf)	1
Ian Williams (Cadeirydd ers mis Medi)	3
Jim Martin	3
Anne Jones	3
Trevor Coxon	3
Tom Frawley	3
Mike Usher (ers mis Medi 2020)	2
John McSherry (ers mis Medi 2020)	2

Mynychodd pob aelod 100% o'r cyfarfodydd yr oeddent yn gymwys i'w mynychu.

(e) Archwilio Mewnol ac Allanol

Cafodd y Pwyllgor adroddiadau rheolaidd gan yr archwilwyr mewnol a'r archwilwyr allanol. Cynlluniwyd gwaith Deloitte, yr Archwilwyr Mewnol, yn ystod y flwyddyn ar sail asesiad cyffredinol o'u hanghenion ac a gyflawnwyd drwy eu pedwaredd raglen flynyddol. Roedd ei adroddiadau yn nodi'r fframwaith rheolaeth fewnol foddhaol yn y sefydliad a gwnaed argymhellion ar gyfer gwella lle'r oedd angen.

Ym mhob archwiliad heblaw un, barnwyd fod lefel y sicrwydd yn 'Sylweddol', y lefel sicrwydd uchaf. Gwnaethpwyd nifer o argymhellion a oedd â blaenoriaeth isel ac mae'r rhain naill ai wedi'u cwblhau neu byddant yn cael eu cwblhau o fewn amserlenni y cytunwyd arnynt. Yn ogystal, cynhaliwyd archwiliad cynghorol o Bwerau Newydd o dan drefniadau Deddf OGCC 2019 ym mis Hydref 2020.

Roedd yr archwiliadau mewnol a gynhaliwyd yn 2020/21 a'r asesiadau cyffredinol fel a ganlyn:

	Lefel Sicrwydd
Llesiant Staff	SYLWEDDOL
Llywodraethu Corfforaethol a Rheoli Risg	SYLWEDDOL
Rheoli Cofnodion	CYMEDROL
Systemau Ariannol:	
Bancio a Rheoli Arian Parod	SYLWEDDOL
Rheolaeth Gyllidebol	SYLWEDDOL
Cyflogres	SYLWEDDOL

Nodwyd yn Adroddiad Blynyddol yr archwilwyr mewnol ar gyfer 2020/21: 'Yn seiliedig ar gasgliadau ein gwaith, gallwn roi **sicrwydd sylweddol** i'r Ombwdsmon ynglŷn â threfniadau'r sefydliad o ran rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.' Nododd y Pwyllgor drylwyredd y gwaith archwilio, ymarferoldeb yr argymhellion ac ymateb agored a chadarnhaol y rheolwyr i'r argymhellion a wnaed.

Ystyriodd y Pwyllgor yr Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon a oedd yn cynnwys Datganiad Llywodraethu'r Swyddfa ar gyfer 2019/20 ynghyd ag Adroddiad Archwiliad Allanol o Ddatganiadau Ariannol a Llythyr Rheoli. Rhoddwyd barn ddiamod yn dilyn y gwaith archwilio allanol a gynhaliwyd gan Archwilio Cymru ar Gyfrifon 2019/20. Nid oedd unrhyw argymhellion yn deillio o'r Archwiliad. Cafodd casgliadau'r archwiliad allanol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2019/20 eu hadolygu yng nghyfarfod mis Medi 2020 y Pwyllgor.

Mae gan yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol yr hawl i godi unrhyw fater drwy bolisi mynediad agored gyda'r Cadeirydd a thrwy'r hawl honno i ddwyn unrhyw fater i sylw'r Pwyllgor. Sicrhaodd y Pwyllgor, drwy adolygu rhaglenni'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol, eu bod yn cydweithredu'n effeithiol â'i gilydd. Mae ansawdd y gwaith archwilio wedi cael ei werthuso yn ystod y flwyddyn drwy ystyried yr adroddiadau archwilio a'r argymhellion a'r ddeialog mewn cyfarfodydd rhwng Aelodau'r Pwyllgor a'r Archwilwyr.

I sicrhau y gellir codi materion priodol yn gyfrinachol mae Cadeirydd y Pwyllgor yn cynnal cyfarfod bob blwyddyn â chynrychiolwyr yr Archwilwyr Allanol a Mewnol. Cynhaliwyd cyfarfod o'r fath 30 Mawrth 2021.

(f) Prosesau Monitro

Ym mhob cyfarfod yn ystod 2020/21, cafodd y Pwyllgor adroddiad ar y cynnydd sydd wedi'i wneud o ran gweithredu ar argymhellion yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol. Roedd aelodau'r Pwyllgor yn fodlon bod yr holl argymhellion a wnaed wedi cael neu am gael eu rhoi ar waith yn unol â'r amserlenni y cytunwyd arnynt.

(g) Adolygiad ac Asesiad Blynyddol

Cynhelir yr adolygiad blynyddol hwn er mwyn gwerthuso gwaith y Pwyllgor a sicrhau bod gwaith y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn parhau i gydymffurfio â'r Egyddorion Arfer Da sydd wedi'u nodi yn Llawlyfr Pwyllgorau Archwilio Trysorlys EM. I helpu'r Pwyllgor benderfynu a oedd yn cydymffurfio ag arferion da, gwahoddwyd pob aelod i lenwi 'Rhestr Wirio Hunanasesiad Pwyllgorau Archwilio' Swyddfa Archwilio Genedlaethol. Cafodd sylwadau gan aelodau o'r Pwyllgor eu hystyried wrth baratoi'r Adroddiad Blynyddol ar gyfer 2020/21.

Casgliad Adolygiad Blynyddol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg oedd ei fod wedi cael gwybodaeth a sicrwydd cynhwysfawr a oedd yn ddibynadwy ac yn ddigon iddo gyflawni ei gyfrifoldebau. Roedd y sicrwydd hwn yn dangos bod yr amgylchedd rheolaeth fewnol cyffredinol, adroddiadau ariannol, rheoli risg ac ansawdd y gwaith Archwilio Allanol a Mewnol yn foddhaol.

Felly, roedd y Pwyllgor yn gallu rhoi sicrwydd y byddai'n fy nghynorthwyo i fel Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i gydymffurfio â fy nyletswyddau fel Swyddog Cyfrifyddu. Rhoddodd y Pwyllgor dystiolaeth a fyddai'n helpu gyda'r gwaith o baratoi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn.

Y Panel Ymgynghorol

Mae'r Panel Ymgynghorol yn fforwm anstatudol a'i brif rôl yw fy nghynorthwyo a fy nghynghori'r wrth arwain a phennu amcanion strategol Swyddfa Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Hefyd, mae'r Panel yn cynnig persbectif allanol i helpu gyda'r gwaith o ddatblygu polisïau ac arferion.

Cynhaliwyd ymarfer recriwtio ym mis Mehefin 2020 i benodi dau aelod ychwanegol i'r Panel i ystyried cyfnodau rhai aelodau a ddaeth i ben yn 2021. Ymunodd dau aelod newydd â'r Panel: Mr Mike Usher a Ms Rhiannon Ivens, cyn Brif Arolygydd yr Heddlu yn Heddlu Dyfed-Powys. Ymddiswyddodd Ms Ivens o'r Panel ym mis Mawrth 2021.

Cynghori yn unig yw gwaith y Panel Ymgynghorol, ac nid yw'n gwneud penderfyniadau ei hun.

Rhoi Gwybod am Ddigwyddiadau sy'n Ymwneud â Data Personol

Mae'r holl ddigwyddiadau sy'n ymwneud â data personol yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg, ni waeth a yw OGCC ar fai ai peidio. Pan fydd OGCC ar fai, Mae canllawiau a gyhoeddwyd gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) yn cael eu hystyried i sefydlu a oes angen adrodd y digwyddiad i'r swyddfa honno. Yn ystod 2020/21, roedd angen rhoi gwybod i'r ICO am un digwyddiad.

Y Fframwaith Risg a Rheoli

Yn unol â 'Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru' rwyf yn cael fy nghynorthwyo gan Gyfrifydd Ariannol proffesiynol a chymwysedig sy'n ymgymryd â chyfrifoldebau'r cyfarwyddwr cyllid fel sy'n cael ei nodi yn y ddogfen honno.

Mae rheoli risg a'r gofrestr risgiau yn eitemau sefydlog ar Agenda'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg, ac mae'r agwedd at reoli risg, ynghyd â chwant risg, yn cael eu hadolygu'n rheolaidd.

Rwyf yn parhau i wella'r trefniadau ar gyfer rheolaeth fewnol gadarn er mwyn sicrhau bod y swyddfa'n gallu canfod, asesu a rheoli risg yn effeithiol.

Wrth ymgymryd â'r cyfrifoldeb hwn yn ystod y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021, cefais gymorth gan y Prif Swyddog Gweithredol y dirprwywyd rhai o'm cyfrifoldebau iddo.

Rwy'n fodlon bod y systemau sydd ar waith yn nodi risgiau posibl yn gynnar ac yn caniatáu imi gymryd camau priodol, trwy reolaeth weithredol, i leihau unrhyw effaith andwyol ar y swyddfa.

Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn derbyn adroddiadau rheolaidd ar y risgiau sy'n ymwneud â'r swyddfa, yn archwilio dull y swyddfa o ymdrin â'r risgiau hynny ac yn darparu sylwadau ac awgrymiadau ar risgiau cyfredol a rhai sy'n dod i'r amlwg.

Mae risgiau'n cael eu hystyried ar draws nifer o feysydd allweddol neu orwelion risg. Mae'r rhain yn cynnwys:

- risgiau a allai effeithio ar fy ngallu i gyflawni fy swyddogaethau craidd
- risgiau sy'n effeithio ar ddiogelwch data
- risgiau ariannol
- risgiau llywodraethiant
- risgiau sy'n effeithio ar gyfleusterau a threfniadau cefnogaeth (fel eiddo a gwasanaethau TG).

Dyma'r prif risgiau a nodwyd ar ddiwedd y flwyddyn:

Gorwel Risg	Risg yn effeithio ar:	Rheoli a lliniaru'r risg:	Risgiau sy'n anodd cael gwared arnynt:
<p>Swyddogaeth graidd - Niferoedd yr Achosion a chwrdd â Dangosyddion Perfformiad Allweddol (KPIs)</p>	<p>Effaith debygol Covid-19 ar niferoedd yr achosion a'r gallu i gwrdd â Dangosyddion Perfformiad Allweddol. Mae'n bosibl y bydd y pandemig yn parhau i effeithio ar allu cyrff cyhoeddus i ymgysylltu â'm swyddfa, gan achosi oedi.</p> <p>Ar ben hynny, roedd nifer y cwynion ym mis Mawrth 2021 yn eithriadol o uchel. Os bydd hyn yn parhau, bydd pwysau niferoedd achosion ac amseroldeb yn sylweddol.</p>	<p>Monitro a rheoli niferoedd cwynion a, chyn belled ag y bo modd, adnoddau staff. Gweithio yn agos ac yn gefnogol â chyrrff cyhoeddus.</p>	<p>Mae'r cynnydd diweddar yn nifer y cwynion newydd, ynghyd ag oedi posibl wrth gael ymatebion gan gyrrff cyhoeddus, yn golygu bod y risg sy'n anodd cael gwared arni yn GOCH.</p>
	<p>Gwybodaeth a diogelwch system corfforol a seiber</p>	<p>Oherwydd y nifer cynyddol o ymosodiadau maleiswedd / gwe-rwydo ar sefydliadau tebyg, ystyrir bod y risg hon yn uchel.</p>	<p>Gwneud defnydd llawn o gymorth a chynngor TG yn ogystal â meddalwedd gwrthfeirws a meddalwedd diogelwch arall. Cynyddu ymwybyddiaeth a gwyliadwriaeth staff trwy hyfforddiant.</p>

Trefniadau Fframwaith Sicrhau Risg

Fframwaith OGCC			
<ul style="list-style-type: none"> • Amcanion Strategol o'r Cynllun Corfforaethol • Rhaglen waith • Rheoli Risg • Polisi atal twyll • Fframwaith llywodraethu • Polisiâu, gweithdrefnau a chod ymddygiad 			
Panel Ymgynghorol	Swyddog Cyfrifyddu	Y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg	Tîm Rheoli
Yn darparu cefnogaeth a chyngor ar weledigaeth, gwerthoedd a dibenion ynghyd â chyfeiriad a chynllunio strategol.	Llywodraethu. Gwneud penderfyniadau. Rheolaeth ariannol. Rheoli risg.	Adolygu a monitor systemau llywodraethu, risgiau a rheolaethau mewnol. Cytuno ar y datganiad llywodraethu.	Cynllun corfforaethol 3-blynedd. Cynllun gweithredol. Monitro perfformiad. Polisiâu corfforaethol. Rheoli risg. Gwerth am arian.
Arweiniad Canolog		Polisiâu, cynlluniau a chofrestr risg Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	Datganiad Llywodraethu Blynyddol
Trysorlys EM. FReM. Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru. Archwiliad Mewnol y Sector Cyhoeddus.			
Cydrannau Map Sicrwydd			
Haen amddiffyn 1af Adrodd ar gyflawni strategol a gweithredol. Adrodd KPI. Rheolyddion ariannol/monitro cyllidebau.	2il Haen amddiffyn Adolygu cofrestr risg. Sicrhau ansawdd. Sicrhau diogelwch gwybodaeth.	3ydd Haen amddiffyn Adroddiadau archwilio mewnol. Archwiliadau cyfrifo ariannol di-rybudd.	
Sicrwydd Arall Archwilio allanol. Craffu gan y Pwyllgor Cyllid a PAC.			

Yn y flwyddyn sydd i ddod, byddaf i a fy Nhîm Rheoli yn parhau i weithio i reoli a lleihau'r risgiau yn y meysydd allweddol hyn a bydd y risgiau yn cael eu hystyried ym mhob cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Y Broses Gyllidebu

Yn rhinwedd fy swydd fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf yn sicrhau bod gennyf drefniadau ar waith sy'n cadw rheolaeth dynn ar yr arian cyhoeddus sydd yn fy ngofal. Mae'r Tîm Rheoli yn cael adroddiad monitro cyllideb bob mis sy'n nodi gwir wariant o'i gymharu â'r gwariant a glustnodwyd yn y gyllideb. Mae unrhyw faterion annisgwyl yn ymwneud â gwariant sy'n codi yn ystod y flwyddyn yn cael eu trafod a'r camau sydd angen eu cymryd i sicrhau bod y swyddfa yn cadw o fewn y gyllideb y cytunwyd arni. Ni chododd dim materion yng nghyswllt cyllideb OGCC ar gyfer 2020/21.

O ran y broses llunio amcangyfrif ariannol OGCC ar gyfer 2020/21, cafodd papur yn nodi meini prawf cychwynnol ar gyfer y gyllideb ei drafod gan y Panel Ymgynghorol ym mis Mehefin 2020. At ei gilydd, roedd y cyllidebau adnoddau ac arian parod yn wastad a chawsant eu cynnal ar lefelau 2020/21. Craffodd y Pwyllgor Cyllid y papur ym mis Hydref 2020 a chafodd y swm llawn a geisiwyd ei gynnwys yn y Cynnig Cyllideb Flynyddol ym mis Mawrth 2021.

Casgliad

Ni effeithiodd y pandemig na gweithio o'r cartref ar system rheolaethau mewnol y Swyddfa. Gallaf ddatgan nad oedd gwendidau o bwys yn y system rheolaeth fewnol yn 2020/21 a fyddai wedi effeithio ar allu'r Swyddfa i gyflawni ei pholisïau, ei nodau a'i hamcanion a bod trefn Lywodraethu Gorfforaethol gadarn ar waith heb unrhyw enghreifftiau o dorri'r Cod Llywodraethu Corfforaethol.

Llofnod N Bennett

Nick Bennett

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
2021

7 Gorffennaf

Adroddiad Taliadau

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Mae Deddf Llywodraeth Cymru 2006 yn darparu bod fy nhaliadau a chostau pensiwn ac yswiriant gwladol cysylltiedig yn cael eu talu o Gronfa Gymunedol Cymru, yn hytrach na chael eu talu'n uniongyrchol. Mae'r costau hyn wedi'u cynnwys yn yr adroddiad taliadau er mwyn sicrhau tryloywder.

Taliadau

Mae'r adrannau canlynol yn nodi tâl a buddiannau pensiwn uwch reolwyr y Swyddfa: Nick Bennett - Ombwdsmon, Chris Vinestock - Prif Swyddog Gweithredu a Chyfarwyddwr Gwelliant a Katrin Shaw - Cyfarwyddwr Polisi, Cyfraith a Llywodraethu.

Un Cyfanswm Tâl					
2020/21					
Swyddogion	Cyflog (£'000)	Taliadau Bonws (£'000)	Buddion mewn ffyrdd eraill (i'r £100 agosaf)	Buddiannau pensiwn (i'r £1000 agosaf)	Cyfanswm (£'000)
Nick Bennett	150-155	-	-	59,000	210-215
Chris Vinestock	105-110	-	-	75,000	180-185
Katrin Shaw	90-95	-	-	61,000	150-155

Un Cyfanswm Tâl					
2019/20					
Swyddogion	Cyflog (£'000)	Taliadau Bonws (£'000)	Buddion mewn ffyrdd eraill (i'r £100 agosaf)	Buddiannau pensiwn (i'r £1000 agosaf)	Cyfanswm (£'000)
Nick Bennett	150-155	-	-	58,000	205-210
Chris Vinestock	100-105	-	-	75,000	175-180
Katrin Shaw	85-90	-	-	75,000	160-165

Mae Actiwari'r Cynllun wedi cyngori ynghylch newid yn y ffordd y mae budd-dal pensiwn yn cael eu cyfrif. O 17 Ionawr 2020, ni fydd ffactorau addasu GMP bellach yn berthnasol mewn cyfrifiadau ar gyfer aelodau sy'n cyrraedd oedran pensiwn y wladwriaeth ar 6 Ebrill 2016 neu ar ôl hynny, ac mae hyn wedi effeithio ar y datgeliad Budd-dal Pensiwn uchod ar gyfer 2020/21.

Cyflog

Mae'r cyflog yn cynnwys cyflog gros, taliadau goramser ac unrhyw lwfansau eraill i'r graddau bod trethiant y DU yn berthnasol iddynt.

Buddion o fath arall

Mae gwerth ariannol unrhyw fuddion o fath arall yn cynnwys unrhyw wariant a dalwyd gan OGCC ac sy'n cael ei drin gan Gyllid a Thollau EM fel enillion trethadwy. Ni fu gwariant o'r fath.

Taliadau bonws

Ni thalwyd bonws yn ystod y flwyddyn i mi nac i unrhyw aelod o staff yn fy swyddfa am nad oes cynllun bonws ar waith.

Cymarebau tâl

Roedd tâl band y cyfarwyddwr sy'n cael y cyflog mwyaf yn y flwyddyn ariannol 2020/21 yn £150-£155,000 (2019/20 = £150-£155,000). Roedd hyn 3.5 (2019/20 = 3.6) yn fwy na thâl canolrifol y gweithlu, a oedd yn £43,857 (2019/20 = £42,684). Yn 2020/21, ni chafodd dim cyflogai daliad a oedd yn fwy na thâl y cyfarwyddwr sy'n cael y cyflog mwyaf (2019/20 = dim un).

Roedd ystod y taliadau rhwng £20,000 i £155,000 (2019/20, £20,000-£155,000). Mae'r cyfanswm tâl yn cynnwys cyflog, tâl seiliedig ar berfformiad heb ei gyfuno, a buddion o fath arall. Nid yw'n cynnwys taliadau diswyddo, taliadau dros dro, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr na gwerth trosglwyddo cyfwerth ag arian pensiynau.

Dyfarniadau cyflog

Mae cyflogau'r staff yn gysylltiedig â dyfarniadau cyflog a roddir i weithwyr sy'n gweithio ym maes Llywodraeth Leol yng Nghymru a Lloegr. Yn unol â'r weithdrefn honno, rhoddwyd codiad cyflog o 2.75% i staff ym mis Ebrill 2020.

Pensiynau

Isod, dangosir hawliau pensiwn yr unigolion a enwir uchod:

Rhwymedigaethau Pensiwn

Mae'r ymrwymiadau pensiwn i staff blaenorol a phresennol yn cael eu cyflawni drwy'r Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS) a'r pensiynau sy'n cael eu talu'n uniongyrchol i gyn Gomisiynwyr neu eu dibynnyddion.

Enw	Ar 31/03/21					Ar 31/03/20
	Pensiwn cronedig ar oedran pensiwn a'r cyfandaliad cysylltiedig	Gwir gynnydd mewn pensiwn a chyfandaliad cysylltiedig ar oedran pensiwn	CETV	Gwir gynnydd mewn CETV	Cyfraniad y cyflogwr at gyfrifon pensiwn partneriaeth	CETV
	£000	£000	£000	£000	I'r £100 agosaf	£000
Nick Bennett	50-55	2.5-5	623	31	-	559
Chris Vinestock	65-70	2.5-5	997	50	-	912
Katrin Shaw	35-40	2.5-5	617	40	-	553

Mae CETV yn cyfeirio at y gwerth trosglwyddo sy'n cyfateb i arian parod, a gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth yn y Datgeliadau Pensiynau.

Salwch

Yn ystod y flwyddyn, collwyd 3.0 diwrnod fesul cyflogai ar gyfartaledd oherwydd salwch o'i gymharu â 9.0 diwrnod yn 2019/20. Mae hyn gyfwerth ag 1.1% (3.4% yn 2019/20) o gyfanswm y diwrnodau gwaith posibl. Mae hyn yn adlewyrchu absenoldebau tymor byr arferol a salwch tymor hir.

Adrodd am gynlluniau Gwasanaeth Sifil chynlluniau iawndal eraill

Ni thalwyd dim pecynnau ymadael yn 2020/21 (2019/20 Dim).

Y Panel Ymgynghorol a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg

Gwnaed y taliadau amhensiynadwy canlynol, sy'n seiliedig ar gyfradd ddyddiol, i aelodau'r Panel Ymgynghorol a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg:

	2020/21	2019/20
Anne Jones	2,221	1,263
Ian Williams	2,011	933
Trevor Coxon	1,711	933
Jim Martin	1,711	933
Tom Frawley	1,711	622
Jane Martin	1,482	564
Jonathan Morgan	1,082	1,263
Mike Usher	1,050	-
John McSherry	900	-
Rhiannon Ivens	900	-

Oherwydd amseriad hwyr cyfarfod Mawrth 2020, gwnaed taliad ym mis Ebrill 2020, sy'n golygu bod ffigurau 2020/21 yn cynnwys 4 taliad. Mae ffigurau 2019/20 yn cynnwys 3 taliad am y rheswm hwn.

Mae'r ffigurau hyn hefyd yn cynnwys taliadau a wnaed i aelodau am fynychu sesiynau hyfforddiant Seiberddiogelwch a Rhagfarn Ddiarwybod am hanner diwrnod yn ystod 2020/21.

At ddibenion adrodd ynghylch staff, gweler yr Adroddiad Blynyddol ar Gydraddoldeb.

Llofnod N Bennett

Nick Bennett

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

7 Gorffennaf 2021

Adroddiad Archwiliad ac Atebolrwydd Senedd Cymru

Yn ogystal â'r prif ddatganiadau a baratowyd yn unol â'r **Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS)**, mae Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth (FRoM) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon baratoi datganiad a nodiadau cefnogi i ddangos alldro adnoddau yn erbyn yr Amcangyfrifon o'r Cyflenwad a gyflwynir i'r Senedd, yng nghyswllt pob cais am adnodd.

Crynodeb Alldro Adnoddau Net ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021

	Amledd Diwygedig			Alldro				2019/20
	Gwariant Gros	Incwm	Cyfanswm Net	Gwariant Gros	Incwm	Cyfanswm Net	Cyfanswm alldro net o'i gymharu â'r amcangyfrif	Cyfanswm Net
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Refeniw	5,262	(991)	4,271	5,155	(991)	4,164	107	4,818
Cyfalaf	25	-	25	5	-	5	20	53
Adnodd DEL	5,287	(991)	4,296	5,160	(991)	4,169	127	4,871
Adnodd AME	974	-	974	974	-	974	-	-
Cyfanswm Adnoddau	6,261	(991)	5,270	6,134	(991)	5,143	127	4,871
Gofynion arian parod Net	4,096	-	4,096	5,067	(991)	4,076	20	4,836

Mae'r newid yn y gwarged Pensiwn yn cydnabod y tâl i Adnoddau AME i wneud iawn am yr incwm a dderbynnir. O dan IAS19, dengys y newid hwn yn y Datganiad o Newidiadau mewn Trethdalwyr yn y cyfrifon.

Cysoni Alldro Adnoddau Net â'r Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr	£000
Cyfanswm Alldro Adnoddau	5,143
Cyfalaf	(5)
Newid yn y gwarged pensiwn	(974)
Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr	4,164

Cysoni Adnoddau Net â'r Gofynion Arian Parod Net

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021

	Nodyn	2020/21			2019/20
		Amcangyfrif diwygiedig	Cyfanswm yr Alldro Net	Cyfanswm alldro net o'i gymharu â'r amcangyfrif diwygiedig	Alldro
		£000	£000	£000	£000
Refeniw Net	2-4	4,271	4,164	107	4,818
Cyfalaf Net	6	25	5	20	53
Adnodd AME		974	974	-	-
Cyfanswm Adnoddau		5,270	5,143	127	4,871
Symudiadau mewn darpariaethau	10	20	10	10	(1)
Taliadau Cyfalaf	6	(60)	(61)	1	(60)
Symudiadau mewn cyfalaf gwaith	7-9	(160)	(42)	(118)	26
Addasiadau		(974)	(974)	-	-
Gofyniad arian parod net		4,096	4,076	20	4,836

Llofnod N Bennett

Nick Bennett

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

7 Gorffennaf 2021

Tystysgrif ac adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer y Senedd

Barn ar y datganiadau ariannol

Barn

Tystiaf fy mod wedi archwilio datganiadau ariannol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021 o dan baragraff 18 (2) o Atodlen 1 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019. Mae'r rhain yn cynnwys y Crynodeb neu Alldro Adnoddau Net, Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr, Datganiad o'r Sefyllfa Ariannol, Datganiad Cyfunol o Lifau Arian, Datganiad o Newidiadau mewn Trethdalwyr a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisïau cyfrifyddu pwysig. Paratowyd y datganiadau ariannol hyn o dan y polisïau cyfrifyddu a nodir ynddynt. Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a Llawlyfr Adroddiadau Ariannol Trysorlys EM yn seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) fel y'u mabwysiadwyd gan Safonau Cyfrifyddu'r Undeb Ewropeaidd.

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- Yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar 31 Mawrth 2021 ac o'i ofyniad arian parod net, alldro adnoddau net a chost gweithredu net, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.
- Wedi eu paratoi'n briodol yn unol â safonau cyfrifyddu rhyngwladol fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan Lawlyfr Adroddiadau Ariannol Trysorlys EM.
- Wedi eu paratoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Trysorlys EM a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Barn ar reoleidd-dra

Yn fy marn i, ym mhob agwedd berthnasol, mae'r gwariant a'r incwm yn y datganiadau ariannol wedi eu cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd ac mae'r trafodiadau ariannol a gofnodir yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu rheoli nhw.

Sail y barnau

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (Safonau Rhyngwladol ar Archwilio (DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Cyrff y Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Mae disgrifiad pellach o'm cyfrifoldebau o dan y safonau hynny yn adran cyfrifoldebau'r archwilydd wrth archwilio datganiadau ariannol fy adroddiad. Rwyf yn annibynnol o'r corff yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi ei chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barnau.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod y defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith a gyflawnais, nid wyf wedi nodi unrhyw ansicrwydd perthnasol sy'n ymwneud â digwyddiadau nac amodau a allai, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r corff i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r adeg pan awdurdodir cyhoeddiad y datganiadau ariannol.

Disgrifir fy nghyfrifoldebau a chyfrifoldebau y Swyddog Cyfrifyddu mewn cysylltiad â busnes gweithredol yn adrannau perthnasol yr adroddiad hwn.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad blynyddol heblaw'r datganiadau ariannol a'm hadroddiad archwilydd arnynt. Nid yw'r ddeddfwriaeth na'r cfarwyddiadau a roddir i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn nodi cynnwys na ffurf yr wybodaeth arall sydd i'w chyflwyno gyda'r datganiadau ariannol. Y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn ar y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, oni nodir fel arall yn glir yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o sicrwydd ynghylch hynny. Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn anghyson yn berthnasol â'r datganiadau ariannol neu'r wybodaeth a gafwyd yn ystod yr archwiliad, neu ei bod yn ymddangos fel arall ei

bod wedi ei chamddatgan yn berthnasol. Os byddaf yn nodi anghysondebau perthnasol o'r fath neu gamddatganiadau perthnasol amlwg, mae'n ofynnol imi benderfynu a yw hyn yn arwain at gamddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Os byddaf, ar sail y gwaith a gyflawnais, yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi ei chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol imi sôn am y ffaith honno.

Nid oes gennyf unrhyw beth i adrodd amdano i'r perwyl hwn.

Adroddiad ynghylch gofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Oherwydd nad yw'r deddfwriaeth na'r cyfarwyddiadau a roddir i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn nodi cynnwys na ffurf yr wybodaeth arall sydd i'w chyflwyno gyda'r datganiadau ariannol, ni allaf gadarnhau bod yr Adroddiad Blynyddol wedi ei pharatoi yn unol â'r canllawiau.

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad, mae'r wybodaeth a roddir yn yr Adroddiad Blynyddol yn gyson â'r datganiadau ariannol.

Er nad oes unrhyw ofynion deddfwriaethol ar gyfer Adroddiad Taliadau Cydnabyddiaeth, mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi paratoi adroddiad o'r fath ac, yn fy marn i, mae'r rhan y mae'n ofynnol ei harchwilio fel arfer wedi ei pharatoi'n briodol yn unol â chanllawiau Trysorlys EM.

Er nad oes unrhyw ofynion deddfwriaethol ar gyfer y Datganiad Llywodraethu yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad, mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratoir y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i baratoi yn unol âg arweiniad Trysorlys EM.

Materion y byddaf yn adrodd arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni gwybodaeth a dealltwriaeth y corff a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod y gwaith archwilio, nid wyf wedi nodi camddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Blynyddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol yr adroddaf i chi, os, yn fy marn i:

- nad oes cofnodion cyfrifyddu priodol wedi eu cadw, neu ni dderbyniwyd ffurflenni cyfrifyddu digonol ar gyfer fy archwiliad oddi wrth y canghennau nad yw fy nhîm wedi ymweld â nhw
- nad yw'r datganiadau ariannol yn cytuno â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu
- na ddatgelir gwybodaeth a bennir gan Drysorlys EM ynghylch taliadau cydnabyddiaeth a thrafodiadau eraill
- nad wyf wedi cael yr holl wybodaeth a'r esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu mewn cysylltiad â'r datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu, y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019 a chyfarwyddiadau Trysorlys EM a wnaed yno, i fod yn fodlon eu bod yn rhoi darlun gwir a theg ac am y fath reolaeth fewnol y mae'r Swyddog Cyfrifyddu, yn penderfynu sy'n angenrheidiol er mwyn gallu paratoi datganiadau ariannol sy'n rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiadau ariannol, y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am asesu gallu'r corff i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n briodol, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni thbyr bod hynny'n amhriodol.

Cyfrifoldebau'r Archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn i. Sicrwydd rhesymol yw lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol (DU) yn canfod camddatganiad perthnasol bob amser pan fydd yn bodoli. Gall camddatganiadau godi trwy dwyll neu wall a chânt eu hystyried yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid disgwyl yn rhesymol iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, yw achosion o beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau. Rwy'n cynllunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau a amlinellir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn cysylltiad ag afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennau ategol sy'n ymwneud â pholisïau a gweithdrefnau mewn cysylltiad â:
 - nodi, gwerthuso a chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau ac a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o beidio â chydymffurfio
 - canfod ac ymateb i risgiau o dwyll ac a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau.
- Ystyried, gan weithredu fel tîm archwilio, sut a ble y gallai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion twyll posibl. Yn rhan o'r drafodaeth hon, nodais y posibilrwydd o dwyll yn y meysydd canlynol: cydnabod referiaw, postio cylchgronau anarferol.
- Cael dealltwriaeth o fframwaith awdurdod Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoliadol eraill y mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn gweithredu ynddynt, gan ganolbwyntio ar y cyfreithiau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Yn ogystal â'r uchod, roedd fy ngweithdrefnau ar gyfer ymateb i risgiau a nodwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu datgeliadau y datganiad ariannol a phrofi dogfennau ategol er mwyn asesu cydymffurfedd â'r cyfreithiau a'r rheoliadau perthnasol a drafodir uchod
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Archwilio a chynghorwyr cyfreithiol ynghylch cyfreithiad a honiadau gwirioneddol a phosibl
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu a'r Bwrdd Ymgynghorol

- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrth-wneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion mewn cyfnodolion ac addasiadau eraill; asesu a yw'r barnau a wneir wrth wneud amcangyfrifon cyfrifyddu yn arwydd o duedd bosibl; a gwerthuso rhesymeg busnes unrhyw drafodiadau arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i fusnes arferol.

Rwyf hefyd wedi cyfleu cyfreithiau a rheoliadau perthnasol a nodwyd a risgiau o dwyll posibl i bob aelod o'r tîm archwilio, gan barhau i fod yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Mae'r anhawster cynhenid i ganfod afreoleidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, a natur, amseru a graddau'r gweithdrefnau archwilio a gyflawnir yn effeithio ar y graddau y gall fy ngweithdrefnau ganfod afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o fy adroddiad archwilydd.

Cyfrifoldebau rheoleidd-dra

Y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am sicrhau rheoleidd-dra y trafodiadau ariannol.

Mae'n ofynnol imi gael digon o dystiolaeth i roi sicrwydd rhesymol imi fod y gwariant a'r incwm wedi eu cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd a bod y trafodiadau ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu rheoli nhw.

Adroddiad

Nid oes gennyf unrhyw sylwadau i'w gwneud ynghylch y datganiadau ariannol hyn.

Llofnod

Adrian Crompton

Archwilydd Cyffredinol Cymru
14 Gorffennaf 2021

**24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ**

Mae Archwilio Cymru wedi ardystio ac adrodd ar y cyfrifon hyn yn y ffurf y cawsant eu drafftio'n wreiddiol. Cyfieithiad o'r fersiwn Saesneg gwreiddiol yw'r fersiwn hwn. Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru sydd yn gyfrifol am gywirdeb y cyfieithiad, nid y Senedd.

Cyfrifon Blynyddol

2020/21

Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021

Costau Gweinyddu	Nodyn	2020/21	2019/20
		£000	£000
Costau staff	2	3,966	3,552
Costau gweinyddu eraill nad ydynt yn gostau staff	3	1,189	1,280
Costau Gweinyddu Gros		5,155	4,832
Incwm Gweithredu	4	(991)	(14)
Costau Gweinyddu Net		4,164	4,818
Alldro Refeniw Net		4,164	4,818

Mae nodiadau 1 i 18 yn rhan o'r datganiadau hyn.

Mae'r holl weithgareddau sydd wedi cychwyn yn y cyfnod yn parhau.

Datganiad Sefyllfa Ariannol

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021

	Nodyn	2020/21	2019/20
		£000	£000
Asedau anghyfredol			
Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	6a	170	202
Asedau anniriaethol	6b	124	148
Symiau derbyniadwy sy'n ddyledus ar ôl mwy na blwyddyn	7	1	1
Gwarged y gronfa bensiwn	Datgeliadau Pensiynau	-	1,080
		295	1,431
Asedau Cyfredol			
Symiau masnach derbyniadwy a symiau derbyniadwy eraill	7	228	207
Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod	8	20	48
		248	255
Cyfanswm asedau		543	1,686
Rhwymedigaethau cyfredol			
Symiau masnach taladwy a symiau taladwy eraill	9	(250)	(210)
Darpariaethau llai na blwyddyn	10	(45)	(45)
		(295)	(255)
Cyfanswm yr asedau ar ôl tynnu'r rhwymedigaethau cyfredol		248	1,431
Rhwymedigaethau anghyfredol			
Symiau masnach taladwy a symiau taladwy eraill sy'n ddyledus ar ôl blwyddyn	9	(15)	(20)
Darpariaethau mwy na blwyddyn	10	(471)	(481)
		(486)	(501)
Cyfanswm yr asedau llai rhwymedigaethau		(238)	930
Cronfa Gyffredinol		(238)	930

Mae nodiadau 1 i 18 a'r Datgeliadau Pensiwn yn rhan o'r datganiadau hyn.

Cymeradwywyd y datganiadau ariannol y Swyddog Cyfrifyddu a'u hawdurdodi i'w cyhoeddi ar 7 Gorffennaf 2021 gan:

Nick Bennett

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Llofnod N Bennett

7 Gorffennaf 2021

Datganiad Llif Arian

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021

	Nodyn	2020/21	2019/20
		£000	£000
Mewnlif arian net drwy weithgareddau gweithredol	11	(4,071)	(4,783)
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	12	(5)	(53)
Cyllid gan Senedd Cymru	13	4,096	4,884
Balans arian parod y flwyddyn flaenorol wedi'i ad-dalu		(48)	(20)
Cynnydd (gostyngiad) net mewn symiau cyfwerth ag arian parod ar ôl addasu ar gyfer taliadau i Gronfa Gyfunol Cymru		(28)	28
Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod ar ddechrau'r cyfnod		48	20
Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod ar ddiwedd y cyfnod		20	48

Mae nodiadau 1 i 18 yn rhan o'r datganiadau hyn.

Datganiad Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021

Cronfa Gyffredinol	2020/21	2019/20
	£000	£000
Balans ar 1 Ebrill	930	642
Costau gweithredu net	(4,164)	(4,818)
Cyllid gan Senedd Cymru	4,096	4,884
Yn ddyledus i Gronfa Gyfunol Cymru:		
Arian parod	(20)	(48)
Incwm nad ydynt yn weithredu	-	-
Diffyg gwarged actwaraidd	(106)	270
Gwarged y Gronfa Bensiwn	(974)	-
Cyfanswm yr incwm a'r costau cydnabyddedig am y flwyddyn	(1,168)	288
Balans ar 31 Mawrth	(238)	930

Mae nodiadau 1 i 18 a'r Datgeliadau Pensiwn yn rhan o'r datganiadau hyn.

Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol

1. Datganiad Polisiâu Cyfrifyddu

Mae'r datganiadau ariannol hyn wedi cael eu paratoi yn unol â Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth (y Llawlyfr) a gyhoeddir gan Drysorlys EM sydd mewn grym ar gyfer 2020/21. Mae'r polisiâu cyfrifyddu yn y Llawlyfr yn defnyddio Safonau Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol fel y maent wedi cael eu mabwysiadu neu eu dehongli ar gyfer y sector cyhoeddus. Os yw'r Llawlyfr yn caniatáu dewis polisi cyfrifyddu, dewiswyd y polisi cyfrifyddu y tybiwyd iddo fod yr un mwyaf priodol i amgylchiadau arbennig Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, at ddibenion rhoi darlun gwir a theg. Disgrifir y polisiâu cyfrifyddu arbennig sydd wedi cael eu mabwysiadu gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru isod. Defnyddiwyd hwy'n gyson wrth ymdrin ag eitemau yr ystyrir eu bod yn berthnasol i'r cyfrifon.

1.1 Confensiwn Cyfrifyddu

Paratowyd y cyfrifon hyn dan y confensiwn cost hanesyddol wedi'i addasu i ystyried ailbriso asedau sefydlog, os yw'n berthnasol i'w gwerth i'r busnes, drwy gyfeirio at eu costau cyfredol.

1.2 Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar

Mae gwariant ar eiddo, peiriannau a chyfarpar yn cael ei gyfalafu lle disgwylir i'r hyn a brynir fod ag oes ddefnyddiol o fwy na blwyddyn a lle mae'r gost yn fwy na £5k. Gall asedau sy'n costio llai na £5k gael eu cyfalafu gyhyd â'u bod yn asedau cyfalaf a'u bod yn rhan o gynllun mwy sydd â chyfanswm dros £5k. Dangosir asedau ar sail eu cost, llai lwfans am ddibrisiant. Adeg eu cydnabod ar y cychwyn mesurir asedau, sefydlog ar sail eu cost, gan gynnwys costau megis costau gosod, y gellir eu priodoli'n uniongyrchol i fod yn rhai a ddefnyddiwyd i'w cael i weithio ar gyfer y defnydd y bwriadwyd hwynt. Wrth adolygu costau'r asedau sefydlog a gafwyd yn flaenorol a'r prisiau a dalwyd ar gyfer caffael eitemau newydd yn ystod y flwyddyn, nid oes gwahaniaeth mawr rhwng gwerth net hanesyddol ar bapur yr asedau a'u cost adnewyddu llai dibrisiant.

1.3 Dibrisiant

Caiff asedau eu dibrisio yn ôl cyfraddau a fydd yn eu gostwng i sero neu, os yw'n berthnasol, i amcangyfrif o'u gwerth gweddillol ar sail llinell syth dros eu hoes ddefnyddiol dybiedig yn dilyn taliad dibrisiant blwyddyn lawn cychwynnol ym mlwyddyn eu prynu. Caiff asedau sy'n cael eu datblygu eu dibrisio o'r mis pan ddefnyddir yr asedau hynny gyntaf.

Ac eithrio pan nodir fel arall y tybir bod asedau byw fel a ganlyn:

Peiriannau	10 mlynedd neu gyfnod y brydles os yw'n llai
Dodrefn a ffitiau eraill	10 mlynedd neu gyfnod brydles ar gyfer ffitiau
Cyfrifiaduron a chyfarpar arall	rhwng 3 a 10 mlynedd

1.4 Asedau anniriaethol

Mae trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol a brynir a meddalwedd a ddatblygir yn cael eu cyfalafu os ydynt yn costio £5k neu ragor ac os yw eu hoes ddefnyddiol yn fwy na blwyddyn. Gall asedau anniriaethol sy'n costio llai na £5k gael eu cyfalafu gyhyd â'u bod yn asedau cyfalaf a'u bod yn rhan o gynllun mwy sydd, â chyfanswm, dros £5k. Caiff asedau anniriaethol eu hadolygu'n flynyddol er mwyn canfod lleihad yn eu gwerth a chânt eu datgan ar sail cost hanesyddol wedi'i hamorteiddio. Caiff trwyddedau meddalwedd eu hamorteiddio dros gyfnod y drwydded neu dros oes economaidd ddefnyddiol yr offer cyfrifiadurol y maent wedi'u gosod arno, pa un bynnag yw'r byrraf. Fel arfer, byddai hyn rhwng 3 a 5 mlynedd. Caiff meddalwedd a ddatblygir ei hamorteiddio dros ei hoes ddefnyddiol amcangyfrifedig. Yn y flwyddyn y cânt eu prynu, mae taliadau amorteiddio yn cychwyn pan ddefnyddir yr asedau hynny gyntaf.

1.5 Treth ar Werth

Nid yw Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi'i gofrestru ar gyfer TAW. Felly datgelir gwariant yn cynnwys TAW.

1.6 Pensiynau

Mae'r ymrwymadau pensiwn i staff blaenorol a phresennol yn cael eu cyflawni drwy ddarpariaethau Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS), drwy'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir drwy Gynllun Pensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg (y Gronfa), a thrwy daliadau uniongyrchol i ddau Gomisiynydd blaenorol dros Weinyddu Lleol yng Nghymru ac unrhyw fuddiolwr sy'n dal yn fyw.

Datgelir y manylion llawn yn y Datgeliadau Pensiynau ar ddiwedd y Datganiadau Ariannol. Caiff costau darparu'r pensiynau hyn eu cynnwys yn y Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr gyda'r enillion a'r colledion actwaraidd sy'n gysylltiedig â Chynllun Pensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg yn cael eu cynnwys yn y flwyddyn y maent codi.

1.7 Costau gadael yn fuan

Lle mae'n ofynnol i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru dalu costau ychwanegol buddion sy'n fwy na'r buddion arferol a delir dan y cynllun pensiwn priodol i weithwyr sy'n ymddeol yn gynnar, caiff y costau hyn eu cynnwys yn llawn yn y Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr pan fydd y rhwymedigaeth yn codi.

1.8 Prydlesi

Codir tâl am y gwariant ar eiddo a brydlesir yn ystod y cyfnod y mae'n berthnasol iddo.

1.9 Costau Staff

Yn unol ag IAS 19, caiff buddion tymor byr cyflogeion, megis cyflogau a chyfraniadau nawdd cymdeithasol, gwylliau blynyddol â thâl ac absenoldeb salwch â thâl, yn ogystal â buddion anariannol ar gyfer cyflogeion cyfredol, eu cydnabod pan fydd cyflogai wedi darparu gwasanaethau yn gyfnewid am y buddion hynny.

1.10 Darpariaethau

Symiau yw'r rhain y mae'r swm neu'r amseru sy'n berthnasol iddynt yn ansicr ar ddyddiad y fantolen ac maent yn cynrychioli'r amcangyfrif gorau o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r ymrwymadau. Pan fydd effaith gwerth arian o ran amser yn sylweddol, caiff y llifoedd arian amcangyfrifedig yr addaswyd yn ôl risg eu disgowntio gan ddefnyddio'r gyfradd ddisgownt a argymhellir gan Drysorlys EM.

1.11 Incwm

Caiff yr holl incwm ei gydnabod yn y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr yn unol â IAS 18 ac IFRS 15.

1.12 Effaith Safonau heb fod ar waith eto

Safon	Dyddiad dod i rym	Rhagor o fanylion
Prydlesi IFRS 16	<p>2022-23</p> <p>Gohiriwyd y gweithredu o 2020-21 oherwydd Covid-19</p>	<p>Bydd IFRS 16 yn disodli safon brydlesi gyfredol IAS 17 ac yn ei gwneud yn ofynnol i brydlesai gydnabod asedau a rhwymedigaethau ar gyfer prydlesi gyda thymor o fwy na 12 mis, oni bai bod yr ased sylfaenol o werth isel. Mae'n ofynnol i brydlesai gydnabod ased hawl i ddefnyddio sy'n cynrychioli ei hawl i ddefnyddio'r ased prydes sylfaenol ac atebolrwydd prydes sy'n cynrychioli ei rwymedigaeth i wneud taliadau prydes. O ganlyniad, mae prydlesai hefyd yn cydnabod dibrisiant yr ased hawl i ddefnyddio a'r llog ar atebolrwydd y brydles ac yn dosbarthu ad-daliadau arian parod rhwymedigaeth y brydles yn gyfran prif a llog. Mae hwn yn newid sylweddol mewn cyfrifyddu prydes.</p>
Contractau Yswiriant IFRS 17	<p>2023-24 ar y cynharaf</p>	<p>Mae IFRS 17 yn disodli Contractau Yswiriant IFRS 4, ac mae angen model mesur cyfredol, gan ddefnyddio gwybodaeth wedi'i diweddarau ar rwymedigaethau a risgiau, ac sy'n ei gwneud yn ofynnol i ganlyniadau gwasanaeth gael eu cyflwyno ar wahân i incwm neu gost cyllid. Mae'n berthnasol i bob contract yswiriant a gyhoeddir, ni waeth pa fath o endid sy'n cyhoeddi'r contractau, felly nid yw'n berthnasol i gwmnïau yswiriant yn unig.</p>

2. Niferoedd a Chostau Staff

Roedd y costau cyflogaeth gyda'i gilydd fel a ganlyn:

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Staff parhaol:		
Cyflogau	2,856	2,582
Costau Nawdd Cymdeithasol	280	252
Costau Pensiwn	751	685
Ffioedd cronfa bensiwn	20	33
Cyfanswm	3,907	3,552
Staff dros dro:		
Cyflogau	49	-
Costau Nawdd Cymdeithasol	3	-
Costau Pensiwn	7	-
Cyfanswm	59	-
Cyfanswm Costau Staff	3,966	3,552

Roedd cyfartaledd nifer yr unigolion cyfwerth â llawn-amser a gyflogwyd (gan gynnwys uwch reolwyr a cyflogaeth cyfnod penodol) yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:

	2020/21	2019/20
	Nifer.	Nifer.
Cyfarwyddwyr	2	2
Cyfathrebu a Chynorthwyo Personol	3	3
Cwynion ac Ymchwiliadau	51	50
Tîm Gwella	5	3
Gwasanaethau Corfforaethol ac TG	7	7
Cyfanswm	68	65

3. Costau Gweinyddu nad ydynt yn gostau staff

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Rhentu o dan brydlesi gweithredol	238	237
Ffi Archwilio Allanol	17	15
Ffioedd Cyfreithiol a phroffesiynol	193	230
Costau eiddo eraill	123	135
Gwasanaethau cyfrifiadurol	309	209
Costau swyddfa	151	169
Teithio a chynhaliaeth	1	45
Recriwtio a Hyfforddi	55	93
Cyfathrebu	41	87
Is-gyfanswm	1,128	1,220
Dibrisiant	37	36
Tâl Amorteiddio	24	24
Colled wrth waredu	-	-
Is-gyfanswm	61	60
Cyfanswm costau gweinyddu eraill	1,189	1,280

4. Incwm gweithredu

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Staff ar secondiad	(16)	(13)
Ad-dalu Gwarged y Gronfa Bensiwn	(974)	-
Arall – Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol	(1)	(1)
Cyfanswm	(991)	(14)

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth ar ad-dalu gwarged y gronfa pensiwn yn yr adran Datgelu Pensiwn.

5. Costau Gweithredu yn ôl Nodau Strategol

Mae costau darparu gwasanaeth Ombwdsmon o'r radd flaenaf i Gymru wedi'u nodi isod. Mae gennym dri nod strategol ar gyfer cyflawni ein cenhadaeth ac mae dyraniad pob un o'r nodau yn seiliedig ar y canlynol:

- (a) amcangyfrif o amser y staff a dreuliyd ar y nod
- (b) dyraniad uniongyrchol y gwariant lle y bo hynny'n berthnasol
- (c) dosraniad costau eraill pro rata i amcangyfrif amser y staff

	2020/21		2019/20	
	£000	%	£000	%
Nod Strategol 1: Gwasanaeth cwynion teg, annibynnol, cynhwysol ac ymatebol.	3,965	77.2	3,764	78.1
Nod Strategol 2: Hyrwyddo dysgu o gwynion ac ysgogi gwelliannau ar raddfa ehangach.	959	18.7	849	17.6
Nod Strategol 3: Nodi a mabwysiadu arfer gorau. Sicrhau gwerth am arian a gwasanaethau sy'n addas ar gyfer y dyfodol. Cefnogi staff a sicrhau dulliau llywodraethu da sy'n ein cefnogi a'n herio.	214	4.1	205	4.3
Alldro Adnoddau Net	5,138	100.0	4,818	100.0

Nid yw dadansoddiad o'r Nodau yn cynnwys gwariant cyfalaf.

6a. Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar

2020/21	Peiriannau	Cyfrifiaduron a chyfarpar arall	Dodrefn a ffitiadau eraill	Cyfanswm
	£000	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	156	223	438	817
Ychwanegiadau	-	1	4	5
Gwarediadau	-	-	-	-
Ar 31 Mawrth	156	224	442	822
Dibrisiant ar 1 Ebrill	(156)	(136)	(323)	(615)
A godwyd yn ystod y flwyddyn	-	(18)	(19)	(37)
Gwarediadau	-	-	-	-
Ar 31 Mawrth	(156)	(154)	(342)	(652)
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2021	-	70	100	170
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2020	-	87	115	202

2019/20	Peiriannau	Cyfrifiaduron a chyfarpar arall	Dodrefn a ffitiadau eraill	Cyfanswm
	£000	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	156	216	428	800
Ychwanegiadau	-	29	24	53
Gwarediadau	-	(22)	(14)	(36)
Ar 31 Mawrth	156	223	438	817
Dibrisiant ar 1 Ebrill	(156)	(139)	(320)	(615)
A godwyd yn ystod y flwyddyn	-	(19)	(17)	(36)
Gwarediadau	-	22	14	36
Ar 31 Mawrth	(156)	(136)	(323)	(615)
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2020	-	87	115	202
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2019	-	77	108	185

6b. Asedau Anniriaethol

2020/21	Technoleg Gwybodaeth	Meddalwedd Trwyddedau	Cyfanswm
	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	497	52	549
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth	497	52	549
Amorteiddio ar 1 Ebrill	(349)	(52)	(401)
Amorteiddio a godwyd yn y flwyddyn	(24)	-	(24)
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth	(373)	(52)	(425)
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2021	124	-	124
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2020	148	-	148

2019/20	Technoleg Gwybodaeth	Meddalwedd Trwyddedau	Cyfanswm
	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	500	52	552
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	(3)	-	(3)
Ar 31 Mawrth	497	52	549
Amorteiddio ar 1 Ebrill	(328)	(52)	(380)
Amorteiddio a godwyd yn y flwyddyn	(24)	-	(24)
Gwarediadau	3	-	3
Ar 31 Mawrth	(349)	(52)	(401)
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2020	148	-	148
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2019	172	-	172

Ym marn Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru nid oes gwahaniaeth o bwys rhwng gwerth llyfr net yr asedau yn ôl eu gwerthoedd heddiw a'u cost hanesyddol.

7. Symiau masnach derbyniadwy a symiau derbyniadwy eraill

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Symiau a ddaw'n ddyledus o fewn blwyddyn		
Rhagdaliadau	228	207
Dyledwyr masnach	-	-
Symiau a ddaw'n ddyledus ar ôl mwy na blwyddyn		
Rhagdaliadau	1	1
Cyfanswm	229	208

8. Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag Arian Parod

Rhaid dychwelyd unrhyw falansau banc a ddelir ar ddiwedd y flwyddyn i Gronfa Gyfunol Cymru. Mae ffigur o £20k (£48k yn 2019/20) wedi'i gynnwys yn y cyfrifon, fel balans net diwedd blwyddyn yr holl gyfrifon banc a weithredir gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, ni waeth a yw'r cyfrif unigol mewn dyled neu gredyd. Bydd y balans diwedd blwyddyn yn cael ei ad-dalu i Gronfa Gyfunol Cymru yn 2021/22 o dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

9. Symiau Masnach taladwy a Rhwymedigaethau Cyfredol eraill

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Symiau a ddaw'n ddyledus o fewn blwyddyn		
Gwyliau blynyddol heb eu cymryd	175	93
Gostyngiad rhent gohiriedig	5	5
Cronfa Gyfunol Cymru – balansau heb eu gwario	20	48
Symiau masnach taladwy	5	6
Croniadau	45	58
	250	210
Symiau sy'n dod yn ddyledus mewn mwy na blwyddyn		
Gostyngiad rhent gohiriedig	15	20
Cyfanswm	265	230

10. Darpariaethau ar gyfer Rhwymedigaethau a Thaliadau

	2020/21				2019/20
	Pensiynau ar gyfer Cyngomisiynwyr	Costau Dirywiad	Costau eraill	Cyfanswm	Cyfanswm
	£000	£000	£000	£000	£000
Balans ar 1 Ebrill	234	292	-	526	525
Darpariaeth ychwanegol sy'n ofynnol	17	14	-	31	39
Symudiad yn y gyfradd ddisgownt	3	-	-	3	6
Darpariaethau a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn	(44)	-	-	(44)	(44)
Balans ar 31 Mawrth	210	306	-	516	526

Dadansoddiad o bryd y disgwylir i'r darpariaethau gael eu talu:

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Taladwy o fewn blwyddyn	45	45
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	455	157
Taladwy ar ôl 5 mlynedd	16	324
Balans ar 31 Mawrth 2021	516	526

Mae darpariaethau pensiwn yn cael eu cyfrifo ar sail Tablau Bywyd Cenedlaethol ar gyfer Cymru a Lloegr a gyhoeddir gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Mae'r cynnydd mewn pensiynau yn hwyrach ymlaen yn y flwyddyn yn unol â'r wybodaeth am ddadchwyddydd CMC a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM. Mae'r ffactor disgownt wedi'i newid i -0.95% ar gyfer y flwyddyn ariannol (-0.50% yn 2020/21) yn unol â'r arweiniad a gyhoeddwyd gan y Trysorlys. Mae priod dau o'r cyn-Gomisiynwyr sy'n dal yn fyw yn parhau i fod yn rhwymedigaethau pensiwn.

11. Cysoni'r Costau Gweithredol â'r Llifoedd Arian Gweithredol

	Nodyn	2020/21	2019/20
		£000	£000
Cost gweithredu net		(4,164)	(4,818)
Addasiadau ar gyfer eitemau anariannol	3	61	60
Gostyngiad/(Cynnydd) mewn symiau masnach derbyniadwy a symiau derbyniadwy eraill	7	(21)	(32)
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn symiau masnach taladwy a symiau taladwy eraill	9	35	34
Symudiadau mewn darpariaethau	10	(10)	1
Symudiad mewn arian a ad-dalwyd i Gronfa Gyfunol Cymru	8	28	(28)
Mewnlif arian net drwy weithgareddau gweithredol		(4,071)	(4,783)

12. Buddsoddiad Ariannol a Gwariant Asedau Anghyfredol

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Prynu eiddo, peiriannau a chyfarpar	(5)	(53)
Yr elw o werthu eiddo, peiriannau a chyfarpar	-	-
Prynu asedau anniriaethol	-	-
Mewnlif arian net drwy weithgareddau buddsoddi	(5)	(53)

13. Cysoni'r Gofyniad Arian Parod Net â'r Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Arian Parod

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Gofynion Arian Parod Net:		
Gweithgareddau gweithredol	(4,071)	(4,783)
Gwariant Cyfalaf	(5)	(53)
	(4,076)	(4,836)
Cyllid gan Senedd Cymru	4,096	4,884
Ad-daliadau i Gronfa Gyfunol Cymru	(48)	(20)
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod	(28)	28

14. Ymrwymïadau o dan Brydlesi Gweithredol

	2020/21	2019/20
	£000	£000
Cyfanswm taliadau prydles sylfaenol yn y dyfodol ar gyfer yr Adeilad:		
Taladwy o fewn blwyddyn	198	198
Rhwng dwy a phum mlynedd	699	792
Mwy na phum mlynedd	-	72
	897	1,062
Arall		
Taladwy o fewn blwyddyn	-	-
Rhwng dwy a phum mlynedd	-	-
Mwy na phum mlynedd	-	-
	-	-
Cyfanswm – pob prydles weithredol	897	1,062

15. Rhwymedigaethau amodol

Dim.

16. Ymrwymïadau Cyfalaf

Nid oedd unrhyw ymrwymïadau cyfalaf ar 31 Mawrth 2021 (2019/20 Dim).

17. Trafodion Partïon Cysylltiedig

Pennaeth Swyddfa Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yw Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Sefydlwyd y swyddfa o dan Ddeddf yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ac mae bellach yn cael ei lywodraethu gan Ddeddf yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019. Mae'r Ombwdsmon yn annibynnol ar y Llywodraeth ac mae trefniadau cyllido'r Swyddfa wedi'u trefnu i sicrhau y diogelir annibyniaeth y Swyddfa. Mae OGCC wedi cael nifer o drafodion o bwys gyda Senedd Cymru, Cyllid a Thollau EM (taliadau Treth ac Yswiriant Gwladol) a Swyddfa'r Cabinet (taliadau yng nghyswllt Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil). Yn ystod y flwyddyn, nid oes dim cyfarwyddwyr, aelodau allweddol o staff na'u perthnasau agos wedi ymwneud ag unrhyw drafodion o bwys.

18. Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Dim.

Datgeliadau Pensiynau

Mae dau gynllun pensiwn yn cael eu gweithredu ar ran y staff presennol – Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS) a Chronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg (y Gronfa). Hefyd, mae rhwymedigaeth barhaus i fodloni pensiynau di-gyllid dau o berthnasau cyn-Gomisiynwyr Llywodraeth Leol sy'n ddibynyddion.

Pensiynau'r Gwasanaeth Sifil

Darperir buddion pensiwn drwy drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. O 1 Ebrill 2015 cyflwynwyd cynllun pensiwn newydd ar gyfer gweision sifil – Cynllun Pensiwn Gweision Sifil ac Eraill neu **alffa**, sy'n rhoi buddion ar sail gyrfa gyfartalog gydag oed pensiwn arferol sy'n cyfateb i Oed Pensiwn y Wladwriaeth yr aelod (neu 65 os yw'n uwch). O'r dyddiad hwnnw ymlaen, ymunodd pob gwas sifil a oedd newydd ei benodi â chynllun **alffa** ynghyd â'r rhan fwyaf o'r rheini eisoes yn y gwasanaeth. Cyn y dyddiad hwnnw, roedd gweision sifil yn rhan o gynllun Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil. Mae gan gynllun PCSPS bedair adran: 3 sy'n rhoi buddion ar sail cyflog terfynol (**clasurol**, **premiwm** neu **clasurol a mwy**) gydag oed pensiwn arferol o 60; ac un sy'n rhoi buddion ar sail gyrfa gyfan (**nuvos**) gydag oed pensiwn arferol o 65.

Nid yw'r trefniadau statudol hyn wedi'u cyllido ac mae cost y buddion yn cael ei thalu gan swm a benderfynir drwy bleidlais gan y Senedd bob blwyddyn. Mae pensiynau sy'n daladwy dan y cynlluniau **clasurol**, **premiwm**, **clasurol a mwy**, **nuvos** ac **alffa** yn cael eu cynyddu'n flynyddol yn unol â deddfwriaeth Cynyddu Pensiynau. Arhosodd aelodau sy'n rhan o'r cynllun PCSPS a oedd o fewn 10 mlynedd o'u hoed pensiwn arferol ar 1 Ebrill 2012 yn y cynllun PCSPS ar ôl 1 Ebrill 2015. Bydd y rheini a oedd rhwng 10 mlynedd a 13 blynedd a 5 mis o'u hoed pensiwn arferol ar 1 Ebrill 2012 yn newid i gynllun **alffa** ryw dro rhwng 1 Mehefin 2015 a 1 Chwefror 2022. Bydd buddion PCSPS pob aelod sy'n newid i gynllun **alffa** yn cael eu 'bancio', gyda'r rheini sydd â buddion cynt yn un o adrannau cyflog terfynol y PCSPS yn cael y buddion hynny ar sail eu cyflog terfynol pan fyddant yn gadael cynllun **alffa**. (Mae'r ffigurau pensiwn a ddyfynnwyd ar gyfer swyddogion yn dangos y pensiwn a enillwyd yn PCSPS neu **alffa** – fel sy'n briodol. Os oes gan y swyddog fuddion yng nghynllun PCSPS a chynllun **alffa**, mae'r ffigur a ddyfynnwyd yn cynnwys gwerth cyfun eu buddion yn y ddau gynllun.)

Gall aelodau sy'n ymuno o fis Hydref 2002 ymlaen ddewis naill ai'r trefniant buddion diffiniedig priodol neu bensiwn cyfranddeiliaid 'prynu arian' gyda chyfraniad cyflogwr (cyfrif pensiwn **partneriaeth**).

Mae cyfraniadau'r gweithwyr yn gysylltiedig â chyflogau ac maent yn amrywio o 4.6% i 8.05% ar gyfer aelodau **clasurol**, **premiwm**, **clasurol a mwy**, **nuvos** ac **alfa**. Mae'r buddion yn y cynllun **clasurol** yn cronni ar gyfradd o 1/80fed o enillion pensiynadwy terfynol am bob blwyddyn o wasanaeth. Yn ogystal, telir cyfandaliad sydd gyfwerth â thair blynedd o bensiwn cychwynnol pan fydd cyflogai'n ymddeol. Gyda'r cynllun **premiwm**, mae'r buddion yn cronni ar gyfradd o 1/60fed o enillion pensiynadwy terfynol am bob blwyddyn o wasanaeth. Yn wahanol i'r cynllun **clasurol**, nid oes dim cyfandaliad awtomatig. Mae **clasurol a mwy** yn ei hanfod yn gynllun hybrid gyda buddion yng nghyswllt gwasanaeth cyn 1 Hydref 2002 yn cael eu cyfrifo'n fras fel y cynllun **clasurol**, a buddion am wasanaeth ar ôl mis Hydref 2002 yn cael eu cyfrifo fel yn y cynllun **premiwm**. Gyda **nuvos**, mae'r aelod yn cronni pensiwn ar sail ei enillion pensiynadwy tra bo'n aelod o'r cynllun. Ar ddiwedd blwyddyn y cynllun (31 Mawrth) mae cyfrif pensiwn a enillwyd yr aelod yn cael ei gredu gyda 2.3% o'i enillion pensiynadwy ym mlwyddyn honno'r cynllun ac mae'r pensiwn cronodig yn cael ei gynyddu yn ôl deddfwriaeth Cynyddu Pensiynau. Mae buddion yn y cynllun **alfa** yn cronni yn yr un modd ag y maent yng nghynllun **nuvos**, ac eithrio mai 2.32% yw'r gyfradd cronni. Ym mhob achos, gall aelodau ddewis rhoi rhan o'u pensiwn heibio (cyfnewid) i gael cyfandaliad hyd at y terfynau a bennir gan Ddeddf Cyllid 2004.

Mae'r cyfrif pensiwn **partneriaeth** yn drefniant pensiwn cyfranddeiliaid. Mae'r cyflogwr yn gwneud cyfraniad sylfaenol rhwng 8% a 14.75% (yn dibynnu ar oed yr aelod) i gynnyrch pensiwn cyfranddeiliaid a ddewisir gan y cyflogai o blith panel o ddarparwyr. Nid oes raid i'r cyflogai gyfrannu, ond os bydd yn gwneud cyfraniadau, bydd y cyflogwr yn talu swm cyfatebol hyd at derfyn o 3% o gyflog pensiynadwy (yn ogystal â chyfraniad sylfaenol y cyflogwr). Mae cyflogwyr hefyd yn cyfrannu 0.5% o gyflog pensiynadwy i dalu cost yswiriant buddion risg a ddarperir yn ganolog (marw yn y swydd ac ymddeol yn sgil salwch).

Y pensiwn cronodig a ddyfynnir yw'r pensiwn y mae gan yr aelod hawl i'w gael pan fydd yn cyrraedd oed pensiwn, neu'n syth ar ôl peidio â bod yn aelod gweithredol o'r cynllun os yw wedi cyrraedd oed pensiwn neu dros yr oedran hwnnw. 60 yw'r oedran pensiwn ar gyfer aelodau cynlluniau clasurol, premiwm a chlasurol a mwy, a 65 ar gyfer aelodau nuvos, a 65 oed neu Oed Pensiwn y Wladwriaeth, pa bynnag yw'r uchaf, ar gyfer aelodau cynllun alffa. (Mae'r ffigurau

pensiwn a ddyfynnwyd ar gyfer swyddogion yn dangos y pensiwn a enillwyd yn PCSPS neu alffa – fel sy'n briodol. Os oes gan y swyddog fuddion yng nghynllun PCSPS a chynllun alffa, mae'r ffigur a ddyfynnwyd yn cynnwys gwerth cyfun ei fuddion yn y ddau gynllun, ond mae'n bosib y bydd rhan o'r pensiwn hwnnw yn daladwy ar wahanol oeddrannau.)

Mae manylion pellach ar drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil ar gael ar y wefan www.civilservicepensionscheme.org.uk

Gwerthoedd Trosglwyddo sydd Gyfwerth ag Arian Parod

Gwerth Trosglwyddo sydd Gyfwerth ag Arian Parod (CETV) yw gwerth buddion y cynllun pensiwn wedi'i gyfalafu a gronwyd gan aelod ar unrhyw adeg, wedi'i asesu gan actwari, ar gyfnod penodol. Buddion a gronwyd gan yr aelod yw'r buddion a brisir ynghyd ag unrhyw bensiwn wrth gefn i briod sy'n daladwy o'r cynllun. CETV yw taliad a wneir gan gynllun neu drefniant pensiwn i sicrhau buddiannau pensiwn mewn cynllun pensiwn neu drefniant arall pan fydd yr aelod yn gadael cynllun ac yn dewis trosglwyddo'r buddiannau y mae wedi eu cronni yn ei gynllun blaenorol. Mae'r ffigurau pensiwn a nodir yn ymwneud â buddion y mae'r unigolyn wedi eu cronni o ganlyniad i gyfanswm ei aelodaeth yn y cynllun pensiwn, nid dim ond ei wasanaeth mewn swydd uwch y mae'r datgeliad yn berthnasol iddo.

Mae'r ffigurau'n cynnwys gwerth unrhyw fuddion pensiwn mewn cynllun neu drefniant arall y mae'r aelod wedi ei drosglwyddo i drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. Maent hefyd yn cynnwys unrhyw fuddion pensiwn ychwanegol a gronwyd i'r aelod o ganlyniad iddo brynu buddion pensiwn ychwanegol ar ei gost ei hun. Cyfrifir CETV yn unol â Rheoliadau'r Cynlluniau Pensiwn Galwedigaethol (Gwerthoedd Trosglwyddo) (Diwygiad) 2008 ac nid yw'n ystyried unrhyw ostyngiad gwirioneddol neu bosibl i fuddion o ganlyniad i Dreth Lwfans Oes a allai fod yn daladwy pan gymerir buddion pensiwn.

Gwir gynnydd yn y CETV

Mae hyn yn adlewyrchu'r cynnydd yn y CETV sy'n cael ei ariannu gan y cyflogwr. Nid yw'n cynnwys y cynnydd mewn pensiwn a gronwyd oherwydd chwyddiant, cyfraniadau'r cyflogai (gan gynnwys gwerth unrhyw fuddion a drosglwyddwyd o gynllun neu drefniant pensiwn arall) ac mae'n defnyddio ffactorau prisio cyffredin y farchnad ar gyfer dechrau a diwedd y cyfnod.

lawndal am golli swydd

Ni wnaeth unrhyw aelod o staff adael ar delerau Gadael yn Wirfoddol neu Diswyddo Gwirfoddol yn ystod y flwyddyn ariannol.

Cronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg – Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Ymddeolodd gweithiwr olaf Cronfa Bensiwn Caerdydd a'r Fro yn 2020/21, sy'n golygu bod Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, fel y cyflogwr, wedi gadael y Gronfa. Mae Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn mynnu:

- Cael prisiad actiwaraid ar y dyddiad ymadael.
- Thystysgrif sy'n dangos y taliad gadael sy'n ddyledus neu fod yr asedau dros ben o'i gymharu â'r rhwymedigaethau wedi'i gwblhau.

Mae'r gwaged yn y Gronfa ar y dyddiad ymadael yn £974,000 ac fe'i had-dalwyd gan Gronfa Bensiwn Caerdydd a'r Fro ym mis Rhagfyr 2020. Y gwerth ar 31 Mawrth 2021 oedd dim.

Cysoni'r statws 'a ariennir' â'r Datganiad o'r Sefyllfa Ariannol

	Gwerth ar	
	31 Rhagfyr 2020	31 Mawrth 2020
	£M	£M
Gwerth teg yr asedau	7.062	7.080
Gwerth presennol yr ymrwymiad o ran y buddion diffiniedig a ariennir	6.088	5.040
Statws 'a ariennir'	0.974	2.040
Ased heb ei chydabod	N/A	(0.960)
Ased/(Rhwymedigaeth) a gydnabyddir yn y fantolen	0.974	1.080

Mae'r Actiwari wedi nodi isod esboniad byr o'r prif resymau dros y gostyngiad yn y gwarged rhwng sefyllfa prisio 31 Mawrth 2020 (gwarged o £1.080M) a'r sefyllfa ymadael (gwarged o £0.974M):

1. Newid mewn tybiaethau ariannol - roedd y dybiaeth ynghylch enillion buddsoddiad ar y dyddiad ymadael yn 1.0% ac roedd y dybiaeth ynghylch cynnydd mewn pensiynau yn 2.2%. Roedd y rhain yn seiliedig ar amodau'r farchnad ar y dyddiad ymadael, ac yn benodol mae'r dybiaeth ynghylch enillion buddsoddiad yn seiliedig ar elw sylfaenol bondiau'r llywodraeth sy'n isel iawn ar hyn o bryd. Y ffigurau cyfatebol ym mhrisiad 2019 oedd 1.3% a 2.1% yn y drefn honno. Mae rhagdybiaeth is ynghylch enillion buddsoddiad yn rhoi gwerth uwch ar y rhwymedigaethau, fel y mae rhagdybiaeth uwch ynghylch cynnydd mewn pensiynau. Mae gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru strategaeth fuddsoddi dybiannol risg isel. O dan y strategaeth hon, disgwylir yn gyffredinol y byddai unrhyw gynnydd mewn rhwymedigaethau yn cael ei wrthbwysu'n gyffredinol gan gynnydd yn yr asedau (ac fel arall). Fodd bynnag, dros y cyfnod ers prisiad 2019 oherwydd symudiadau cyfnewidiol y farchnad, nid oedd y cynnydd mewn asedau yn gwrthbwysu'r cynnydd mewn rhwymedigaethau.
2. Lwfans ar gyfer dyfarniad McCloud, Rheoli Costau a mynegeio GMP. Arweiniodd hyn at ostyngiad o tua £0.06M yn y gwarged.
3. Newidiadau eraill - newidiadau eraill, gan gynnwys symudiadau aelodaeth dros y cyfnod (hynny yw, effaith aelodau yn symud o statws gweithredol i statws pensiynwr) oedd yn gyfrifol am weddill y gwahaniaeth.

Pensiynau cyn-Ombwdsmon

Gyda chytundeb Ysgrifennydd Gwladol Cymru ym 1991 a chadarnhad wedyn gan Offeryn Statudol 1993 Rhif 1367, daeth Comisiynwyr Llywodraeth Leol yn gymwys i ymuno â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Fodd bynnag, roedd pensiynau'r tri Chomisiynydd Llywodraeth Leol blaenorol yn parhau'n gyfrifoldeb Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, ac yn cael eu talu drwy'r Datganiad am y Gwariant Net Cynhwysfawr. Ar 31 Mawrth 2021, roedd priod dau gyn-gomisiynydd sy'n dal yn fyw yn parhau i dderbyn pensiwn.

Mae pensiynau'n cael eu cynyddu'n flynyddol yn unol â chynlluniau pensiwn eraill yn y Sector Cyhoeddus. Mae sail y cyfrifiadau ar gyfer y Cynnydd Blynyddol mewn Pensiynau wedi cael ei newid o ddefnyddio'r symudiad blynyddol seiliedig

ar y Mynegai Prisiau Manwerth i'r Mynegai Prisiau Defnyddwyr. Mae maint y cynnydd fel arfer wedi'i nodi yn Offeryn Statudol Gorchymyn Cynyddu Pensiynau (Adolygu). 1.7% oedd y cynnydd hwn ar gyfer 2020/21.

Cyfanswm y taliadau yn ystod 2020/21 oedd £44k (£44k yn 2019/20). Mae'r rhwymedigaethau sy'n deillio o'r ymrwymiad i gyllido'r pensiynau hyn, ynghyd ag unrhyw bensiynau dibynyddion, wedi eu cyfrifo i fod yn £209k (£234k yn 2019/20). Cyfrifwyd y rhwymedigaeth gyffredinol yn fewnol gan ddefnyddio tablau disgwyliad oes ar gyfer dynion a menywod yng Nghymru a gafwyd oddi ar wefan Adran Actiwari'r Llywodraeth. Mae cyfradd ddisgownt, o PES (2020), o -0.95% (-0.50% yn 2019/20) wedi'i defnyddio yn unol ag arweiniad gan y Trysorlys y dylid rhoi disgownt ar gyfer yr holl rwymedigaethau pensiwn.

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Ffôn: 01656 641150
Ffacs: 01656 641199
Ebost: holwch@ombudsman.wales
Dilynwch ni ar Twitter: [@OmbudsmanWales](https://twitter.com/OmbudsmanWales)